

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Capitula quinti precepti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

more et reuerentia sunt ad eos. *P*tra illis
R. xiiij. *P*rinces dei minister est tibi
in bono. Si autem male feceris time. non
enim sine causa portat gladium. Et post pau-
ca. *S*ubditi estote non soli propter iram sed
etiam propter conscientiam. tamen enim et tributa
prestat. *Q*uarto quod eis debita tributa
stipedia et steuras subtrahunt. tales pro-
tato sunt peiores quam si res p. quanto in
plures quis peccat quod prout iste quod sub-
trahit. *H*stantes etiam tributa talia non pro-
ducant. *H*atato plus merentur quanto rem co-
munem. i. dimidias plusquam apriam curar. *P*robi p. quod quoniam modica charitas quod
in multi sunt ad talia. *Q*uito quod eis rebel-
lizant. immo potius deo. *V*is ea quod contra
philatos sunt densi sibi fieri dicunt. ut p. *N*umeri. xiiij. ubi populus de murmuratis
se contra moysen et aaron. et tu deus ait
*H*oc quod detrahit miseri omnis popu-
lus iste. quod non credit mihi. Et ubi
dem *H*oc quod multitudine hec pessima
murmurat contra me. *S*ic primo *H*eg.
. viij. quando Samuel iudice populus peti-
vit ut regem eis daret. dominus ait. Non
te abiecerunt hinc ne regnem super eos.

*P*receptum. v. Capitulum. I.

Receptum
quintum est. Non occides
De quod tria principaliter
sunt vidēda. *P*rimo
de homicidio i. se. *S*e-
cundo de calciis homicidiis videlicet pri-
mis. et p. pinqs. quod sunt ira. inuidia. odio.
detractio. et aliae similes inuidie. *T*ertie re-
ciliatiois omissione et fraterne correctio-
nis. quod oia causa sunt vel esse p. n. homicidii
corpis vel aie. et hic prohibent. *T*ertio de
scandalis et de derisione. quod occasio sunt
occisiōis aie. et corporis. *D*e homicidio
in se tria ponent. *P*rimo quando iuste
quod occidere possit. et quantum modis iuste
*S*econdo quando aliae lesiones corporales etiam

sub hunccepto prohibent. *T*ertio de his
quod valent ad fugiendum et detestandum homi-
cidium. *C*ontra ad p. m. notandum finem *H*
*C*ho. iij. q. q. lxvij. quod duplex est occidio.
*Q*uedam iusta. alia iusta hic prohibita
ad occidionem iusta hois tria requiruntur.
*P*rimo causa iusta. ut quod occidat per cul-
pa. quod quam talem mortem et occidionem me-
ruerit. *V*is *E*xo. xxij. Maleficos ne
patitur vivere. *S*ecundo ordo. ut seruatur in
occidione iuris ordo. et maxime quod homicidium
occidio subendo vel exequendo fiat ab
eo qui habet autoritatem legitime potestatis.
ut iudex vel flatinus. *V*is *A*ume-
ri. xxxv. Homicidia sub fastib. puni-
entur. *E*t *D*eut. xxj. *F*ilius inobedientis pa-
retibus subetur ad seniores cunctos et ad
ad portas iudicii duci. *R*o. xiiij. *Q*uid
indicas alterum servum. *D*ho suo stat aut
cadit. *T*ertium requisitum est iustus animus.
ita quod iudex mandans et missus exequens
occidat propter bonum finem. et recta intentio.
ne. ut propter reservationem iusticie et corre-
ctionem culpe. *V*is *D*eut. xvij. *O*rdinum
est iuste exequi. *I*ndex ligatus vel p. m. *z*
ceps vel aliud finem talia tria occides non
peccat. ut alius. p. bat. i. de civili. del. *E*t
hec occidio non prohibetur. *H*inc iusta occi-
dio homini. non sialium irrationalium in quoque
dominius habet. quod bis licite potest vel occi-
dere. *I*nd alia est occidio hois iniusta
hic prohibita. et fit quadrupliciter. *P*ri-
mo quando occidit innocentes qui nulla
penam meruit. *S*econdo quando occi-
dit nocentes et qui meruit puniri. licet
non meruit in morte. *H*inc minor penam.
*T*ertio quando qui meruit mortem occidi-
tur non seruato legitimis ordinis iuris
maxime quando occidit ab eo qui non habet
autoritatem legitime potestatis. *Q*uarto
quando quis occidit propter culpa sua et
ab habente autoritate sed non fit iusto
animo vel fine. ut amore vindicte vel
propter alium aliquem indebitum finem
*F*ilius autem transgressio. p. m. modis

Preceptum V

contra hoc preceptum. pat colligit ex Tho. scda. iij. q. lxxij. Et ex Alexan. de hal. in suo. iij. q. xx. Pro qn iudex vel alter occidit innocentem voluntarie. pura eū qui nullā penā apud iudice meruit. Exo. xxij. Innocenter iustū ne occidas. Scđo qn iudex vel alij voluntarie occidit q meruit penam corporalem. H nō mortē. pura alia pena carceris. s. verberatōis vel silēm. Tertio qn iudex vel alter occidit voluntarie vel innocentem vel nocentem nō seruaro ordine iuris pretacto. maxime si occidens nō habet autoritatē legitimē protestatis. vt qz nō iudex. vel qz in bello nō iusto occidit hostē. Vñ Actz. xxv. Nō ē cōsuetudo romans. qz aliquis damneſ. p̄tusqz ls q accusat presentes habeat accusatores. et locuz defendendi accipiat. Nullus enim vt dicit Augustinus de cliv. dei. habz autoritatē recipiēdī vitā alteri q autoritatē a deo nō accepit. q dicit Deut. xxxij. Ego occidāt ego vñere faciā. peccataz et ego sanabo tē. Quarto q occidit hominē mala intēde. etiā als reūz accusatū sufficienter. pura liuore revindicere. aut appetita pene. Quinto q occidit cōpusus nc̄citate enīstabilis tñ. pura qz inuidentē sez occidere volentē evadere posse fugiēdo vel adiutoriū allorū inuocando. et nō vult ppter verecūdā. aut alio aliquo mō posset se saluare. H nō vult occidit eum. talis homicida est ptra hoc p̄ceptū. vt cōiter tenē doctores. **H**ecto q dādo ogam rei illis citer quā euitare deberet. occidit hominē casu. et pter intētionē. vt q violēter peccat vterū pregnātis. nō intēdes occidere infantē nec matrē. si inde sequitur mors mulieris vel fetus. re⁹ est homicidij. maxie si fet⁹ fuit siatus. Exo. xxi. qz dat ogam rei illicite. Vel si qz proicit lapidē vel faculum versus locum ubi transitus hominū cē consue-

Cap. I

nit. Idem ē indicū. et sic de similiib⁹. Septimo qui dando ogam rei illicite. nō in adhīsēdo diligētā debitā occidit pter intētionē hominem. vt si qz in loco publico vbi p̄suerūt homines transire secat arborē. dat ogam rei illicite. si nō adhībet diligētā debitā videlicet circūspiciēdo. aut alte clamādo ut sibi caueat homines. occidat aliquis. rens est homicidij. De quo caso Deutro. xix. habes. et sic de alijs. Octauo qui vult intēdit alij inuiste occidere coram deo homicida ē. etiā si nunc⁹ ere quaf ope. Vñ sup illud Deut. v. Nō occides. dicit glo. revel voluntate. Non qz inib⁹ aliquē inuiste occidi. vt P̄t latuſ manus lanās. xp̄m p̄cepit dār misericordiā et crucifigil. **H**ecclio q suaderet p̄silium dat ad iniqua hominē occisiōnem. aut p̄ tali iniqua hominē occisiōne instat fidēt rogat. Et sic fm Marcum iudei xp̄m crucifixū hora tercia linguis. Vnde fm Aug. p̄cūlo se decipiunt q estimāt nō homicidas illos quo p̄ silio frātēde vel exhortatē homines occidunt. Undeclimo q odit proximū. qvntū. desiderat vel optat sibi moriē. et hoc solū ex appetitu vindictē malū alterius. Vnde. s. Job. iii. Qui odit frātē suūz homicida est. sc̄ mēter voluntate quam deus p̄ncipaliter respicit. Undeclimo q negligit p̄ posse a morte liberare hominē quem noscit posū in extrema necessitate et periculo vite. vi cum noscit aliquē hominem in tali articulo constitutum. q circa eum apparent signa probabilitia extreme necessitatis future. nisi et stabnientur. si tunc homo negligit illici. p̄ posse subvenire de suo dando. aut aliud p̄curando homicida reputat. et agit ptra p̄ns p̄ceptū. Vñ Amb. Pasce fame mortentē. si nō pauperis occidisti. Et Aug⁹. li. cōtra Faustum. Si incurras in ep̄m famelicū. q mo-

ri posset nisi portugendo cibū sibi geni-
Fas tā in homicida teneberis. **T**ertio
decimo mīler q̄ ē cā aborsus. seu ex ni-
mīa īglutinē. aut ex nūmīa strīctitudi
ne vestimēto p̄ ad lascītiā ordīaria aut
ex nūmīa agitatiōe forte in choreis cor-
poris aut alijs siliq̄ vanis. aut q̄cūq̄
alio idebito mō. Et si fer̄ia sit aiatus.
tūc p̄cm̄ est gūlūs. q̄ est vey homici-
diū. circa hūc modū tāvīl q̄ mīleres
interdu rei sunt q̄ luxuriant cū impre-
gnatis. **D**ū dīc dñs Alb. li. suo de aia.
lib⁹ li. ix. trac. i. c. ii. Sepe accidit inqt
q̄ qdā mulieres s̄l abortiūr p̄cipiūt.
Ita q̄ in vno p̄cubitu vn⁹ exit p̄ aborsū
et alter intrat p̄ p̄ceptū. et h̄ freqūter ac-
cidit i his q̄ multū delectant in coitu.
Sepe etiā p̄tingit q̄ q̄s v̄i cost cū mu-
liere p̄gnāte post ocratū mēsem p̄ple
tū mulier aborsū facit. Et sō p̄iculosū
est tales moueri saltādo aut chorizan-
do post p̄ceptū. q̄ntūq̄ semē b̄i re-
ceptū sit. Nulla aut alioz aialitū femi-
na oīno ab hoie recipit aut sustinet co-
itu post impregnatiō. mulier h̄o tunc
plus appetit. Equa tñ aliqui s̄le patit
h̄ib⁹. **I**dē li. x. trac. ii. c. li. dicit. q̄ caue-
dū ē etiā tā virō q̄ imp̄gnate mīleri a
mīlis alijs. Casus inqt abor⁹ p̄cepit
fer⁹ sunt multivalde. Aliqui sit abor⁹
ex p̄cessiōe. aut ex casu ab alto. aut q̄
exercitiō corpale laboriosū. aut ex ve-
hemēti saltū. adhuc passiōes aie alt-
qñ faciūt aborūt. sicut fra v̄hemēs
aut irsisticia aut timor. Sili faciunt alt
qñ frigus supfluū aeris. et etiā supfluā
calida. **D**ū lōga balnea medici etiam
eis phibēt. Fit etiāz altqñ aborsus ex
repletodevehemēti aut sacretate pluri-
ma nauseata. **I**dē li. ix. trac. ii. ca. viij.
dicit. Femia obstetricādī indiget ma-
gno exercitio. eo q̄ defacili i partu pe-
ritilitant. et mater et partus. nisi utriq̄
caueat valde. h̄ de Alb. Que tñ non
sunt oīa p̄dicāda vulgo. nisi quedaz et
enī cantela maxima. ne discat male-
facere q̄ nescierūt. **Q**uartodecio pec-
cat p̄tra hoc preceptū qui dat mīlerī
venenū sterilitatis. aut mīler q̄ hmōt
recipit ppter hoc vt tā nō cōcipiat pu-
er. aut quocūq̄ alio mō illicito impe-
diūt voluntarie. ne cōmixtiōe vīl et mu-
lieris fetus p̄cipiat. **Q**uitodecimo **G**
peccat homicidio. q̄ sibi man⁹ inūcīt
se volūtarie occidēdo. nisi ex speciālia
dei reuelatiōe certa h̄ fieret. vt d̄ Sam-
sone dicit Aug. j. de clīi. del. In quo-
libet alio casu peccat moraliter se oc-
cidēs. et tāto graui⁹. quanto agit p̄tra na-
turalē inclinatiōez quia q̄libet tenet
se diligere ex rōne. et diligere nālter. et
sic peccat p̄tra nālem inclinatiōez. id ē.
p̄tra charitatē sui. et p̄tra iusticiā cōm̄
cuīns mēbrū est. et sibi admitt h̄o tem-
pus penitēdi. **H**ic etiā re⁹ sui qui sic
vīl vīl agit ppter q̄d vītā suā notabil-
iter abbreniat et notabiliter accelerat
mortem. **D**ū Hiero. dicit. **N**ō refert
vīl partio tpe aut magno te inter-
mas. Et h̄ fīm Bonavent. i. liij. dīs. xv.
p̄tingit dupl̄r. **P**ro cū quis s̄bi dimi-
nūt vītā et accelerat mortē. et facit hoc
sciēter volūtarie et ex intētōe. Et de ll-
lo loquit Hiero. et ē grāne p̄cm̄. Sit
exēpli ḡfā inter plura vñū exēplum.
H̄llq̄ sic se sanctū putatv̄l iustū vt se-
curus de glīa tā impatītē p̄ p̄sa se af-
fligit p̄ indiscreta lemnīa. vigilias et ce-
tera exercitīa corporalia. et ppter hoc si-
bi abbreniēritā vt cito sit cūs xpo. ta-
les male agūt. et perdūt nōnūnq̄ vītā
p̄ntēt futurā. Sicut s̄le legīt i col-
latōe pat̄p̄ collatōe. ii. **M**oysi. de p̄c
qui se in p̄tēt p̄cipitault. **S**cđo p̄tin-
git hoc cū quis s̄bi abbreniēritamē
accelerat mortē dādo opam rei inuti-
li supuacuet illicite. vt solet fieri p̄ nū-
mīa crapulāt supfluā potationē. illud
est p̄tra p̄hs p̄ceptū. **Q**uo ad scđm **D**
principale nota. **T**ho. scđa. ii. q. cxix.

Preceptum V

¶ licet in hoc mandato exprimatur solum homicidium cū dicitur. Nō occides, tamen in illo homicidio tanq; in principaliori & maximo corporis nocumero intelligunt omnia alia corporis nocumera probibitae naturalium lesio, pura mutilatio, vulneratio, icarceratio, verbera grauiter lesina & similia, imo prohibet etiam affectus talia inferendive optatio vel consilium iussio & consensus &c. scilicet dictum sicut de homicidio. Non in talibus p̄tra hoc p̄ceptum faciūt multi. Primo iudex vel alius qui innocentē verberat, vulnerat, & similiter facit qui talia in eo nō meruerit qd̄ sibi imponit. Secundo iudex vel alius qui nocentē ledet vulnere, carere, & similibus, sed plus qd̄ meruit. Tertio qui talia faceret nocēti, nō fin ordinē iuris, maxime qd̄ ledens non habet puniēdi legitimā potestatem. Quarto iudex vel privata persona mutilans vel ledens nocentē etiā fin ordinē iuris, qui nō facit talia iusto animo h̄ vindicatio. Quito qui dat operam rei illicite, & p̄ hoc ledit aliquem in corpe, ut in exemplis prius de homicidio patuit. Sexto qui dat opam rei licite, nō tamē adhibet diligentiaz debitam, & sic ledit vt prius. Septimo q̄ subet, suadet vel auxiliū dat vel h̄mōi ut in iusta lesio iusto primo inferatur vel etiam q̄ maliciose retrahit eū, qui hominē defendere voluit aut cōserua re ab h̄mōi iniusta lesione. Octauo q̄ ex odio optat aut desiderat proximo huiusmodi mutilationē vel lesionem aut gaudet ideo solū, quia nocumen-
tum proximo est illatū. Non quis mutilaret se membro aliquo dempto casu quo mēbrū esset noxiū corpori seu periculōsum rōne putredinis, nisi hoc aliquādo ex speciali instincu fieret spūffanci, sicut de Marco pollicē sibi amputati legit, vt H̄igene qui

Lap. I

se castrauit, vt fidem inter mulieres si ne suspicioe predicare valeret, qd̄ licet fuit si a deo habust, als nulli licet se mutilare. H̄o prima, qz nullus nisi densr respublica potestate habet aliquē priuare vita aut mēbro viuo, qui dicit, Ego occidāt ego viuere faciam. Scđa rō, qz etiam amputato mēbro quocūq; ad peccatum inclinante vel cooperante, viciū in voluntate in nullo est eradicatorū, nulli ergo vt dicit Chryso. Sing Matth, licet se castrare, corporaliter mēbrū abscondendo h̄ mens castranda est, & corpus similiter q̄ fugam multierum, q̄ selunijū, q̄ custodiāvisus & aliorum sensu, & maxime q̄ vigillationes aie ad expurgandas cogitationes malas. Ibi em est radix peccati & essentia puta in voluntate fin Chryso, ubi p̄us sygyverbo. Sunt eunuchi q̄ se castraue-
runt ppter regnū cœoru. Nō inquam mēbro p̄ abscessionē dicit sed cogitatio num. Abscindere em mēbrū demoni-
ace temptationis est. Notandum tamē q̄ p̄inceps qui p̄est cluitati aut regno que est pfecta cōmunitas, habet in suis subditos pfectā potestate coercendi, & ideo potest eis p̄ se vel q̄ alium q̄ eius potestate fungit infligere penas etiam irregabiles, maiores & minores fin merita delictorum, seruādo p̄sata tria in primo membro posita. Pater vero qui solū p̄reest famille domesti-
ce que est imperfecta cōmunitas habet imperfectam potestatē coercendi scilicet solū fin leutores penas, que non inferrunt irrecupabile nocimentū, quē ad modū est verberatio mediocris, quaz subet spūffancus p̄ Salomonē p̄ro uerbo, xiiij, dices, Qui parcit virge, odit filium. Et, xxij, Noli subtrahere disciplinā a puero, si em p̄cussertis euz virga nō moriet. Tu virga p̄cutis euz & aiam eius de inferno liberabis. Nam paterfamilias tria tenet sibi subditis.

ii

Primo instrumentū corporis. Sed do
ctrinā q̄ correctōib⁹ vel verbere inter-
dū crescit. Sed sine tertio parū valer.
sō etiā d̄z dare exemplū bonū. q̄ si nō
habet. timeat illud apli. i. Timoth. v.

Si q̄s suo p̄r maxime domesticoz ca-
ram nō h̄z fidē negavit. t̄ infidelē ē de-
terio. **A**Quo ad tertius p̄ncipale ad
cessandū ab ocelliō er leſiōib⁹ alijs nō
Inferēdis multavalēt. **P**atio docet ra-
lia abdominali natura. naž oē aīal dīli-
git sibi simile Eccl. xiiij. Et rō nālis di-
ctat primo nō inferēdu q̄d sibi odit fi-
eri. **S**ed cohibere deberet maḡ pena
quā ex scriptura legim⁹ infligi iusacri-
bus tam in p̄senti q̄ in futuro. **V**nde
Matth. xxvj. N̄es q̄ acceperint gladi-
um gladio p̄ibūt. Et Gēn. ix. Qulcū
q̄ effuderit humanū sanguinē funde-
tur sanguis illius. N̄o p̄t intelligi q̄
de futura q̄ de p̄nti pena. **T**ertio hor-
ror huius p̄cti. videlz effusiois sangu-
inis. q̄ clamat ad deū p̄tra aduersariū

Mūt aut̄ q̄ttuor p̄cta clamantia ad
deū. quo p̄ quartū ē homicidiū t̄ in a-
lijs trib⁹ q̄ sunt quoddā homicidiuz.
ideo etiā clamare dicunt ad deū. Pri-
mū est homicidiū. Gēn. iiiij. de primo
hoie homicida dicit. Vox sanguinis
fratris tui Abel clamat ad me de ter-
ra. s. ad te vindicandū. Jō subdit Ma-
ledict⁹ eris sup terrā. q̄ aguit os suū et
suscepit sanguinē fratris tui de manu
tua. Gēn. iiiij. Secundū ē oppressio inno-
centū. De quo Exo. iij. Clamo: filio-
rum israel ad me venit. vidiq; afflictio
nem eoruq; q̄ ab egyptijs opprimunt̄.
Tertiū est p̄cm̄ zodomiticū. De quo
Gēn. xvij. Clamo: sodomitū et go-
moreoz multiplicatus ē. Quartū est
detēsio mercēds mercēnarioz. De q̄
Jacobi. v. Ecce merces oparioū qui
messuerūt regiōes vīas q̄ fraudati sūt
a vob;. clamat. t̄ clamor eoru in aures
dñi labiorib⁹ introrsus. In p̄cio em̄ p̄tra

naturam effundit̄ illud q̄d potuit
esse materia humani corporis. In opp̄s-
tione vero innocentū detēsio mer-
cedis mercēnario p̄ vita paupib⁹ au-
ferrit. Vñ Ecc. xxvij. Panis egen-
tium vita paupis ē. qui defraudat illū
homo sanguinis ē. Et ibidē. Qui au-
fert in sudore panē. quasi qui occidit
proximū suū. Et ibidē. Qui effundit
sanguinē q̄ fraudē facit mercēnario
statres sunt. **A**Quarto deberet p̄hibe
re rō nālis. Vnde Seneca. Ferina ra-
bies est ista sanguiner vulnere letori.
t̄ hec ē abiecto homie in silvestre aīal
trāfire. Quarto cohibere deberet custo-
dia angeli p̄ximi quē innādes graui-
ter offendit. Matth. xvij. Vide te ne
cōtemnatis vñ ex his p̄missilis. Ange-
li em̄ eorū in celis semp̄ vidē faciē pa-
tris mei qui in celis ē. Graulter em̄ of-
fenderet regē frācie. qui sub eius late-
re tuū inuaderet. Sexto q̄ frēs sum⁹
plus oībus animalibus. q̄ oēsvnum
patrē habemus. t̄ in celis vñ christū.
sc̄ q̄ quēlibz rāp̄eclose redeinit. Vñ
dicere deberet illō Gēn. xxvij. Quid
p̄derit nob̄ si oēciderim⁹ fratrē n̄mē
celauerim⁹ sanguinē ei⁹. Septio im-
go dei in p̄cio quāvillipēdit q̄s. t̄ ihāa
bitatio sp̄ūstī cul⁹ tēplū est hō. Vñ
Gēn. ix. postē dixit. Qulcūq; ef-
fuderit hūanū sanguinez. fundet san-
guis illi⁹. Subdit cā. Ad imaginē q̄p
pe dei fact⁹ hō. Jō e habitaculū dei
est hō. i. Cox. iij. Hesclis q̄ tēplū dei
estisvost sp̄ūs dei habitat in vob;. Si
quis aut̄ tēplū dei violauerit. disp̄deret
illū de⁹. nec valet si q̄s diceret. h̄ cōclu-
dere de lesiōe iustor. q̄d q̄ ad qdā gra-
nius ē ledere occidēdo p̄ctōrem q̄s in-
stum. Quia p̄s dicit. Mois peccato-
rum pessima. Eo q̄ statim forte dam-
natur. Sed p̄ctosa est in cōspectu dñi
mois sanctozim̄ eius.

Preceptum V

Capitulum vi.

Anunc de causis homicidij videlicet. **D**um est, que sunt ira et iuvidia propter christus notat. **M**arth. v. dices. Audistis quia dicens est antiquis. Non occides, qui aut occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. Qui trascit fratri suo reus erit iudicio. Ecce prohibito te. Et statim raterorem iuvidie prohibet subiungit. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi manus tuum ante altare, et vade prius recollectari fratri tuo, et tunc venies offeres munus tuum. **D**e ira igitur Primo vindicendum est malum victimum sit. Secundo quoniam victimum sit et quoniam non. Tertio de remediosis contra iram. **E**tum ad primum notandum quod fratio est magnum victimum quod capitale. Ex quod secundum Greg. li. xxxi. moral. sex nascuntur filii videlicet. Indignatio, tumor, clamor, prentio, blasphemia, et rixa, quod postea declarabuntur. **D**um deinde ira multum offendit. Primo quod talia peccata hospitium dei turbant. Eph. iiiij. Nolite contristari spiritum dei sanctum. Greg. **D**um ira antinomia pulsans spissancio habitationem suam turbarat, immo quandoque patrem et filium, et spissancium de habitatione cordis ejicit et diabolum introducit. Quia sicut secundum psalmum in pace factus est locus eius scilicet dei, ita in ira locus diaboli. Secundo quia imagine dei in templo cordis dissipat. **D**um Job. v. Virum stultum infuscit iracundia. Sup quo Greg. Manu suetudo in nobis imagine dei seruat qui semper tranquillus est. Hoc ira dissipat que multis virtutibus privat. Tertio quod templum dei incendit. **D**um psalmus. Incendit ignis sanctuarium tuum in terra. Et. l. Cor. iij. Descensit quod templum dei est sis, et spiritus sanctus habitat in vobis. Si quis autem templum dei violauerit, dissipet illius deus. **S**ecundo malum ire ostendit.

Cap. II

quia homini valde nocet. In anima corpore et rebus. In anima quidem propter vicia practica. Animam enim quod ad imaginem dei est formata multis malis assimilat. Primo quia iratus est velut lignea habens dominum cui quodcumque accedit quod vespere diues est, et mane nihil habet, quia ignis torum vastavit. Sic etiam facit ira domui cordis. Quo contra ait apostolus Eph. iiiij. Sol non occidat super ira cunctam vestram. Secundo assimilat demoniacum, de quo dicitur Mar. ix. Magister attulit filium meum ad te habebetem spiritum mutum, qui ubique apprehenderit eum illudit eum, et spumat et stridet dentibus. Tertio assimilat olle nimis habenti de igne, quod ebulliendo emittit quod in ea erat optimum, et postea crepat. **D**um Proverb. xv. Deus fatuorum ebullit stulticiam. Quarto rhamino assimilat, qui ignis ex se producit, secundum Josephum ex iperu venti et se et alia destruit. Quinto bestiis et apri, cani rabido, et vero assimilat ira. Idecirco etiam assimilat serpentibus ignitis qui interficerunt filios Israel in deserto. Numeri. xxij. Nocet etiam corpori multipliciter. Primo amarum reddit hominem, quod ira secundum Damnum, est evaporatione fellis. Et secundum Augustini, in epula ad Hebreos. Ira crescente auger fel in corpe. Secundo tristitia ingenerit. Animus gaudes erat florida factus spissus tristis exiccat ossa. Proverb. xvij. Tertio membris valitudinem et sanitatem adimit, quod totum corpus propter sanguinis ebullitionem et spirituum turbationem alterat secundum medicos. Quarto vita citius privata. Onde secundum phibon. Animam sua iracunda breviores habent periodos, ceteris paribus. Quinto demonum interdum corporum potum propter iram possidendum tradit, ut accidit interdum blasphematis bus in ira. Nocet etiam rebus, quod ira familia triste fuit, amici tales fugient, et prudenter horret, ex quod paucis temporiis

Distratis peccat. Tertio malū ire os-
dit. qz diabolo multū placet. Primo
qz valde potes effici ad delitacēdum
bona virtutū mediāte ira. Sicut etiaz
homo mediāte igne qui ē maxie acti-
us multa mala facit. De qz igne pōt
intelligi illū Jobelis.). Ad te dñe cla-
mabo. qz ignis comedit speciosa de-
serti. et flāma succēdit omnia ligna re-
gionis. Scđo placer diabolo. qz rōnis
cectatē inducit ira. ad quaz sequuntur
multa mala. Vn sic Prover. xiiij. v. Regi
sz celesti accepit ē minister i-
telligens. Sic regi infernali cec. Nā
tratus se impatentē facit filios uxoriē
familia et extraneos. et illicita oia sibi
licita putat ira. qz ois ira appetitivū
dicta sub rōne apparēta iusti. Ideo
Prover. xvij. Expedit magisvisse oc-
currere raptis fetibus qz fatuo p̄fidēl
sibi i stulticia sua. Tertio diabolo pla-
cet. qz bona multa sibi p̄curat p̄ iram
Nō em vnū hoiez p̄ irā lucrat. h̄ inter-
dum genealogiaz totā vel patrīa grī-
xas. Vn Prover. xv. Vir frācūdus
rīxas puocat. qz aut patiēt ē mitigat
fūscitatas. Exēplū de cane frācūdo. q
oēs allos puocat. **E**xūm ad scđm
qz ira sit peccatum natura. vel meritū.
Sciendū qz fm Cho. s. iiij. q. lvj. Et. iiij.
.ii. q. clvij. Et p̄bm. ii. rheroricowm.
Ira septē gradus pōt h̄e. Primus ē
Imaginatio vera v̄l falsa de lesionē v̄l
parui pēsione facta tibi in persona tua.
rebus amicis et hmōi. Et sibi est funda-
mentū omnis ire. Quia quelbet ira
a tali incipit imaginatiōe qz sepe falso
innitit. Interdū etiā vero. Ex quo p̄tz
qz verū humilis qui oia sibi illata pu-
tat iusta cē et dei misericordis salutare
flagellū. difficult trascit. qz tribulatio-
nes non recipit ut lesionēs s̄z sicut dei
patris medicinales incisiōes. Scđo
gradus ē. post qz iudicauit se lesioz
vel vilipensuz ab alto. cū naturale sit

noctumenta repellere. surgit qđam ve-
hemens et impetuosoſus animi motus
qui est appetitio vindictae vel motus
inclinas fortiter ad vindictae irrogatio-
ne et hic appetitio vindictae potētie tra-
scibilis ē ira. p̄t est passio. Vn sup il-
lo Maib. v. Omnis qz trascit fratelli suo
dicit glo. Ira ē behemēs mot⁹ animi
ad nocendū. Hec ira si ē taz subita in
in aliquo ut p̄ueniat oēm deliberatio
nē rōnis. et oēm motū voluntatis. dicit
primus motus. Et quia non est in po-
testate n̄a. sicut nec ceteri p̄mi mot⁹.
Idcirco nō est p̄ctū. h̄ pena potest esse
peccati. Hec enī ira nō est peccatum
qz dū nō depēdet a voluntate positivē
sz eam volendo. aut privative ei non
resistendo cum possit. Vn dñug. sup
illo p̄. Trascimini et nolite peccare.
Si surgit motus ire qui ppter penaz
peccati non est in potestate nostra. fal-
tem moneat conscientia ut ei nō cōsen-
tias. et mente que regulata est fm
deuz seruiam⁹ legi dei si a dhuc carne
seruūmus legi p̄cti. Ad illum autē
motū qui est appetitio vindictae vel re-
pulsionis nocēmēti. id est. ire. sequi-
tur naturaliter tria. Primo evaporatio
sellis. Vn dñug. In ep̄la ad Hebridū
Affiduitate trascēdi fel crescere etiaz
medici affirmant. Cremēto aut sellis
rursus et facile ac prope nullis causis
existētibus trascimur. ita qz suo motu
animus fecit in corpe ad eum rursus
cōmōdūm valebit. Secūdo sequit
ascēlio et accēlio sanguinis circa co.
et cordis dilatatio. Onde materialiter
et aristoteles diffinit iram dicens. Ira
est accēsio sanguinis circa co. totū
etiā corpus consequēter calescit. Ter-
tio sequit turbatio et inordinatio sp̄ri
tuū et humorū. Que tria complectēs
Dam. sic dīc. Ira ē fertuor ei⁹ qz circa
corē sanguinis ex vaporatione sellis
v̄l p̄ turbationē fiens. Hic em ad mo-

Preceptum V

rum localez nālter seqntur in corpore
spio calor. sic ad appetitū vindicte v̄l
repulstone no cumenti naturaliter se
Fquant in corpe p̄fata tria. **T**ertius
gradus ē cū rō possit p̄cē talē deo-
ordinatiōz volūtas poss̄ moderari vel
extinguere. et neutrū sit. Et negl̄genter
ambo se hñt. et tamē possent vigilāta
sua talia reprimere et tunc sit ira p̄cm
Penitale qdē qn̄ ira p̄uenit rōnem. sic
p̄mittit. et ultra nō pgredit notabiliter
Digilli em̄ aio hō interiora tanq̄ oīm
bonom̄ et maloꝝ p̄ncipalissima ass̄
due custodire deberet. ne hostis q̄cun
q̄ p̄te ledeleret. Et q̄r hoc pauci faciunt.
Sed circa veras virtutes pauci possidēt.
licet multi de exterioribꝫ magnazim
faciant. **H**ab. i. **T**imoth. iii. **C**orporalis
exercitatio ad modicū v̄llis ē. pietas
aut ad oīa. **Q**uart gradus ē. q̄r rō p̄-
cipit irā appetitū vindicte. Et tñ deli-
berationē rōnis ira p̄uenit. et tunc vo-
lūtas pōt in irā p̄sentire saltē surrep-
tie. potissine irā volendo v̄l in ea cōpla-
cēdo. aut p̄uatine ei nō resistēdo. Et eā
in aio continuat vel in malescere s̄ist.
et sic ē veniale. Et malus q̄z i tertio gra-
du. saltē qn̄ ira adhuc recēs est q̄ deli-
beratōe rōnis moderari nō potuit qdē
dic̄t p̄pter eos q̄ statim iratiōbis ma-
ledicis sen maledicis v̄l gladio proxi-
mos ledēt q̄ non accusantur. vt supra
de blasphemia patuit precepto. iij. ca.
G. iii. **D**. **Q**uitus gradus duo seqn-
tes sunt quos xps prohibuit Matib.
.v. dices. **D**is q̄ irascit fratri suo rens
erit iudicio. **Q**ui aut̄ dixerit fratri suo
Racha. rens erit p̄filo. **Q**ui aut̄ dire-
rit fatue. rens erit gehēne ignis. **D**is
dicit **T**ho. ii. q̄. vbi p̄us. **D**is **M**at.
.v. tñ ponit tres gradus ire non spēs
qui grad accipit f̄m p̄cessum hu-
mani act̄. in quo p̄mo aliqd in corde
cōcīps. et q̄num ad hoc dicit. **Q**ui ira
s̄it fratri suo. **S**ecōdū aut̄ cū per aliqua

Lapi.

II

signa exterosa manifestat exteriō etis
anteq̄ p̄sumpat in effectū. et q̄tuꝝ ad
hoc dicit. **Q**ui dicit fratri suo Racha
qdē ē intersectio frascētis. **T**ertiū gradus
est qn̄ p̄cm interius conceptū ad esse
etū p̄ducit. **E**st aut̄ effectus ire no-
cumentū alterius sub ratione vindicte.
Nostruꝝ aut̄ nōcumentoz est qdē sit
solo verbo. **E**t iōlētum ad hoc dicit.
Qui dicit fratri suo fatue. **V**nde fīm
dīgl. In p̄mo gradu est vnum sc̄z ira-
tm̄. In sc̄do duo sc̄z ira vox. In tertio
vero tria. sc̄z ira vox. et invoce ritupe
rationis expressio. **E**t sic p̄z q̄ secun-
dū addit sup̄ primū. et tertiu sup̄ virū-
q̄. **P**ñ si primū est p̄cm morale i ca-
sa in quo domin⁹ loq̄tur sicut dictum
est. multomagis alia. **I**deo singulis
eoꝝ ponit̄ correspōdetia aliq̄ perti-
nentia ad condemnationē. **E**t i p̄mo
ponit iudiciū qdē minus est. **Q**uia ut
Ang. dicit. In iudicio adhuc dat lo-
cus defensionis. In sc̄do vero ponit̄
cōsiliū in quo iudicēs inter se cōserūt
quo supplicio dānari debeat v̄l opor-
teat. In tertio ponit gebennaz ignis
que ē certa damnatio. **E**t h̄z aliquibus
mirū videat q̄ allq̄s pro minimo no-
cumento quod sit solo verbo sit reꝝ ge-
hēne ignis. **C**hryso. tamē ostēdit hoc
non mirū eē. cum quādoꝝ paruaver-
ba plura homicida pepererint. et ciuit-
ates et regna cuerterint. **N**ec tamen
partum estimes fratrem stultū vel fa-
mūvocare. auferēs ei p̄udētiā et in-
telligētiā quo hoīes ab irrationalibꝫ
distat. **E**xempla vide **V**incē. i spe. histō.
Prio quomō **N**arses Rome patrici-
us cū italiā totā ab hostibꝫ liberass̄.
et impator **I**nstantius cū romanis in-
gratus seruū **N**arselis i patriciū cre-
asset. vxor **I**nstantiā **N**arsete cōstanti
nopolim exhortat̄ sic derisorie deman-
dauit. In cōstantinopolim remea. et cū
puellis tria in gyneco sc̄iaꝝ lñaruz

13

pensa diuise. Ad q̄bā Mārses r̄dīt.
Talē se telā ordinū. quā dū viueret
nō deponeret. **N**ō fecit. Nā et longo
bardo de pānonia vocavit. q̄ totam
Italiā in breni obtinuerūt. excepta ro-
ma et rauenna. **S**ic cū spado impato-
ris Eracij rogas. id est. dona vel ele-
mosynas militib⁹ distribueret sarace-
ni singatori militates idē peteret. spa-
do eis dixit. **D**ix sufficit impator da-
re rogas militib⁹ suis q̄ntomagis ca-
nibus istis. q̄ exacerbatō cōuocatis a-
lijs sarracenis in breni romaz grausib⁹

Malis vexauerūt. **C**ū aut̄ ira fm̄ p̄-
dictos tres ḡduisit morale vel quan-
do veniale p̄ctm̄. **N**ō p̄mo fm̄ Tho-
vbi p̄us. q̄ ira sit q̄ntupl̄ p̄ctm̄. **E**um
enī ira sit appetit⁹ vindicta. **V**indicta
sit iniusta q̄drupl̄. **P**ro q̄is ex ira
panit vel vult illū punire q̄ nō mernit.
Sc̄do q̄si malorē penaz illi infert. aut
inferre appetit q̄ ille demeruit. **T**er-
tio si tantā quantā demeruit h̄ nō fm̄
ordies iusticie vt q̄rvult punire aliquē
q̄ seipm̄ cui⁹ suglor nō ē. aut fm̄ p̄ter-
missionē alteri⁹ ad debitū ordinē iusti-
cie req̄tū. **Q**uarto si iusta penaz et fm̄
ordinē iusticie infert. nō tñ bona in i-
tōe. aut nō p̄p̄ bonū et debilitū finē. **D**z
enī intētio puniētis eē bonū ipsi⁹ pu-
niti. aut conservatio iusticie cōls. aut
dei honor. itayt peccātis corrigat se vel
alij q̄ eius exēpli⁹ dei honor fiat. **D**si
sp̄ peccat q̄ ex odio vel rancore in ma-
lum alteri⁹ vindicta apperit. aut vt pu-
niens dicat strēnuus aut bon⁹ iustici-
aritus. aut p̄p̄ lucrū aut p̄p̄ sacrarū iu-
dicta. aut p̄p̄ alii malū finē. **Q**uinto
ira sit p̄ctm̄ p̄p̄ modū indebitū. id ē.
nō bñ modificatū. etiā si p̄fata canēa-
tur saltē quedā. vt pote si q̄s nimis ar-
dēter irascit interi⁹. vel si nimis exte-
rius manifestat signa ire. **I**ra igit fm̄
Tho. q̄si fm̄ q̄ntor modos p̄mos vel
aliquo eorū hō infert aut vpl̄ inferre

talē vindictoz alteri⁹. est de suo genere
p̄ctm̄ mortale q̄ p̄trariā iusticer chs
ritati. **P**ōt tñ cōtingere q̄ talis illa
tio iniuste vindicte. et etiā volitio infe-
rēdit etiā ira ad hoc inclinās eē solū
p̄ctm̄ veniale. vt cū q̄s appetit se vindic-
care in aliq̄ modico. qđ q̄si nibil ē re-
p̄ntandū. ita q̄ illud ita modicū sit q̄
si actu in serret. nō eē mortale. vt si q̄s
parum trahat alienū pueruz p̄ crines
vel aliqđ habitusmodi faciat. vel etiam
manervensiale p̄ctm̄ p̄pter imperfectiō
actus. vt cpm̄ motus ire subito oritur
in animo et p̄uenit iudiciū rōnis. vt in
anteceditis declaratū ē. **N**isi aut̄ q̄s q̄n-
to modo irascit appetēs vindictā. vt si
quis nimis ardēter irascit interi⁹ vel
nimis exteri⁹ manifestat signa ire. sic
ira fz se nō hz ex suo genere rōnē p̄cti
mortalis. pōt tñ p̄tingere q̄ sit pecca-
tū mortale. puta si exvehemētia ire a-
llq̄s excidat a dilectione dei et p̄ximi. **H**
abnalter Tho. Dicit qđā alius doctor
Gi p̄sidere inordinatio ire ex p̄te mo-
di irascendi. puta q̄uis ista vindicta in-
ster debite apperatur. quādo tñ mul-
tum inordinatus est motus ire. et ni-
mis vehemētis interius et exterius. tūc
credo si procedat ex habitu viciose sc̄z
ex superbia vel inuidia. v̄l ira etiam in
habitata voluntate vbi habitus est et
principia. ex q̄bus talis motus proce-
dit sunt mortalia. Credo etiam q̄ illa
inordinatio ire sit p̄ctm̄ mortale. **K**a-
tio est. quis refert in cundem finē viciis
vñ pcedit. v̄l si nō pcedat ex habitu vi-
cioso. h̄ ex h̄ grave sc̄dali p̄ctak. pu-
ta q̄ ille p̄tra quē irascit mō iordiato.
v̄l alij audiētes v̄l v̄dētes ad p̄ctā mor-
talia impellunt. p̄ b̄ q̄ mot⁹ hmōt ire
tāinordinat⁹ est. q̄ aljs ad dicta p̄ctā nō
mouerēt. p̄ctm̄ mortale credo i dicto
mō cōmitti. Si tamē talis motus in-
ordinatus non procederet ex habitu
viciose nec grave scandalum genera-

Preceptum V

Cap. III

re: s: ex nali cōplexione frascētis pō
nemiret q: forte multū esset choleric: et
debilis, vñ infirm: et alias nimis cho
lera infectus posset esse p̄ctim ventale.
nisi tūc debilitas vel motus colere in
ordinata accēsionē ire causans ex cul
pa mortali pueniret, puta ex nimia
ebrietate vel gula, vñ aliq: hmoi, vñ ihe
mot: inordinat: ire intatū frascētē in
flāmaret q: a charitate dei vel p̄ximis
caderet.

Capitulum. iii.

AObstatur hic p̄mo. quō fra sit
capitale viciuz. **H**u. **T**ho. ii. ii.
vbi p̄us. Ira dī viciū capitale.
eo q: multa vicia ex ea oriunt. **T**uz ex
parte obiecti. qd̄ multū hz de rōne ap
petitus. inq̄tuz sc̄yndicta appetit s̄b
rōne iusti et honesti. qd̄ sua dignitate
allicit. **O**biectū em̄ seu cā p̄ma offis
ire in nob̄ ē appetit: vindicte sub appa
rēta. vel existēta. vt si aliqs nob̄ inru
lit iniustuz aliqud̄ iurū. vel p̄cipēdit
nos p̄p̄ q: merito sit vindicta sibi infli
gēda. **T**um etiā q: ira ex suo impetu
mentē hz p̄cipitare ad inordinata q̄s
agēda. **I**o glo. sup illo **P**rouer. xxix.
Nir iracudus puocat ricas. Janua
inq̄tū p̄ oīm ē iracundia. q: clausa.
virtutib: intrinsec: dabit qes. q: apta
ad oē facit: armab: anim: . **I**ra em̄
dī janua vicioꝝ. p̄ accidēs qd̄ remo
uedo videlz phibēs. i. impediēdo in
dicium rōnis q: qd̄ hō trahit a malis.
Precre aut: et q: se ē cā alioꝝ specia
lium vitorū q: dicunt filie ei: . **E**t fīm
Greg. xxxi. moral. sunt sex. uno i cor
de tria i ore. evnū in facto. **P**ria filia ē
indignatio. q: hō illū p̄tra quē frascē
reputat indignū vt sibi qd̄ tale fecerit
qd̄ videſt esse qdā vīlipēſto. simo qdām
cōtempius p̄ximis. **S**c̄da ē tumor mē
tis. vt cū frascēs replet anīmū suū di
uersis cogitationib: amaris. qb: apō
se aliqs cogitat diuersas vīas se vīndi

cādi. et hz multisplex p̄positū alteri no
cedi. Et hmoi sunt magna p̄ctā. q: nō
soli in actu exteriori p̄ctū est. s: ma
gis in voluntate etiā si nō implex ad ex
tra q: opus. **T**ertia ē clamor. q: est inor
dinata et cōfusa locutio q: aliquis q: ad
modū loquēdi exteriō demonstrat irā
suā. **Q**uarta est blasphemia cuiꝝ sunt
tres spēs. vt dictū fuit in scđo fcepto.
Quinta est p̄umelia. cum quis ex ira
prumpit i vība opprobriosa et iniuria
la. q: sunt 3 p̄ximū. Et hz fit frequenter
ex ira. q: cū fra sit appetit: vindicte. et
nulla vindicta sit frato ita p̄mpia sic
cōumelia. tō in eā statim prūpt. **E**t
em̄ cōumelia p̄ile. cū qs manifeste
et cōtra honore alterius dicit sibi dese
ritū suū soli aut corā alijs. **E**t est ma
ior cōumelia cū quis corā multis de
cit alciū defecrū suū. eo q: p̄ hoc ma
gis dānficat in honore aut reverētia
sibi ab alijs impēdēda. **P**otest tame
etiā dici cōumelia. cum sibi soli di
cit inq̄tuz sc̄z ille qui loquis cōtrā au
diens reverētiam agit quē videſt vi
lipēdere et hoc q: manifeste verba cō
tra eum p̄fert. **E**t sumunt quandoq:
pro codē. cōvītū. cōumelia. et impro
perū. **E**xemplū. cum qs dicit. **T**u
es filius meretricis. fur. miser. vel filie
vel cum aliquis alteri impropereat q:
in paupertate eius sibi plura dederit
fin illud **Ecc**. xx. **E**xiqua dabit. et ml̄
ta improperebit. **O**bī fīm **T**ho. ii.
.ii. q. lxxii. **N**otandū. q: quādo inten
tio. p̄ferētes contra aliquē cōvītū aut
p̄umelia ad hz fīrt vt p̄vība q: p̄fert al
teriō honore miniat. tuc ē p̄ctū mor
tale. nō min: q: furū aut rapina. **N**ō
em̄ minus hō amat suū honorē q: re
possessam. **V**nde christus illō voluit
Matt. v. **Q**ui dixerit fratrl suo fa
tue. reus erit gehennē ignis. **S**i quis
vō alti vību letis p̄nitū aut p̄umelle
dixerit. nō aio dehonordi s: ex ani le

ristete autem ex levi fra. fine firmo pposi-
to aliquem dehonorandi. si forte vult
ipm levit e modicū contristare. nūc pōt
esse veniale. Si quis hō alteri dixerit
verbū puitū nō animo dehonorādi. si
pter correctionē. nūc pōt eē sine pec-
cato. sialias sit bene circumstatiōnatus.
Sic em̄ līctū est aliquē sibi sublectū
verberare aut in reb⁹ dānificare causā
discipline. sic t̄ verbū ei cōqūtiosuz cā
discipliue dicere. **S**ic xps. **L**uc. xxiiij.
vocat duos d̄ discipulis tardos et stu-
los. Et apls. **G**al. iiij. discipulos suos
vocat insensatos et stułos. **D**icit tam ē
btus **A**ug. in finone dñi in monte. q̄
raro et ex magna necessitate sūt bñdī
obligationes exhibēde. in qbus nō
vt nobis si dñio seruak instigem⁹. **A**d
dit **T**ho. q̄ in vñ talium verboꝝ ma-
gna discretio seruāda ē necessario. vt
videlicet quis talib⁹ vbiſ cauteſ mo-
derate viaſ in correctiōe et alias. quia
posset eē tam grāne puitū q̄ incau-
telā plātu auferret honore eius cōtra
quē pferē. et nūc posset homo peccare
mortaliſter. etiā si nō intenderet deho-
norationē. **S**cūt etiā. si q̄s aliū ex lu-
do incaute pūcīes grauiter ledat. nō
careculpa. **S**exta filia est r̄x̄a. q̄ quā
intelligunt̄ oia nocturnē q̄ ex ira p-
pūmis inferant̄ exteriōi facto. sine in-
corpe sive i rebus. qđ mltipli fit vt cō
stat. ptz igis quātis malis irat⁹ pateat
pater etiā q̄ in pñtēdo nō sufficit dice
re acius et vba exteri⁹ plāta et pcepta
H̄ oponeit etiā interiōra graula pñtē
et plangere. **D**ubitas icōo quot sūt
species ire. **A**n. **I**m **T**ho. ii. q̄ vbi pñs
Q̄ **H**umbert⁹ in expositione regule
beati Augus. et pñm. liij. **E**th. q̄ tres.
Nā ea q̄ dñis **M**arth. v. ponit sūt gra-
dus ire. vi dictū ē i alio capi. **E**st pñma
spēs. ire acuta. scđa amara. tercia diffi-
cile. **D**am. li. q̄. vocat eas. felleam. ma-
niam et furorē. **S**ecundū pñma qđa acuti-

sant. qđq̄snt ad originē. vt q̄ nūm
cito irascunt̄ ex causa qlibet leti. **T**a-
les si cito irascunt̄ et cito veniā petunt
sunt sicut aqua q̄ cito caleſcit et statim
frigescit. qđ est minus malū. h̄i nō sūt
meliores ppter ire frequētiā. cum ois
hō debeat eē tardas ad irā. **J**ocobi. i.
si ppter celerē satissimōē. cito em̄ cul
pālū recognoscūt. **I**tē sicut signū ē
bone cōplexionis se cito purgari a su-
dumentē iſimilitate. Ita est signū bo-
ne consciētē. se stativene petūtē mū-
dere. **I**tē delicta sunt tanto granitora.
quāto dñt⁹ tenet̄ aia. ergo a pñrario-
tāto letiora quāto etiā eā dimitit̄
Est q̄ pñma spēs leal⁹ pñtē. **T**ū q̄ ea
moti culpā lñā etiā cognoscūt. **T**ū
cito se purgat̄ ab illa iuria. **T**um etiā
q̄ iniōriā in alterū cōmissam nō plō-
gant. **D**e secūda specie sunt amari **E**
quoz̄ tra multo tēpore durat̄ manet
In qbus tristitia difficulter absorbē-
nisi diutinatē tēpōis. q̄ nō prumpit
ad extētora signa iracudie. **T**ales tar-
dūs irascunt̄. et ad veniā petendā tar-
dūs inclinant̄. illes ferro qđ tarde
ignescit et difficalter infrigidat̄. quod
peius est. **T**ales triplici peccāt̄. **P**ri-
mo quo ad proximū. q̄ post offensas
charitatē fraternalā quā turbauerūt dif-
ferunt̄ repare. **S**ecundo in se. q̄ satissi-
mōē salutis sue necessariā pñrahunt
facere. **T**ertio in deū q̄ iraz dei cōtra
se exortā occasione offensē cōmisse in
seruū suū cōtemnūt placare. **T**ales
triplici laborat̄ vleio. **Q**uo ad pñmū
accidle. q̄ tardū ad bonū. **Q**uo ad se-
cundū ire q̄ nōdūm in eis sedata est.
Et quo ad tertiu supbie. q̄ ex supbia
pcedit q̄ ledēs satissacere dedsguat̄.
Hoc triplici funiculo collo ei⁹ appē-
so i barat⁹ mergit̄ amar⁹. **Q**uo ḥ pñs.
Dirumpam⁹ vñcula eoz. et pñciam⁹
a nobis lugū ipsoꝝ. **D**e tertia specie
sunt difficiles q̄ sūt obſtūlati sūt q̄ nō

Preceptum V

di minūt desiderium vñdicare nisi puniantur. Tales nūq̄ volūt petere veniā. siles lapidi albeton. de q̄ dicit Ang. In de ciui. del q̄ semel accēsus nunq̄ extinguit. Hos tres gradus Ang. posuit in regla dices. Melior aut̄ est qui tñq̄ ira lepe tempte. si veniā impe- trare festiat ut ei dimittat cui se agno- scit fecisse iurā q̄ qui tard⁹ irascit et adveniā p̄terendā tard⁹ inclinat. Qui aut̄ nunq̄ vult petere veniā sine cā est in monasterio erā si inde nō p̄sciat.

F Quādo aut̄ ille tres sp̄es sunt p̄ctā mortalitā. H̄i. qđam doctor. In eo ca- su vbi acuti q̄ min⁹ sunt mali peccant mortaliter. nō est dubiu amaros et dif- ficles peccare mortalit̄. et rāto q̄mori- ream. quāro peiores sunt i morib⁹. si- ne motus ire ipsoꝝ si ex iniusta vñ- dicta desiderata. v̄l illata. v̄l ex inordi- nato mō irascēdi. Et hoc p̄tꝝ q̄ Ang. In regula. q̄ tra acutop̄ in graui⁹ cre- scit in odiū. et int̄atu reatus ei⁹ aggra- uat q̄ facit trabē o festuca. et facit aiaꝝ homicidā. Qui em̄ odit frātē suū ho- micida est. i. Job. lxx. In difficili⁹ er- go quoꝝ tra nō cessat donec iuste pu- niant. patet q̄ tra sem̄ p̄ctū mona- le. nīl vñdicta illata esset iniusta ini- ria. Sicut si q̄s modicū d̄ inuev̄l gut- tam aque sup aliquē p̄scere. vel p̄ne- rū aliquē indebitoꝝ capillos traheret. In amaros aut̄ q̄ tra auertit in odiū. Em̄ reatus suū trahit i specie p̄cti mor- talis. In acutis tamē appetitas vñ- dicta indebitoꝝ possit indebetar⁹ esse et preuenire iudiciū rōnis. q̄b̄ in alijs nunq̄ vel rarissime cōtingere posset.

G Dubitatur tertio. Q̄ tra sit licitac meritoria. H̄i. Tho. vbi p̄us fm̄ bea- tum Grego. in moral. Duplex est tra- via vocat̄ tra p̄ vñciū. de q̄ p̄us dictū est. Alia p̄ celuz. cum q̄s ex amore dei p̄ximi. aut̄ iusticie irascit p̄ctō xp̄lio- eat p̄ximi. et appetit yñdictā sustam-

Cap. III

sc̄ in eū q̄ peccat̄. et tantā q̄hātā de- meruit. et fm̄ ordinē iusticie. ad hono- rem vel. et modo debito. et tali tra non̄ solū licitū est. Imo expediēs et debi- tu aliquā vti. vt p̄z q̄ Cryso. sup̄ Math. dīcēt. Qui sine causa irascitur reus erit. qui vo cū causa nō erit reus. Hā si tra non̄ fuerit. nec doctrina proficit nec iudicia stant. nec crimia cōpescit. Itaq; qui cñz causa nō irascit peccat. Patētā em̄ irōnabiliſ. vicia semi- nat. et negligētā notrit. et nō solū ma- los h̄ et bonos iunitat ad malū. Item Greg. v. moral. Si nulla tra ex virtu- te surgeret dñiū a iaduerstionis impe- tū p̄ gladiū phinees nō placass̄. Hāc tra quā Belli nō habuit in se et i suis. grauitate punitus fuit. De hac tra tra- dit P̄. Irascim̄ et nolite p̄ccare. Qd̄ quidā male solū intelligit sibi ip̄l irascit licitū fore. sed si primos vñnos amare p̄cipit̄. restarit sic. p̄ximop̄ erratib⁹ si n̄m̄ vñcūs irascamur. hec sententia liter. Grego. Iacē dīc̄ Testo. .lvi. 2. llii. ethi. Sic Exo. x. cū loquere- tur Moyses pharaōi et ille noluit au- dire. existit a pharaone iratus nimis. Sic etiā Exo. xxvii. cū phiberet Mo- yes ne vñcū mane fueret māna israeli- te. Illis in mane seruātib⁹ et mane sca- turiente verrib⁹ tra⁹ est Moyses p̄- eos. Sic vñdēs vitulū et choros iratus proiec̄it de mansib⁹ tabulas decalogi Exo. xxxix. Simile o eodē Moysē le- git Leuit. x. Et Numeri. xvij. Sic xps Marci. lxiij. cum circūspexisset dñs cū tra iudeos qui obseruabāt eū p̄rista- tas est sup̄ ecceitate cordis eop̄. **H**u- bitat q̄rto. q̄ si licitū sit vñ tra. H̄i. fm̄ Greg. v. moral. q̄ duplex ē tra. Una rōne p̄uenies. vt paruit in scđo p̄nci- palis vñcū ad quartū graduz inclusiue. Allia est rōne. supple. rectā subsequēs. Hāt ḡ tres regle. Prima. Hō nō de- ber vñ tra rōne p̄ueniente. h̄ q̄statim

pcipit eam. debet ei resistere totaliter
excludēdo. nec aliquā penā inferat q.
usq; anīm⁹ totaliter quiescar. Hō est.
qr̄ ira rōnem pueniens trahit rōnem
a sua rectitudine. vñ habet rōnez ma-
li. Ira em deliberationē rōnis puen-
iens cecat rōne vt vindictet inturta illa
tam que non est iniuria. vel maiorez
q̄ sit. et sic in alia vicia ira p̄cipitat.
Hecūda regula. Ira rōnem sequēte ē
aliquā vtendū. Exempli grā. Quādo
homo pfecte cognoscit pctm alterius
fm oēs circūstantias et quiete et inte-
gre deliberant d salubrī pena et vindi-
cta p illo pctō infligenda. attamē ad-
buc se pcipit homo timenē aut negli-
gentē in exeqnēdo dictatā penā. tunc
assumere pōt irā tantā quantā potest
regere rōne ideo vt exequat mēl⁹ p-
dictā penā. Hec em aliquā locū habet
in iudice respectu rei publice. In ma-
gistro respectu scholaris. In dñio re-
spectu serui. In plato respectu subdī-
ti. Et in viro respectu uxoris. Hō dicit
est vt dīc Tho. vbi supra. qr̄ passlo ire
sicut et oēs alijs motus appetit⁹ sensiti-
vū ad hoc dati sunt vt homo p̄mpti⁹
exequat illud qđ rō dicit. alloqñ fra-
stra esset in homīe appetit⁹ sensitivū.
Extra p̄dictos aut̄ casus nūq̄ vtendū
est ira. qr̄ nihil pdest ira alias h̄ obest
plurimū. in multa mala p̄cipitado fa-
cilliter. Tertia regula est. Q̄uis ira p-
dicto mō assumit possit cūm delibera-
tione p instrumēto virtutis et eius ad
lutorio. illud nō expedit oībus bo-
minib⁹ indifferēter. Hō quidē impse-
ctis s̄q sed pfectis. Hō est. quis nō oēs
pter difficultatē boni vīlus ire sciret
cā regerē rōne. et oīliū et alia vicia na-
ta ecēt ira generare. nō aut̄ sic in hoīb⁹
virtute pfectis. Simile ē in medicina-
libus. Nam aliqua medicinalia licita
sunt perito medico adhibere q̄ scit mo-
dificare ea que p̄fībenē imperito.

Dia p̄dicta pbanc entoritate. exē-
plis et rōne. entoritate bti Grego. v.
moral. dicens. Cum anim⁹ p celū mo-
uetur. curandū summōpe est. ne hec
cadē ira q̄ p instrumēto virtutis assu-
mis. mēti dñcf. nec q̄si dñia heat. h̄ q̄st
ancilla ad obsequiū pparata a rōni
tergo nunq̄ recedat. Tūc em̄ robusti-
us p̄tra vicia erigī. cū subdīta rōni fa-
mulat. nā quātūlibet ira ex celo recti-
tudinis surgat. si imoderata mentē vi-
cerit rōni p̄tīns seruire cōtemnit. Et
rāto se impudētias dilatat. quāto im-
patiētē viciū virtutē p̄tit. Exēplis
phorō illa patēt. Nāt dīc Valerius
li. xj. Archita maḡ p̄tagore et Pla-
tonis villīco suo frāns. Humplices
inquit a tesupplīciū nīsi frāns essem
Maluit em̄ impunitū relinqre q̄ p̄p-
frā grauī lustro punire. Sic socrates
vt dicit Seneca li. x. de ira. Cum ser-
nus eū offendisset quē habebat disco-
lum ei dixit. Cedere te nīsi frā essem
Correptionē em̄ serui in tēpus disti-
lit sam⁹. nec fuit enīns se frē p̄mittere.
Erat aut̄ in eo ire signū. vocē submit-
tere et loqui partius. qr̄ apparebat s̄l-
bi tunc obstarē. Ita Diogenes. vt dīc
Seneca libro. iij. de ira. cū de ira dis-
sereret adolescentulus p̄terius in eūz
p̄spuit. Interrogatus vō an frāceret
cōtra illum ait. Hō frāceret sed dubito
an irasci oporeat. Si de Platone dī-
clīvt dicit Valerius li. pmo. Cū aduer-
sus serui deliciū vebemētis exar-
fser. ponere illuz statim tunica et p̄bere
scabulas verberibus iussit sua manu
sp̄m cesur⁹. postmodū intelligēs se tra-
sci. s̄a in alto manu suspēta. q̄ situs ē
Spōsippo amico suo qđ ageret. Exi-
go inq̄t penas ab hoīe iracudo. obli-
tusq; ī serui. qr̄ aliū quē poti⁹ castiga-
ret inuenerat. abstulit sibi ī suū p̄ce-
statim. Tu inquit Spōsippo istū ver-
bera. molo vt sit ille mens p̄late. id est.

Preceptum V Cap. III

In mea qui in sua non est. Bone etiam in generali prefata patet secundum Tho. i. q. q. xlvi. Quia quis hoc sit a maior malorum consideratis in geniali ratione rectar tenuera tissima humana complexio. non considerata cholera hois. magis desacris in flammanit multi ad iram quod ad occupacionem vel alia passionem. et enas quia ira est passio vehementissima.

Capitulum. lxxij.

Epitoma illa tre potest ponis maledictio. que sepe ex ira oritur. De quo vicio tractat ut sequitur Tho. q. q. q. lxxvij. Est enim secundum eum maledicere. imprecando. imperando aut optando. prouocare propter aliud malum. et sub ratione mali. et non ad emendationem alterius. sed solus in malum eius. Optare autem et imperio mouere ad malum alterius sub ratione mali. secundum se repugnat charitati. Quia debemus diligere proximum voluntate bonum ipsius. et id secundum genus suum est secundum mortale. Unde. i. Cor. vi. Nec maledici neque raptiores regnum dei possidebunt. Et est huius maledictio tanto graulus secundum. quanto maledicit quis per sonem quam magis amare et resuere debet. Unde Ier. xx. Qui maledicit patrem aut matrem. morte moratur. Subdit Tho. Cointigit trivertium maledictionis. platum secundum esse veniale. vel propter parnitas mali. quod quis alterius maledicendo imprecatur. vel etiam propter affectum eius qui profert contra maledicitionis cum scilicet ex leuit mortu vel ex Iudo vel surrepte aliqua talis verba profecata enim ybore maxime ex affectu pensantur. Secundum est autem notatus in descriptione maledictionis. sub ratione mali. et solus in malum cui maledicitur. qui si quis imprecetur. imperet aut optat malum alienum sub ratione boni. sic est licet. nec propter maledictio est. eo quod intentio principalis non fertur sibi malum illius sed in bonum illius. Continui-

git enim optare malum alienum sub ratione duplicitis boni. Quicquid sub ratione insti. et sic index iste maledicit illum cui pretio sit instantem penam inferri. Sic etiam maledicit anathematizando. Quicquid sub ratione illius optat malum ut quando quis optat aliquem peccatorum pati egritudinem vel silenter melior efficiat. vel a generatione bonorum decessat. Et quis maledicere non possit fieri secundum predicta. non creari in irrationalibus homines regulariter non dicit maledicere. Tunc quod illud constiterit ex irrationalibus quadrupedibus. Tunc quod solet indiscretus fieri in malum hominum quoque sunt. Secundum Tho. ibidem dicitur. maledicere rebus irrationalibus in corpori creature sunt deinceps secundum blasphemie. Maledicere autem eis secundum se consideratis est octos et evanescere. et quod per se illicitum. Immo maledicere est a deo illicitum ut etiam diabolo fieri non debeat. Unde Eccl. xxj. Domini maledicit impensis diabolus. maledicit spiritui animi suae. Id est maledictio culpe et penitentia se subiicit. quod cum diabolus sit natura boni. secundum est saltus ut sic et malum optare. Unde beatus Iudas in canonica sua dicit. Tunc Michael archangelus cum diabolo disputans alter caretur de Nostri corpe. non est ausus inferre iudicium blasphemie. sed dicit. Impetrabis dominum. Unde glo. Diligenter intuendum est quod si Michael archangelus diabolo sibi aduersari blasphemiam dicere noluerit. sed modesto secundum nomine eum coeretur. quanto magis hoibus ois blasphemia est caueda. Quis enim in voluntate malus sit demon. non nam bonus est. Tunc canendum autem victrix maledictionis monere dicit exempla sacre scripture et bonorum christiano. Nam Christus cum malediceret. super ple. in cruce. non maledicebat. i. Petri. q. Paulus etiam dicit. i. Cor. iiii. Maledicimus et bimdeceimus. Et Petrus. i. Petri. q. Non reddentes malum pro malo. nec maledictum pro maledicto. exempla est

xpianor bonorum ad idem sunt q̄ ostendunt q̄ interdū maledicētes. sine invicti sint siue volētes i malū eō p̄ exaudirent. **Dñ Gregorij.** lī. dialo. refert. q̄ cū simplex et sanctissim⁹ **Florent⁹** p̄ pāstore bābē et yrsum oculas pāscētēm. discipuli q̄tnor culisdaꝝ sc̄ti patris q̄ dicebat **Enticlus**. yrsum i campo occidēt. de quo cū **Florent⁹** valde tristaret. **Entic⁹** flentem fratrevenit solari. **Cui Florent⁹** spero in op̄tentē dēū q̄ in hac vita an oculos hoīum vīndictā accipiet q̄ innoxīlū yrsum occiderūt. **Statim autē q̄tnor rei** discipuli elephantino morbo percussi mēbris putrescētib⁹ interierunt. **Nū oī tpe Florētus** flebat se homīciā pelamās. **Iē ibidē refert Greg.** q̄ cū famul⁹ cuiusdā **Stephani** presbyteri negligēter ei seruīret. clamauit p̄. sbyter. **Nēni diabole** - iscalcta me famulo sc̄loquēs. statim autē demon assūt. et corrigit sume caligariū se solueit in signū demontace fuituris. **Ez quo p̄z dīc Greg.** diabolū eē. promptissimū in maledictiōib⁹ ad punsēnduz. **Sile** in quarto refert de romano filiū q̄n quennē nutritē. q̄ mox blasphemare cōsueuerat cū ei aliqd resisteret. vñ in p̄is sumi peccātēta laborās sile ad apparentiā demons faciēs necatus est. **Sic Cesari⁹** in dialo. suo. dis. v. refert. q̄vīr qđam mot⁹ ira contraxorē ei ait. **Dade diabole.** **Mox aut illa q̄ aurientā demonē intrare sentiēs furiebat cū qđa sanct⁹ abbas sup caput ei legēt etiāgeliū. **Huc egros man⁹ impo-** gent. illa terribilissime clamabat. et cū demoni imparet ut extret. ille ridit. **Nondū vult altissim⁹.** **Poslea tñ modū** quō demon intraterat i p̄a patefecit. **Iē qđa irat⁹** dixit filio suo. **Dade diabole.** quez mox demon rapuit. nec vñq̄ p̄paruit. **Iē puella q̄nquennis** cū lac comedere. pater ei iratus ait.**

Diabolū comedas i ventre tñū. mox autē verata ē puelta vīq̄ ad matūram etatē. **In qua cū limina ap̄loꝝ Perri** et Vanlivisitaret liberata ē. **Sic** antea demon in ea ait. **Ne egresso.** hec nunq̄ post hāc vitā sentiat aliud purgatoriu. **Iē Cesari⁹.** **Sic. xxj.** de ciui. del refert **Aug⁹.** devidua nobilit̄ dīvite hābētē septem filios et tres femellas eis maledicēt. **Hēs autē statim tremore** om̄i mēbroꝝ terribiliter sunt p̄cussi. et ciuius suop̄ oculos ferētes in orbē dīpersi sunt oībus spectaculū facti miseriū. **Et si nūq̄ maledicētis** optio impleret. tñ semp ille q̄ maledicit. se ihm primo maledicit. vrverificet illō. **Gēnesis. xxvii.** quo Ysaac de Jacob ait. **Qui tibi maledixerit.** sit ille maledic̄us. **Tertio p̄ncipaliter vidēndū ē de** remedīs ire. **Sunt autē qđā remēdia** cōtra iram p̄pīā. **Quedā p̄tra iram a-** lienā. **Hēmedia** ire p̄pīle sunt nouem. **Primum** est radicē ire euellere. que est amor. sūt inordinat⁹ et stuporū. **Qui em** ardēter diligat inordinate se. amicos. filios. tempalia. et honores. statim credit sibi iniuriā illatā esse. vel se partūpendi. vt dicit **Bresto.** q̄. rethorīc. **Dñ Eccl. xxvii.** secundū ligna silue. sic ignis exardescit. **Et fūmīrītēz** bois sic tra cōdīa illūs erit. **Et fūmī substantiā** sua exaltabit iram sua. **Secundū** est silētū. **Nā natura** ire est vt prolatā maḡ ferneat. **Onde Proverb. xxvi.** Qui imponit stūlo silentiū tras mitigat. **Onde sanctus pater ysaac requisi⁹.** **Cur demēdes** eū tātū timeret. **Uñdit.** exquo fac⁹ sūz monachus statui ap̄ me vt trācūdīa extra gūmī metā non procederet. **Et p̄s.** **Posui** orī meo cū stodiā cūm cōsisteret peccator aduersum me. **Tertiū** remēdiū est exēpla. **E** patientiū inspicere. p̄ncipalissime xp̄i passiōz. **De quo Greg. dicit.** Si passio dorū ad memoriā revocet. nō

Preceptum V

hū adeo durus est qđ nō equo animo tolererē. In cui⁹ figura Numeri. xxij. Filii israel leſi a serpentib⁹ ignitis in ſpecto ſerpente eneo. id est. xpo cruciſi po ſanati ſunt. Ad idē valēt exempla Job. Exemplū etiā illius mulier⁹ nobilis de qua refert Cassianus in collatione patrū. q̄ petiui viduā tracūdissimā in q̄ patientiā diſceret. Talib⁹ em̄ exēpliſ velut optimo clypeo anis muniſi pōt. Quartū ē cogitare quō deuī ſepe xp̄ijs malis ptempſim⁹ vel paruipēdiuſ. q̄ indigemus etiam in xp̄ijs defectibuſ a pximis ſupportari. Dñ Grego. v. moral. Et aliud feruāde māſuetudinīs moduſvt cū alie nos excessus cōſpicim⁹. noſtra qbūs excessimus delicta cogitem⁹. Cōſiderata quippe infirmitas xp̄ia. p̄tā nobis excusat aliena. Patiēter nanci in iurta illatā tollerat. q̄ pie meminit q̄ fortaſſe adhuc habeat i quo debeat ipſe tollerari. Id tam faciliter qđā traſcunt. q̄ xp̄io deſecruſ qbūs a deo vel pximo ſupportant nō agnoscunt Dñ Proverb. xix. Hō indigēs miſericors eſt. Geneca. Regū animos in diuimus illi obliiti ſue infirmitatē alie ne deſeruſūt quiaſti iniurā acceperint.

F Quintū remediū eſt pſideratio diuine ordinatioſis. Nullum em̄ maluſ nobis pōt infeſri niſi diuia ordinatio ne. qđ maximū debet eē fidelib⁹. Deus em̄ eſt velut medicus fidelissim⁹ q̄ aquā tribulatioſis cuiq; p̄litat fm ſue infirmitatis exigentia. Ps. Statuit aq̄s q̄ſi in uite. lez de celo ea diſpēſans filijs. Dñ. j. Coz. x. Fidelis deus qui nō patetur vos temptari ſupra id qđ poteris. h̄ faciet etiā cum temptatione proueniu. vt poſſitis iuſtinere. Hanc rōne assignat. xpo Petro. Job. xviii. Calicē quē dedit mihi pater non viſ vi bibam illuz. Sine quo nec fili⁹ zebedei poſſunt ſedere ad dextrā z ſini-

Capi. IIII

ſram in regno. Noſteſis inquit xpo bibere calicem quē ego bibiturus fuſ Matth. xx. Deus eſt velut pater p̄pſiſsimus qui filiū quem diligat caſtigat. Apoc. lii. Ego quoſ amo arguo z caſtigo. Ne uideſiſ fm ap̄lī ſiun⁹ adulterini fili⁹. Si inquit extra disciplinaſ eſtis cuius particeps faciſ ſunt om̄es ergo adulteri z nō fili⁹ eſtis. Heb. xiij. Deus etiā eſt velut mater miſericordiſſima. q̄ licet uirga caſtiget filioluz. tamē non ſupra modū. Nā Eſa. xliiij. Nunqđ obliuici poſteſ mater inſantem ſum ut non miſereat filic vteri ſui. et ſi illa obliuia fuerit. ego tamē nō obliuſcar tui. Sc̄rum eſt pſideratio uitiorum ipsius tribulationis. Nam vexatores noſtri ſunt ſic apes q̄ licet pungant. tamē diligunt. q̄ mellificat. Sic inimici licet rodant. tamē penaz p̄ peccati miliuūt. prudētes faciunt decorat patientiā. augēt hic meritiū z in celo premiū. Ps. Circūdeſerūt me lez inimici. dicit xpo. ſicut apes. et exarferūt ſicut ignis in spinis. Hepti muſtū eſt conſideratio noſtre impotētie. Suni em̄ qđam qui verēcūdant ſi nō tribulant eos verbo vel facto ledūt. Sed ſciat hō etiā minimis oportere parcer. Dñ Aug. Homo tibi ſuſtū dicit. z tuſes z iratus es. pulicib⁹ reſiſte. ſi pothes vi dormias. Octauū eſt parcer e z miſererī inſano. nam iratus aliquem impugnans rōne in parte vel in toto non utitur. z ſic cecus eſt. stuſtuſ z quodāmodo inſanus. qbūs naſuraliter clementes ſumus. Dñ Proverb. xliij. Qui impatienſ eſt exaltat stuſticiā ſuam. Nonū eſt preuia coſideratio omniū maloz. q̄ ſibi poſſent infeſri. Dñ Greg. v. moral. Nē ſollicita anteq̄ quodlibet agere incipiat om̄es ſibi quas pati putat p̄tumelias pponat. quatenus ſui redēprioſis probra cogitās cōtra aduersa ſe preparet.

Quoniam misericordia tamen fortior: excepit, quanto se cautius ex prescientia armavit. Qui vero ipronodus ab aduersitate deprehenditur, quasi ab hoste dor mens inuenit. Hec remedia sumi appare. Sed principaliter iniuriam dandum est in omnibus auxiliis diuine gratie sine quo nihil possumus. **R**emedia sunt contra alienam iram sunt tria. Primum est mollis responsio. Hoc est mirabile naturaliter vnu, vbi molle frangit durum. Vnde Proverb. xv. Responso mollis frangit iram. Exemplum in vita patrum vbi discipulus Macharius cum precedens ait ad sacerdotem idolorum ligna portare. Quo vadis demostri qui iratus vulnerauit granum discipulum. Cum autem Macharius supueniens sacerdotem dicebat. Tolle laborator. Hoc verbo lenitus per Machariu conuersus est in monachum. Vnde causa venerationis reddita. vulneratum ambo in monasterium portaverunt. Homo enim iratus est velut olla bullis, cui aqua frigida suffundenda est. Vnde Proverb. xv. Deus satuorum ebullit stulticiam. Secundum remedium est silentium. Herba enim sunt velut ligna, si saltus sint verba irato displicibilia, had extinguedunt ignem oportet materiam lignorum minuere. Vnde Eccl. viii. Non litiges cum homine litigioso, et non strues in ignes illius ligna. Securus ergo eet interdum ab irato recedere quam nollet comburi sicut et ab igne. Ro. xii. Non vos defendentes chartissimi sed date locutum. Tertium remedium est beneficium. Beneficia enim irato impensa sunt. Vnde carbones igniti valentes per charte proximi. Ideo Proverb. xxv. Si esurierit inimicus tuus cibas illas si stererit da illi aquas bibere. prunas enim congregabis super caput eius, et dominus reddet tibi.

Capitulum. v.

Inuidia quae plurimum est easa homicidij, de q[uaestione] Job. v. Parvulum occidit iniudia. Tria sunt principaliter videnda. Primo q[uaestio]ne Scio quare noceat. Tertio de remedij. **S**icut ad primum. Iniudia dicitur bius etiug. est odium felicitatis alienae. Dam. li. ii. dic. q[ui] est tristitia de alienis bonis. Et dicit iniudia, q[ui] non potest videre bona aliorum. Vnde Ambro. li. de officiis. Iniudia bono torquet alieno nullus aut potest videre equum in illo de quo torquet. Pro cuius intellectu notandum est Tho. ii. ii. q. xxxvi. q[ui] iniudia est tristitia de alieno bono inquit quis alium excedit in bono appetit principium de quo est gloria. vel in quod hoies appetunt honorari et in opinione esse. Iniquum alienum bonum diminuere videtur aprius excellentia. Vnde Greg. xxxi. moralis. **I**nuidia ex inani gloria. vel ex subtilia nascit. q[ui] sic p[ro]iz. Nam cum superbus inanis gloriosus appetit super alios excelleret magnus a apparere, et cogescit in alio aliquod bonum. tunc timet quod in hoc ipsum alter excellarat vel sibi equeat, et tunc tristat iniquum; hoc minuit gloria sua et excellencia quam habet in opinione hominum. **E**x h[ab]emus quod alii in alio bono sibi equaliter eunt. aut enim excedit, ipse minus gloriosus est. et quod tunc non super alios ipse excellebat. **E**xemplu. Tu scis artificium in civitate, venit georginus qui equaliter tibi vel melius te operatur, de quod ipse landat. h[ab]eas mecum cum tibi certi, aut te excellere, et doles de fama eius vel bono, quod fama tua minor erit. **H**ec tristitia de alieno bono est iniudia vera, et videlicet principalius eē tristitia de gloria alterius iniquum minuit gloriam tuam quam appetit. Sic sit et interduces nobiles, predicatorum, magistros et filios, quod ad pulchritudinem, fortitudinem scientiam, vocem devotionem, et de quoconque vero vel estimatio bono de quod gloria habet. **S**ecundo notandum

Preceptum V

Et in Tho. vbi p̄us. q̄ cū inuidia sit tristitia de alieno bono. Quadruplex ē tristitia. q̄ de alienis bonis in alio cognitis pot̄ oriri. et solū q̄ta ē inuidia. Prōem̄ q̄s tristat de bono alterius inç̄tum ex eo timet noctūmentū. v̄l sihi. vel alijs bonis. et talis tristitia non est inuidia. s̄ magis timoris effect̄. et pot̄ esse sine pctō et laudabilis. **Wnde** Prover. xix. In multitudine iustorum letab̄t vulgus. cū imp̄i sumperit p̄cipiatū gemer ppl̄s. Et Greg. xxij. moral. Euenire plerūq; solet ut nō amissa charitate et inimici nos ruina letifiet. et rursus eius gl̄ia sine inuidie culpa tristet. cū et ruente eo quosdaz bñ eriḡ credim̄. et pficiēt illo. pleros q̄s iniuste opp̄imi formidam̄. Scđo mō pot̄ q̄s tristari de bono alteri nō ex eo q̄ ip̄e habet bonū. s̄ ex eo q̄ nob̄ deest bonū illud q̄d habet ip̄e. et hoc ap̄ile ē zelus. vt dicit p̄bs. ii. rhetor. Et si zelus iste sit circa bona honesta. laudabilis ē. Pn. i. Coz. xiiij. Emula mini sp̄nalia. Et Hiero. i. ep̄la ad Alletham. de instruclōe filie dicit. Habeat socias cū quibus addiscat. q̄b̄ inuidie et. et quaz laudib̄ mordeat. vbi sumitur inuidia. p̄ zelo quo q̄s deb̄ incitari ad pficiendū cū meliorib̄. Si aut̄ sit de bonis sp̄naliib̄. pot̄ esse cū pctō et sine pctō. Tertio mō aliq̄s tristatur de bono alterius. inç̄tum ille q̄ accipit bonū est eo indignus. Que qdem tristitia nō pot̄ oriri ex bonis honestis ex q̄bus alijs iustus efficitur. sic p̄bs dicit. ii. rhetorice. s̄ de diuitijs. et de talibus q̄ p̄nt. puenire dignis et indignis. Et h̄m̄ tristitia fm̄ eum vocatur nemesis. et pertinet ad bonos mores. Sed hoc ideo dicit. quia considerabat ipsa bona temporalia fm̄ se prout possunt magna videri non respicientibus ad eternam. Sed fm̄ doctrinam fidei bona temporalia que proueniunt indignis

Lap. V

ex iusta dei ordinatione disponuntur ad eoz correctionē. vel ad eoz dampnationē. et h̄m̄i bona quasi nihil sūt in compositione ad bona futura q̄ servantur bonis. Et ideo h̄m̄i tristitia prohibetur in sacra scriptura. fm̄ illō p̄bs. Noli emulari in malignitatibus. neq; zelaueris facientes iniquitatem. Et alibi. Pene effusi sūt gressus mei. quia zelauis sup̄ aliquos pacem peccatorum vidēs. Quarto mō alius tristatur de bono aliquius inç̄tum alter excedit ip̄in i bonis. Et h̄p̄ie ē inuidia. et hoc ē sp̄ praūū. vt dicit **Aresto**. ii. reboris coruz. q̄ dolet de eo de quo est gaudendum. sc̄z de bono proximi fm̄ charitatē. cui etiā directe contrariatur. vt dicetur. **Quomō aut̄ fiat in inuidia ventiale p̄tīm̄l' mc. tali.** Notandum tertio. q̄ tres ibi sunt gradus. Prim⁹ vbi materia. origo et causa inuidie est cognitione boni alieni excellētis. in hoīe vane glorioſo. Talis enim faciliter timerit de diminutiōe sue glorie. et tristat faciliter de bono p̄ximi. Pn. fm̄ Greg. xxij. moral. Inuidia ex inani gloria nascitur. et ex eadem radice etiā fm̄ p̄m̄. ii. rhetoricoꝝ multe sūt cæ inuidie. Prō filitudo aliquū fm̄ gen⁹ cognitionē. statū. habitum aut̄ opiniones. Ratio ē. q̄ ad istos tm̄ est inuidia q̄bus h̄o se vult equare seu p̄ferre. Hoc aut̄ nō est nisi respectu nō multū distantiū. nullus enim nisi insanus studet se eoz preferre i gl̄ia his q̄ multo maiores eo sunt. puta plebe⁹ regi v̄l eccl̄uerso. Jo his q̄bus multū distat loco v̄l tgevel statu. homo nō inuidet. s̄ q̄bus ē p̄tinquis. nā cū ap̄m̄ quivideant in gl̄ia excedere. eos nitimus excellere. et ex eoz gl̄ia quia cōtra nr̄az volūtate pollēt tristari incipim̄. et sic inuidere. Scđo facilis inuidet pusillanimes. q̄ oia reputat magna et glorioſa que nō habent. **Tertio senes**

faciliter insidet suntoribus. quos pri-
tant possidere q̄ ipsi non habuerūt vel
non hñ. Capit tñ inuidia sicut ceterae
passiones. qñq̄ sicut dicit Alureolus
Aug.ij.diss.xxi.q.ij.quasi p̄ quadā na-
turale inclinatioē ad passionē inuidie.
Sunt em̄ vi inq̄t. in appetitu sensitivo
appetibilitates quedā faciētes in cor-
pore reales trānsmutatioē psequētes
cōplexioē corporū naturales. Vñ q̄
sunt cōplexioē frigide et humide. sunt
naturaliter magis inclinati ad inuidi-
am. vt p̄ de multis pueris mulierib⁹
et quibusdaz hoībus flegmaticis. Et
rō est. q̄ tales q̄litates passione sunt. id
est in corpe aptitudo ad casum et dep̄si-
sionez. ppter qđ in appetitu sensitivo
orū proportionalis qđā aptitudo ad de-
pressionē ad casum ut faciliter dep̄ma-
tur. et cadat ad apprehensionē boni al-
terius. Vñ sic ē q̄ oīa alia quedaz re-
putant sup̄iora respectu sui. id timent
fundū nāliter et dephēdi. rōne liḡt ta-
lis cōplexioē qñ quis videret bonū in
aliquo statim inclinat ad inuidendū.
et tūc sit cōformis trānsmutatio in cor-
pore. puta quidā casus manifestus in
vuln̄ et ppndit inuidia. Et hoc mo-
do accipiendo inuidia. sc̄ p̄ naturali
aptitudine passio ē primus motus vt sic nō ē pec-
catū h̄ pena peti. vel p̄tm largo mo-
do cū sit pena peti originalis. h̄ de Alureolo.
Vñ Aug.li.j.cōfess. dicit par-
unum quidā collectaneū inuīz tomo
vuln̄ respectisse. et illud inuidie attri-
buit. Vñd inq̄t ego et expert⁹ sum ze-
lante puerū. nōdūz loq̄bāz intuebat
pallidus amaro aspectus collectaneuz
Gruñ. Secundus gradus ē quidā sub-
ita nō deliberata tristitia de bono p̄x-
imi inq̄sū excellēs ē. Terti⁹ est tristi-
tia talismodi deliberata. seu perfecta.
Vñia ē veniale p̄tm. h̄ tertia ē morta-
le p̄tm. Vñ Cho. vbi p̄us de vtroz

dicit. Inuidia ex genere suo ē mor-
ale p̄tm. Genus em̄ peti consideratur et
objeto. Inuidia aut̄ fin̄ rōne sui ob-
jecti. contraria charitati q̄ quaz est vita
aīe spūalis. fin̄ illud. j. Job.ij.nos sci-
mus qm̄ translati sum⁹ de more ad vi-
tam. qm̄ diligim⁹ fr̄es. D̄triusq; n. ob-
iectū charitatis inuidie ē bonū. p̄t̄
mi fin̄ p̄trariū motū. nā charitas gau-
det de bono proximi. fin̄ illud. j. Cor.
.xiiij.nō gaudet sup̄ iniquitate. p̄gaudet
aut̄ veritati. Inuidia aut̄ de bono p̄t̄
mi tristia. Vñ ex suo genere quincic
p̄tm morale ē inuidia. j. Job.v.
Parvū occidit inuidia. h̄ nihil oc-
cidit spūaliter nisi p̄tm mortale. h̄ sic
dictū ē supra in quolibz genere pecca-
ti mortali inueniunt̄ alīq̄ imperfec-
tioē in sensualitate existentes q̄ sunt
pet̄venitalia. Sicut in genere adulte-
rii p̄m̄ mot⁹ cupiscēt̄. et i genere
homicidiū p̄m̄ mot⁹ ire. Ita etiā in
genere inuidie inueniunt̄ alīq̄ p̄m̄
motus. qñq̄ eriā in viris pfectis. q̄ sūt
pet̄venitalia. h̄ Cho. Quart⁹ gradus
inuidie ē p̄tm in sp̄m̄sc̄m̄ qđ dicit in-
uidēt̄ fraterne gr̄e. Vñ Cho.in.ij.
diss.xliij.dicit. Inuidia duplex ē. q̄daz
que ē de p̄spertate vel exaltatōe hoīs
Et qđā que ē de exaltatōe gr̄e. sicut q̄
multi ad deū pertinet vel alīq̄ h̄mōt̄.
Et talis inuidia solū est p̄tm in sp̄m̄
sanctū. Vñ ibidē Bonauent. dīc. Du-
pliciter p̄t̄ alīq̄ inuidere alienē gr̄e
Hno mō. q̄ ex hoc minnī bonū pro-
priū cui⁹ p̄motionē appetit singulariter.
et sic est p̄tm capitale. Hlo mō. q̄
visus aīe sic ē depravat⁹. vt sicut non
videt bonū in se. sic etiā nōt̄ videre
bonū in alio. et tūc ē p̄tm in sp̄m̄sc̄m̄.
Hoc aut̄ est in illis maxime q̄ vīc p̄fit
in alio videre bonū. Et ita alio mo est
capitale viciū. et alio mō p̄tm in sp̄m̄
sanctū. Et isto modo non procedit ni
si ex magna corruptione et malitia vo-

Preceptum V

Ho. **S**ed p̄cipal' videndū ē de ius-
tia quantū noceat & q̄ sit detestabilis
pter nonem. **P**ro no cetero subie-
cto in corpe multipli, q̄ est tristitia. **H**
tristitia fīm **T**ho. i. ii. q. xxvii. saltem
mala. m̄la mala facit. q̄ aggruat anim.
vt interdū mor⁹ corporis exterior ipedita-
tur. & fit hō stupidus. & intēsa tristitia
pre oībus vīe passiōib⁹ malus nocu-
mēnū infert corpī. **Vñ P**rouerō. xxv.
Sicut tinea vestimēto & vermis ligno-
sta tristia viri nocet cordi. q̄ anim⁹
gaudēs eratē floridā facit. spūs tristis
exticcat ossa. **E**t Ecc. xxviii. **D**e tristi-
cia festinat mors. **S**ed hoc verū est de
tristitia que spēm nō habet annexam
sicut p̄trito haber spēm & gaudiū de
remissiōe & intuitu dīnie misere. **S**e-
cundo damnosā est inuidia. q̄ recipit
eam habēti societatem ecclesie. **P**s.
Particeps ego sum oīm timentū te.
& custodientiū oīa mādata tua. **A**ug.
Pensent inuidi quātū bonū sit chari-
tas. q̄ sine labore nostro aliena bona
nra facit. **T**ertio inuidia nulli parcit.
De nocēti nouum est. **D**e innocētib⁹
ptz. **C**ū Chayn inuidus Abel. fratres
ip̄sius Joseph etiūdē. & Saul David
sine causa sint persecuti. tales peiores
sunt Pilato. **D**e quo Martha. xxvij.
Sciebat q̄ inuidia tradidissent eū.
Quarto inuidia valde difficulter cu-
ratur. q̄ est velut ignis grecus qui in
aqua tribulationū ardete difficulte ex-
tinguitur. **J**o Gal. vi. **N**ō efficiamur
inanis glīe cupidi. inuidē puocantes.
inuidē inuidētes. **S**up q̄ Cyprianus.
Zelus iste modū nō habet p̄manens
iugiter sine fine cū alia finiant scelera
Quartoq̄ ille cui inuidē crescit in suc-
cessu meliori. tāto inuidus lūoris igni-
bus inardescit. **Q**uinto inuidia ostendit
hominē pusillanimē. & insunis re-

Lapi. V

bus comparat. **J**ob. v. **P**arculū oe-
cidit inuidia. **N**obiles sunt cōsciatius.
vt p̄z in hoib⁹. in leone. in aquila. **E**con-
trario ignobiles sunt inuidi. **S**exto si-
gnū ē q̄ qđ demon suo s cognoscit.
sic charitas ecōtrario. **J**ob. xiiij. **I**n h̄
cognoscet q̄ mei estis discipli n̄ dilec-
tionē habueritis ad inuidas. **S**eptiō
sociū sunt diabolus in lucro & in danno
q̄ qñ diabolus in crā & male succedit
hoi. inuidus hoc lucru suum purat. &
ecōuerso. **Vñ cū fīm Tulliū. amicoz**
sunt idem velle nolle. p̄z. p̄positū. **O**ra-
uo. pditores plerūq̄ efficiūt. **P**rouer.
.xxij. **N**e comedas cū hoī inuidio. et
ne desideres cibos ei⁹. qm̄ in silitudi-
nē artoliz cōlectoris estimat qđ igno-
rat. **C**omedez bibe dicer tibi. & mens
ei⁹ nō est tecū. **N**ono inuidus graui-
sima aīe infirmitate tenet. **G**ustū em̄
aīe adeo infectū h̄z vt bonum inimick
putet malū. & ecōuerso. **E**saie. v. **D**e
qui dicitis bonū malū. & malū bonū.
ponētes tenebras lucem. & lucē tene-
bras. ponētes amarū in dulce. & dul-
ce in amarū. **C**ertio p̄cipal' de re-
medūs inuidie nosādū. q̄ p̄tra eā va-
lenz qnqz. **P**ro ut hō ponat dilectio-
nem in ea bona q̄ p̄nt simul a multis
haberi. & a singulis plene. sicut ē p̄di-
catio. eucharistie cōmunitio. dei super
oīa dilectio & regnū celoz. **Vñ Greg.**
Qui facib⁹ inuidie carere desiderat.
illā hereditatē apperat quā numerus
possidētūz nō angustat. **D**icit em̄ iust⁹
q̄ hoc q̄ i terris nihil appetit. alienis
pfectib⁹ inuidere nescit. **S**ed p̄cere debem⁹ q̄ntis fraternitatib⁹ iūgi-
mūt. **D**is em̄ p̄ximus ē frater natura-
lis. quo oīm vñus fuit pater Adam
Nquieti sunt fratres nři spūales. quo-
rum oīm vñus pater xps est. & mater
vna vrgo beatissima Maria. sic & ma-
terna sancta ecclesia. **S**um⁹ em̄ mē-
bia vñus corpis ecclesiæ. i. **C**or. xij.

Si qd patitur vni mēbris. cōpatitans
cetera mēbra. **T**ertio p̄tra inuidiā va-
let eradicatio p̄pte supbie. qz ex ea o-
rit. **V**nū dicta p̄tra supbiā v̄l manē glo-
stā valēt etiā hīc. **Q**uarto valet p̄tra in-
uidiā meditatio multiplicis dāni qd
ex ea puenit. vt in scđo mēbro patuit.
Sicut em̄ grecus ignis arenaz aceto
solet extingui. sic inuidia consideratiōe
instrucuosi statim quē hz. t amaritu-
dine ac p̄sumptōe viriū p̄t extingut.
Quito valet p̄tra inuidiā exercitiū in
opib⁹ missōe circa p̄ximos v̄l inimi-
cos. **V**nū Prover. xxv. **S**i esurierit ini-
mīens tu⁹ ciba illū. si susterit potuz da-
lli. panas em̄ cōgregabis sup caput
eius. t dñs reddet tibi. **M**isericordia
em̄ directe opponit inuidie. quaz p̄o-
dolet de iniuria p̄ximi. posteriorvero
de felicitate p̄ximi. **V**nū de missōe dē
.ii. Coz. xj. **N**uis infirmari ego nō in-
firmor. **D**e inuidia vero Jude Jobis
.xij. q̄ Judas murmurauit de effusio-
ne cynguēi sup caput Iesu.

Capitulum. vij.

Anc de filiabus inuidie disse-
nendū est. **P**rimo q̄ occasiōes
sunt homicidij corporis. **S**cđo
de odio in spāli qd sit. t de ei⁹ p̄p̄ita
tib⁹. **T**ertio an p̄tōres se odio habe-
ant. **D**etur ad p̄mū notādum fīm
Tho. ii. ii. q. xxxvi. **E**t fīm Greg. xxxi.
moral. qnqz sunt filie q̄ ex inuidia ori-
ri p̄nt. videlz susurrū. detractio. exul-
tatio in aduersis. afflictio in p̄spers
proximi. t odio. **Q**d sic p̄tz. **N**ā in co-
natu inuidie est aliqd tanq̄ p̄ncipiu⁹.
t aliqd tāz mediū. t aliqd tāz termi-
nus. **P**rincipiu⁹ quidem ē. vt aliqd di-
minuat gl̄iam alteri⁹. v̄l in occulto. et
sic ē susurratio. vel manifeste. t sic est
detractio. **Q**uediu⁹ aut ē q̄ aliqd inten-
dat diminuere gl̄iaz alteri⁹. aut p̄t t
sic ē exultatio i aduersis. aut nō p̄t t
sic ē afflictio i p̄spers. **T**ermin⁹ aut ē

in ipo odio. q̄ sic bonū delectas con-
sat amoīē. ita tristitia odiu⁹. **C**uo
ad scđm sc̄endū q̄ dr̄nt ira. inuidia. t
odiu⁹ fīm Tho. ii. ii. q. clvij. **I**ra em̄ est
per quā appetim⁹ malū p̄ximi fīm qn-
dā mēsura⁹. p̄t sc̄z hz rōnē vindicte.
Odiu⁹ aut ē q̄ qd desiderat malū p̄t
mi absolute. **E**t ira ē interdu⁹ cā odij.
qz p̄ hz q̄ aliqd appetit malū vindicte
sub rōne insti. t cu hoc frequēter facit
quenit ad appetitū malī absolute in
p̄ximū qd ē odij. **I**nuidia hō ē tristis-
tia de bono alieno. **V**nū sicut tristis
oppōnit gaudiū sic odij amorī. t cā
odij tā ex ira q̄ ex inuidia. **H** directū
ex inuidia. qz ex eo q̄ q̄s tristis de bo-
no p̄ximi statū displicētia seu odij fa-
cilitatē capit. **D**ubitat p̄. vix de⁹ pos-
sit odiri ab aliq̄. **H**n̄. Tho. ibidē. **D**e⁹
p̄t dñpl̄ ab hoie ap̄ phēdi **H**no mō
fīm sc̄p̄m puta cu p̄ eēntiā videt. **A**lio
mō fīm effect⁹. s. cu inuisibilita dei per
ea q̄ facta sunt intellecta sp̄sciū. de⁹
p̄eentia suā ē summa bonitas. quā nul-
lus p̄t odio h̄c sic illam. qz sic nō hz
nisi rōneq̄ diligibilis nō odibil. qz ibi
nihil malī apparet intellicit. **H**ut autē
effectū diuinoz duo genera. **Q**uidā
qui nullo mō p̄t p̄tarari voluntatē
esse. viuere t intelligere. t talia sunt oī-
bus etiā appetibilia. t p̄t de⁹ est talis
um effectū autor etiā nō p̄t odiri.
Alij sunt effectus dei q̄ repugnat inoi-
dinate volūtati. sc̄z inflctio pene. t co-
hibitio peccatorū p̄ legē diuinā repu-
gnantē volūtati peccator. **E**t q̄tūz ad
tales effect⁹ deus p̄t odiri ab aliqb⁹
Inq̄itūm videlz de⁹ apprehēdit vt pee-
cator. p̄libitor penitentia inflctor.
Cedō dubitat. an odium dei sit gra
uissimū peccator. simpliciter. **H**n̄. fīm
Tho. ibidem q̄ sic. quādo est delibera-
tum. **A**atio. quia optimo oppōnitur
pessimū p̄bīm. viij. ethicoz. **H** amor
dei q̄ est optimū oppōnit odium dei.

Preceptum V

Ideo cuz primū sit optimū. scđm est pessimū. immo odiū dei ex deliberațōe est maxie peccati in sp̄m scđm. fin q̄ pecatum in sp̄m sanctū nomiat aliquid genus sp̄ale peccati. nō tñ cōp̄ntak inter species peccati in sp̄m sanctū. q̄ generall ter inueniēt in om̄i specie peccati in sp̄l ritū sanctū. unde odiū dei mains peccati est infidelitatis peccati. q̄ ex eo oīl tur ut effectus ex causa. **D**ubatur tertio q̄ possim⁹ et debeam⁹ odire. **R**ū. fin Tho. bvidez. Licet odio h̄re illud q̄d a diabolo deriuat ut peccati. et om̄e illud q̄d pertinet ad defectū dñe iusticie. et quicqđ a deo abducit nos fin q̄ a deo abducit. **H**naturā fratris. grām et h̄mōi. cum sint a deo sine peccato non possum⁹ odire. **D**e p̄mo dī **L**uc. xliij. Si quis venit ad me et nō odit patrem aut matrem nō potest esse meus discipulus. Et **A**o. i. **D**erractores deo odibiles. **D**e secundo. i. **J**ob. ii. Qui fratre suū odit in tenebris est. **S**ed summa cautela fin Greg. ibi videnta est ne sub ueste boni odiū se occultet odiū fratris. **Q**uo ad tertium. utrū peccatores se odit. **R**ū. q̄ sic. **D**ū. p̄. Qui diligat iniquitatē odit aiā suā. **D**ro cuius intellectu norat hic Tho. ii. q̄. xlv. ubi q̄rit. utrū peccatores se diligat. **A**mare seipm. uno mō cōmune est oībus. **A**lio mō ap̄riū est bonoꝝ. **T**ertio mō ap̄riū ē maloꝝ. **Q**em alijs amet id q̄d seipm esse existimat hoc cōmune est oībus. **H**omo autē dī esse aliqd dupl̄citer. **D**uo mō fin substantiā suā et naturā. et fin hoc oēs estimat bonū cōmune se esse illud q̄d sunt. sc̄j ex aia et corpore cōpositos. et sic etiā oēs homines boni et mali diligunt seipsoꝝ. Inquantū diligunt sui ipsoꝝ p̄seruationē **A**lio mō dicis eē hō aliqd fin principaliatē. sicut princeps ciuitatis dicis esse ciuitas. **D**ū q̄d p̄ncipes faciunt dicis ciuitas facere. sic autē nō omnes

Cap. VI

existimat se esse illud q̄d sunt. **P**rincipale em̄ in hoīe est mens rōnalis. **H**e cundariū autē ē natura sensitiva et corporalis. quoꝝ primū vocat ap̄ls interiorē hoīem. vi p̄z. i. **C**or. v. **B**onitatem estimat p̄ncipale in seipsoꝝ rōnalem naturā siue interiorē hominē. vii fin hoc existimat se esse q̄d sunt. **M**āli autē existimat p̄ncipale in seipsoꝝ naturā sensitivā et corporalē. sc̄j exteriorē hominē. viii non recte cognoscētes seipsoꝝ nō vere diligunt. **E**t hoc p̄bat p̄bus iii. ix. **E**thi. q̄ quinqꝫ que sunt amicitie p̄pria. **N**iusquisq; em̄ amicus p̄mo qđem vult suū amicū esse et vivere. **S**ecundo vult ei bona. **T**ertio op̄atur bona ad ip̄m. **Q**uarto cōcordat cuz ip̄o quasi in eisdē delectatus et cōristat. **E**t fin hoc boni diligunt seipsoꝝ qđum ad interiorē hominē. q̄ etiā volunt ihm p̄seruari in sua integratitate. et optant ei bona eiusque sunt bona sp̄ualia. et ad assequēdum operā impendunt. **E**t delectabiliter ad ad cor redeunt q̄ ibi inueniūt bonas cogitationes in p̄tū. et memoriam bonoꝝ p̄teritorū. et spem futurorū bonoꝝ. et q̄bus delectatio causaēt. **S**icut etiā nō patiunt in seipsoꝝ dissentionē voluntatis q̄tōtā aia eoz tendit in vnu. **E**cōtrario autē mali nō volūt p̄seruari in interioris hoīis integratitate. nec appetunt eiꝝ sp̄ualia bona nec ad hō op̄ant. nec delectabile est eis secū. quenā redēdo ad cor. q̄ inueniūt ibi mala p̄stia. p̄terita et futura. q̄ abhorret. Nec etiā sibi ip̄sis p̄cordat p̄ter p̄sciaꝝ remordētē. fin illud p̄. **A**rguā te et statuā p̄ra faciē tuā. **E**t p̄dem p̄bari p̄t q̄ mali amāt seipsoꝝ fin corruptionē exterioris hoīis. sic autē boni nō amāt seipsoꝝ. odiunt q̄ mali seipsoꝝ fin p̄ncipale sus videlicet animā.

Capitulum. vii.

6 2

Necessariū est scire. quō int̄
h̄mici vel peccatores sint diligē
di vel odiēdi. de q̄bus xps p̄ce
ptuz dat **M**att. v. dices. Audistis q̄
dicū est. Diliges p̄imū tuū. et odio
habeb inimicu tuu. Ego aut̄ dico vo
bis. Diligite inimicos v̄ros. bñfacite
b̄is q̄ oderūt vos. et orate p̄ psequeñib
z calūnūatib̄ vos ut sitis filii p̄is
vestri q̄ in celis ē qui solē suū ori fa
cit sup bonosz malos z pluit sup iu
stos z iustos. Obi dicit glo. q̄ inimi
ci nostri trib⁹ mōle pugnat p̄ta nos.
sc̄ mentali odio. verbali opprobrio. et
corporali nōumento sine lesione in
extero i bono. vt notaſ in v̄oſ p̄diciſ
Sed ibi ecōtrario tria tubet v̄itas in
imicis impendēd. videlz diligere cor
de. benedicere ore. et opibus sbuenire.
De q̄b⁹ trib⁹ v̄idēdū erit. Prio. quō
corde sint diligendi inimici. Obi tria
occurru declarāda. Primo an inimi
coꝝ dīlectio sit nobis possibl. Sc̄do
si sic. Cur inimici sint diligēd. Non
odiēdi. Tertio an ad eoꝝ dīlectōez ne
cessaria sit sp̄alis actuatio. Etūm
ad p̄imū regiunt taz ceci rōne z infe
cti volūtate vt affirmēt. et qđē credāt
sidi ip̄ossible eē q̄ inimicos diligant.
Cōtra q̄s scripture sc̄toꝝ doctrina. et
phōꝝ ac naturaliū exēpla. Nā **M**att.
.v. dī. Si dimiserit hoibus p̄tā eoꝝ
dīmittet et vobis pater vester celestis
debita v̄fa. Sup q̄ glo. Dīdetis frēs
q̄ cū dei grā in p̄tā n̄ra possum est
quō a dōo in dīcemur. Inqt em dīns.
Si dimiseritis dīmisseꝝ vobis. Si nō
dimiseritis nō dīmisseꝝ vob. In p̄tā
aut̄ n̄ra c̄st dīmittere et nō dīmittenre.
Exēpla habem⁹ **G**en. xlv. vbi post ex
tremā iñuriā p̄ frēs illatā **J**oseph ex
amicitia singulos osculabat z sup sin
gulos flebat. Sic **E**xo. xxxij. Moyses
a pplo crebro yexat̄ cū tā xpe lapida
ref. cū alt ad deū. Si nō dimiserit p̄ cū

ppl̄i tñ. dele me de libro quē sc̄p̄fist̄.
Et. q̄. **H**eg. i. **D**avid cui su⁹ inimicus
Hemei i faciē maledixit. maluit par
ceret letales iñimicos flere nouit. et eos
dē occidētes punire. **I**ō ait in p̄s. Si
reddidi retribuētib⁹ mihi mala deci
dam merito ab inimicis meis inanis
Joh. q̄z. iij. Sic de⁹ dilexit mundū vt
vnigenitū suū daret vt ois q̄ credit in
eū non pereat. h̄ hēat v̄tā eternā. **A**d
Rom. v. Sic nos xps dilexit q̄ tradid
dit seipm p̄ nobis in morte. iustus p̄
injustis. cum tñ inimici essem⁹. **E**t p̄
se p̄sequētib⁹ in cruce ait. **P**ater l̄ḡce
illis q̄ nesciūt qđ faciunt. **Q**uē btūs
Stephanus sequēs p̄ inimicis se la
pidantibus. **A**c̄t. vii. flexis genibus et
clamādo orabat. vbi p̄ se stādo orane
rat dices. Domine accipe sp̄m meū.
Ald idē sunt sanctoꝝ dīcia z exēpla **C**
Nam q̄ possibile sit nobis inimicos
diligere. ptz p̄ **A**ugu. qui de seruo p̄
gro q̄ nō v̄tebat ritib⁹ sibi a deo colla
tis. sic dicit. Seruū pigrū q̄ fin hysto
riam en angelicā talentū sui dñi credi
tum fodit in terrā. nec in eo negociaſ
est. nō dānaret deus si ea q̄ nullo mō
fieri poterat p̄cepisset. Et btūs **H**ie
rony. Anathema sit q̄ dicit deum p̄c
isse impossibile. Preterea si tot mu
lieres. pueri. et tamdeliceꝝ yuelle fñ
mas. ignes z gladios. imo bestias eq̄
nīmīter p̄ulerūt p̄ xpo. q̄ tñ nob̄ sue
rūt siles. Cur nō possem⁹ p̄stia. et in
iñurias eq̄nīmīter tolerare et inimicos
diligere. Sile docet exēpla phōꝝ. vi i
vitis eoꝝ legis. Nā p̄itac⁹ ph̄s cū du
ctor et̄ mytilēsū p̄tra athenēses q̄rū
dux fuit. firmo ex pacto singulare cer
tamē indixit **P**itacus. et sub scuto oc
cultato reti cū **F**irmonē iñolueret et
occideret. ac triūpho p̄tū in p̄ncipē
mytilēsū leuarc p̄ncipatui p̄ de
cenniū resignauit iā ciuitate optie or
dinata. Cūq̄ qđā opar⁹ ei⁹ filiū secu

Preceptum V

rim ingerēs interfecissz, et occisor ligatus p̄ ciues Piraco p̄staref, ipm ab soluit vices. Indulgentia eē supplicio potiorez. Sic Eschynes p̄bs et orator maxim⁹ cū sua eloquētia athenas regeret, et ibides a Demosthenē oratore in orādō vīct⁹ in iudicio rhodū ppter ignominīā pgerer, et ibidē rogatu ciuitatis, pmo suār deinde Demosthenis oīonē clarissimā recitaret, et cūcī vtriusq; eloquētia admiratib⁹, et plus Demosthenis sic alt. Nōge ampli⁹ mirati eēris si ipm gorantē studiūs, inimici sui testis p̄medato, excellētissimus effect⁹ vt ibidē hēt. Sic etiā Dalet⁹ devitis phoz refert de Socrate, q semel iictu calcis pcussus, tū qdam ei⁹ tolerantiā miraret ait. Si asin⁹ me pcussisse calce, vñ in iudiciū eū puenſ rem: Cur igif nō sic eqnimiriter sustine rem iictus hoīm sicut pcussurā irrōna lū: Qd etiāz inimicis possim⁹ pcere p̄z a illi. Nā si tu expectares ab impatore magnū donū, et te impator offenser v̄l p̄citeret, tu ne sumpturū domum p̄deres, nec facto nec v̄bo ppter ite donū vindicares: Cur igif nō face res sile p̄ eterna p̄sa inimico pcendo

Quo ad scdm p̄ncipale, quō inimici sunt diligendiz qre. Notandū pmo q sit inimicus. Est aut inimicus ille qui affectat aut optat aut volūtarie infert, aut inferre conat alteri malū culpe aut pene in aia corpe vel rebus, et h̄ facit nō ad correctionē, p̄imi, nec ad iusticiā exercendā, nec ad aliud bonū aliquid. Et in alteri ad malū, vel etiā qui mala intētione gaudet de malo, p̄imi aut exīstak de eius bono. Dicit p̄mo, q affectat alteri malū nō ad correctionē eius, h̄ in malū suū puta ex odio, rācore, vel animi amaritudine, q̄ si q̄s vellet alteri malū pene, vt carceres, verbera, paupiatē, infirmitatez, et bīmōl, et solū ad correctionē sui et pse-

Capi. VII

ctum aīe eius, aut ppter cōem v̄tilitatē, et faceret illud nō ex amaritudine animi, rancore vel vīndicta, s̄ fraterna dilectiōe, talis nō eēt inimicus alteri⁹ censendus s̄ amicus, qz p̄delle conat q̄uis obesse videat. Jo parētes puentētes pueros suos magi scholares nō sunt eoz inimici estimādi, s̄ amici Scđo dicit, nō ad iusticiā exercēdam qz qvult aut infert alteri malum pene amore exequēde iusticie, nō ē inimic⁹ p̄sone puniēde. Nō licitor nō ē inimicus ei⁹ q̄ē occidit mediante iusticia, nec inder sit, dumodo nō ex odio v̄l rācore s̄ solū ppter cōem v̄tilitatē illa faciat amo, et p̄clarissime iusticie. Dicit tertio, vel ppter aliquād alind bonū, qz medicus q̄ p̄delle intēdit iāc̄ amicus viri infirmū quem sanare intēdit. Dicit q̄rto, vel q̄ mala intētione gaudet de malo, p̄imi, aut tristak de eius bono, qz si intētione bona facit, vt de tristak iūdite fuit dictū, nō ē inimic⁹ cēser dñs. Ex qbus p̄z, q̄ h̄ p̄t licite velle i casu inimico suo bonū, sc̄ p̄dū pertalis, infirmitatis, moris et hīmōl, dumō sine rācore fiat et bona intētione ad bonū peccatis vel cōstatiss seu iusticie Greg. dīc. xxij. moral. h̄t ibidē s̄bdit. Ad hec suāda valde necessariū est subtilissime discreciōis examen, ne cū nr̄a dīa exeqmūr, fallamur s̄ spe clevitatis alienē, vīdelz estimantes nos mala inimicis nr̄is velle ppter correctionēvbi ex odio volum⁹ rācore vel mala intētione. Et statū loq̄tur de ty rāno, ppter facinora p̄missio, subtilitē inq̄ p̄sare debem⁹, qd debem⁹ ruine p̄cōris, et qd iusticie dei serētis. Quaz cum querlu quēq; oipotēs de⁹ pcussert et p̄doleā ē miserle peunt, et p̄gaudent dū ē iusticie iudicē. Scđo nōndū in inimico dño sūr p̄siderāda. Prīmuz ē inimicitia, oīlū seu rancor, q̄ē h̄ ad proximū suū, et s̄m illa nō debem⁹ in-

03

nicū diligere. hoc ē. q̄ nō debem⁹ vel
le q̄ sint inimici nři. aut aliorū. aut
habeat odī. inimicis. et hmoi v̄sus
nosv̄l pxios. q̄ b̄ eēt velle eoꝝ mala
et p̄cāt̄ charitatē. Et b̄ tenent cōiter
doctores in. iij. dls. xxix. 2. xxx. 2. Cbo.
iij. ii. q. xxv. Quo p̄siderāda ē i inimi-
co ipsius nā fm̄ quā ad dei imagines
creatus ē capax ḡlie nobiscūr n̄ px-
imus. Et fm̄ b̄ dicēdū p̄mo q̄ ex p̄ce-
pto tenemur inimicos nřos nō odire
fm̄ nām fm̄ quā sūt nři pximi. Scđo
q̄ tenemur eos fm̄ nām nō solū non
odire b̄ etiā tenemur eos diligere. ita
v̄velimus tis bona felicitatis eterne
virtut̄ bona næcer fortune. inq̄stum
eos talia. pmouēt ad britudinē eorū.
Prīmū p̄z Prover. xliij. Si cecide-
rit inimicus tu⁹ ne gandeas. ne forte-
videat dens⁹ displiceat illi. et auertat
strā suā ab eo. et cu ab illo merterit. ad
illū dirigat q̄ de inimici ruina gande-
bat. Et Cpo. xxij. Si videris asinum
inimici tui i luto lacente nō pteribis.
nisi p̄us eleues eū. Si inimici asinus
nō ē relinquēdus in luto. q̄nto mīn⁹
xpi sanguine redēpt⁹ et dei imagine insi-
gnit⁹ non dñ negligi hō. Jō. i. Job. iij.
Qui odit fratrē suū homicida est. Et
scitis q̄ ois homicida nō h̄vitā eīmaz
in se manentē. q̄d doctores exponunt
sic. Qui odit fratrē suū q̄d petus est et
nō diligere eū. homicida ē suūp̄l⁹ spi-
ritualit̄. et fris sui corporalit̄ dispositiue
tū. Scđm p̄z. q̄ Matth. xxij. p̄ceptu⁹
est. Diliges pximū tuū sic teipm. sed
inimicus ē pxim⁹ tu⁹ vt patuit supra.
Nē Matth. v. ois p̄ceptu⁹ dic. Dilige
te inimicos v̄os. b̄nfacite b̄is q̄ ode-
rūt vos. Idē. p̄bat mḡ in. iij. dls. xxx.
Fido aut̄ q̄re tenemur inimicos. dil-
gere ē. q̄d dilectio quā xps nob̄ p̄cipit
qua tenemur diligere pximū. ē chari-
tas. q̄ habentē facit autēdere. q̄ q̄libet
pxim⁹ viator est ad imagines dei. dei

copar et beatitudis. q̄ capacitas cū sit
nāliter in inimico et in amico. om̄s re-
nemur diligere ad tale bonū. De⁹ em
est vniuersale bonū in nullo inintibili-
lis ex cōsideratiōe sui ad aliū. cui bona fa-
uere debem⁹ et optare vt ab oib⁹ hoib⁹
viatorib⁹ honore. Diligam⁹ ḡ in inimi-
co oē illud q̄d ē in eo a deo. et odia
mus i eo oē illud q̄d ē a diabolo. Sic
em̄ medic⁹ ifirmū diligat. h̄ febrē p̄seq-
tur. et m̄ filiū diligat h̄ ei⁹ scabie oēit.
Quo ad tertium p̄ncipale vtrp̄ ad dili-
gēdū inimicū exigat special⁹ acuatio-
metis. Non dū fm̄ Cbo. vbi. 5. q̄ dile-
ctio nāe inimici p̄t dupl̄ cōsiderari.
Uno mō in gnāli. t̄sic est i p̄cepto. vt
cū aliq̄s in gnāli diligat pxios. ab illa
gnālitate inimicū non excludat. Dū
q̄ oraret ex deliberatiōe corde vel ore.
dicēdo. Dñe da pacē hūtē ciuitati vel
regioni dempto rali inimico meo. pec-
caret mortaliter. quia contra charita-
tem ageret. Tēlio modo consideratur
dilectio proximi in speciali. vt scilicet
aliquis i speciali moueat motu di-
lectionis actualis ad inimicū suum.
ita q̄ actualiter velitz op̄et sibi bonū
illud fm̄ Thōm. non est de necessitate
precepti. Exempli gratia. Cum q̄s
cogitat de Socrate inimico suo. non
est preceptum q̄ statim velitely op̄et
sibi bonū actualiter. quia preceptum
de dilectione inimicū est affirmati-
uum ideo non obligat pro semp. Sed
preceptum est vi non odit evit et nū
q̄ affectet vel optet sibi malum inten-
tione nocendi. quia non odire proximū
est preceptū negativū. ideo obligat
ad semp pro semp. Est tamē fm̄
Cbo. hoc de necessitate charitati. fm̄
preparationē animi. vt sc̄z hō habeat
animū paratū ad hoc vt in singulari
inimicū effectuet et effectuē diligē-
ret. si nc̄citas occurreret. h̄ q̄ absz ar-
ticulo nc̄citatib⁹ hō b̄ actu ip̄leat p̄se.

Preceptum V

ctionis ē. vt Aug. pbat in enchiridion. Et vt ibidē dīc. Esset adhuc maiori ḡfessionis. q̄ hō magno constu. et pfecto amore elicito ferret dilectione in inimicū cū affectu sibi volendo bo nū. potissime dū ille inimicus actu offendit. vt fecerūt xp̄s in cruce. et Stephanus moriturus.

Capitulum. viij.

Secundo cum inimici nos pse quan̄. ore debem⁹ eis dilectionis bñticia oñdere. nō solū cor de. h̄ etiam ore. Qd fieri pōt̄ tr̄splicif de q̄bus p̄p̄sentī tractabif. Primo d̄ recōciliatione. Secundo de vitāda calumnia. Tertio de oñone et de impen dēda bñdictio. **M**ūn ad p̄mūva let illō. Matt. v. Si offers mun⁹ tuū ad altare et recordat⁹ fueris q̄ frāt̄ tu⁹ h̄z aliquid aduersuz te. relinq̄ ibi mun⁹ tuū añ altare et vade recōcillari frātri tuo. **H**ibī p̄mo notandū. qd sit tem plū. in quo offerendū sit mun⁹. qd alta re sup̄ quo. et quid mun⁹ seu sacrificiū. **T**ēplū ē anima mūda et corp⁹ q̄ sunt deo p̄ xp̄i passionē in baptimate p̄scrata. teste ap̄lo. i. Cor. iii. Nescit⁹ q̄ tēplū dei estis vos. Et iterū. Tēplū dei sanctum est qd estis vos. Et alibi. Empti estis precio magno. glificare et porrate deū i corpev̄o. Altare ē fides vera et firma. de q̄ ll̄eb. vii. Habem⁹ altare de q̄ edere nō habet q̄ tabnaculo defūlū. fundamētu em̄ altud. sup̄ ple. q̄ fidē Jesu xp̄i. nemo pōt̄ ponē p̄ter id qd positiū ē. qd ē xp̄s Jesus. i. Cor. iii. q̄ sine fide im̄ possibile ē pla cere deo. Heb. xj. Quonera et oblatio nes sunt act⁹ p̄ncipalit̄ interiores aie. vt meditatio bon̄or. cōplacētia diuin̄or. affect⁹ et oñō metalis. dei dilectio et primi. et his filia. Ex q̄bus interius in tēplo cordis oblatis v̄z hō. prumpere ad actus extēiores latrē v̄l du lie. vt ad iubilationē. hymnū. oñones

Cap. VIII

vocale. oblationē. opa mīe copalia et spūalia. et silia. q̄ sine interorib⁹ mu neriib⁹ fere nulla sunt. Et ista ē expo sitio fm̄ d̄ Aug. Scđo notandū q̄ ista munera nō ēēt deo grata si nō ēēt ut offerēte charitas frātia. H̄n nullum op⁹ ē deo acceptū sine charitate. teste ap̄lo. i. Cor. xiiij. dicēte. **H**ī liguis ho minū loqr̄ āgelo p̄ r̄c. et lō factur⁹ ali qd op⁹ bonū qd ē mun⁹. dz quidē bo nū p̄positū nō totalē dīmittere. h̄ inz nus relinquerē añ altare. id est. h̄mōe opns differre rad frātē p̄gere pedib⁹ corporis vel aie. et recōcillari frātri sati facēdo. v̄bo. facto. v̄l v̄troḡ. et tūc of ferre v̄z mun⁹ suū. v̄n Aug. in fmone dñi in mōte. Cum aliquid tale oblatu sum⁹. in interiori tēplo p̄gendu ē ad reconciliationē cum frātre dīmittēdo tale munus spūale. p̄gendū ē non pe dibus cor̄is. h̄ motib⁹ animis. h̄ūllit te ex affectu p̄sternēs frātri ad quem chara cogitatiōe cōcurras in p̄spectu eius cui munus oblatu ē es. Sed si frāter p̄n̄ ēz ad eū potes tre nō simu lato anio lentre atq̄ in ḡfaz reuocare veniā postulādo. si hoc corā deo p̄us feceris p̄gens ad eū non p̄igro mons corporis h̄ celerrime dilectōis affectu atq̄ inde veniēs. i. intētionē reuocās ad id qd agere ceperas. offers mun⁹ tuū. Hoc em̄ remediu est cōtra pctn̄ ire. qd fm̄ Augu. sup̄bi amplecti non valēt. Inflat̄ em̄ hoc medicamē cha ritatis h̄umilitatis subire nolunt.

Certio notandū q̄ trib⁹ modis cōtingit frātre h̄re aliquid p̄tra te. Primo modo si ille habeat cōtra te iram aut odium. q̄uis tu illi nullā iurū fece ris nec fueris sibi iniuste et p̄ aliquid de bñtū causa istius odij aut ire. sed forte susurratores aliqui suis susurrijs hoc fecerit. Aut ille forte frāt̄ spōre assump̄it sibi p̄tra te irā. odij v̄l indignatio nē ex falsa v̄l solū estimata iurūa quā

eredit ex lens adt fruola suspicere. In
isto casu nō est pceptū vt ad enyadas
z coneris petrare reconciliatiōne sui.
cū nullā sibi iniuriā fecer̄. Esset tñ cō
silij z magni meriti se humiliare coram
fratre mō statim dicēdo et eū ad pacē
z cōcordiā renocare. Et etiam adhuc
maioris meriti z pfectiōis h̄ agere cū
fratre. quē tu nō offendisti. sed sp̄e te.
Nisi Chryso. Ne dicas. mihi noctū.
nō ego illi. Si em p gloria salutis me
suber de⁹ amicitiā facere tu offensus
debes punire offendentē. vt duplē
glorā psec̄ris. vñā sc̄z qz inimicis offen
sus es. alia qz por ad amicitiā mones

Dicit est aduertēdū qz in illo casu non
debet hō a fratre sibi sic sine cā irascē
ti veniā petere. ex quo nō in eu deliq̄
hydrat ad eū z le apud ipm excusat.
sine charitatib⁹ declarer̄ qz in euz non
peccauit. z sine demerito cōtra eū tra
ictur. z sic eū a rancore z ira renocet.
nisi forte hō timeret qz hm̄i hūllis
renocatio verissimiliter in detrimentū
fratris cederet iluste irascētis. qz forte
aut sup̄biret. aut audacius alijs noce
ret. Et cū hoc timeret. caut⁹ eēt vt in
termedie psonē rācorosuz inducēdo
ad pcordiā ponerent. z innocētē peiē
do p dimissione offense. **N**isi d̄lug. in
Smone dñi in monte. Tunc h̄z frater
aliquid aduersum nos. cū nos eū in ali
quo lessimus. Nos aut̄ aduersus euz
habem⁹ si ip̄e nos lessit. vbi nō ē opus
pgere ad reconciliatiōne. H̄ tm̄ dimitte
re. sicut tibi ad oia dimittri cap̄s. qd
ip̄e cōmiseris. Et in Smone de cōco
dia fratru cuius initiu. dies isti. dicit
Angus. Nolo vt mētaris. nolo vt di
cas illi. da mihi veniā. qz te nosti non
peccasse in fratre tuu. H̄ tu sc̄is qz iste
peccauit in te. nō tu in illi. Noli veni
re ad fratre tuu qz i te peccauit z ultra
ab eo petere veniā. debet tñ inter vos
esse alij pacifici qz illū obiurgēt. vt a te

pr̄lus veniā petat. **T**u aut̄ esto parat⁹
ignoscere pr̄lus ex corde dimittere.
iam dimisisti. habes adhuc qd facias
ora p illo vt petat a te veniā. qz sc̄is
ei nocere si nō petit. **S**c̄o ptingit
fratrē aliquid habere cohtra te. vt si ha
bet contra te iram v̄l̄ odiū. ideo qz tu
ei iniuriā fecisti. z ei iniuste causa z oc
casio illius odij fuiti. In illo casu de
bes omisis alijs acībus tuis fratri a
te lesō p iniuria sibi illata latissacere.
actu aut volūtate. z ei mō sup̄adicto
vt melius poteris recōciliari. **V**nde
Chrysost. sup illo. Vnde p̄us recōci
liari fratri tuo. dicit in psona dei. **E**go
libēter cōtemnor. ego libēter honoris
mei patior dānū. libenter ego dñs ex
pecto fuos. tantum⁹ vos in amicitiā
venias. Vnde ḡt sc̄as. qz pl⁹ diligō
pcordiā fideliū meop. qz müera. qz
müera homi nullū faciūt deo lucru.
charitas v̄o illo. dei gl̄az opaf. p̄p
hoc itaq̄ oia facta sunt. ppter hoc de⁹
homo factus est z ppter hoc vñiuersa
negociatus ē. vt hoies ad charitatiā
cōcordiā in bono cōgregaret. **E**t iterū
d̄iū hoies fideles inter se aliquam
dissensionē habuerint mun⁹ eoz non
suscipit. oio nō exaudit. nec de⁹ vult
esse amicus fidelluz d̄iū ins se fuerit
inimici. **E**t psequēter dicit. Qualiū
pcessit offendio. talis debet sequi recō
ciliatio. **S**i opib⁹ offendisti. opib⁹ re
cōciliare. si cogitatu offendisti. cogita
tu recōciliare. si v̄bis offendisti. v̄bis
recōciliare. **I**o etiā xps **M**ath. v. sta
tim post p̄fata v̄bavbi doct̄ recōcilia
tiōne fraternā dicit. Esto p̄sentis ad
uersario tuo cito dum es in via cū eo.
ne forte tradat te aduersariu tu⁹ tu
dici. z iudex tradat te ministro z i car
cerem mittaris. **A**men disco tibi. non
exies inde donec reddas nouissimus
qdrantē. **O**bis sm̄ d̄lug. p aduersariu
in via intelligit ille cōs̄ iniuriā feccisti.

Preceptum V

Per indecē xp̄s. Per ministrū demō
Per cacerē infern⁹. Et donec. capia
non p distantia t̄pis finita. s̄ infinita.
penas em̄ ibi positus semp reddet et
Fnūc̄ psoluer. **T**ertio modo xtingit q̄ frater tu⁹ h̄z aliquid aduersum te
vt sc̄z cū m̄ sibi iluriā fecisti. hoc h̄z cō
tra te. & licet sciat q̄ sibi iniuriā fecisti
sue nesciat. nullū m̄ cōtra te h̄z ppter
hoc tram odī vel rancorē. In isto ca
su nō oportet ledentē petere veniā et
ad pcordiā reducere. Imo in casu non
expedit. vt si l̄esus ignoraret sibi iniu
riā factā. q̄r̄ hoc faciendo sibi manife
sta occasio rācoris daret. m̄ debito in
sticile oportet vt lesō sat̄ fiat cui abstu
listi honorē vel res. q̄ verba vel facta
satissaciēdo. **H**ū Aug. i ep̄la ad Ma
cedoniu. Si alienuz quoniā p̄ctm̄ est
cum reddi possit nō reddit. nō agitur
penitētia. s̄ fingit. si aut̄ veraciter agit
non dimitit p̄ctm̄ nisi restituat abla
tum. **S**unt aut̄ circa pcedētia duo
decim dubia que mouet Humbert⁹
in expositione regule beati Augus. &
soluit. Dubitat p̄mo. quem modū te
nere debet qui recōciliare vult fratrem
quez offendit. **H**ū. triplice. verbo pla
cket. cito & māsuetudine. Primo q̄dēz
quilibet tenet ad satissacionē illi q̄ē
lesit vbo in r̄icādo. Argumentum ad h̄
est Exo. xxi. vbi dicit. **S**i aliq̄ r̄icādo
fuerint. & p̄cūserit alter alterū & mor
tuis non fuerit. s̄ in lecto facuerit. te
nebit eidē ad expēlas in medicos. Si
hoc verū est de lesione tali. ḡ & verbo
satissacere debet qui verbo lesit. cum
verbis aliquā grauius q̄s ledak q̄s pla
gis. Scđo cito tenet etiam ad satissa
ctionē. quia in restitutionib⁹ q̄n sine
die debent. om̄i die debent. Ira & hic
Hū Eph. iiiij. Sol nō occidat sup tra
cundā v̄ram. Tertio etiam in satissa
ciēdo sic debet cauere a modo supbo
vel asperitate. q̄ satissacio p̄sit ad cu

Cap. VIII

rationē tre fraterne. Propter illa di
cit Aug. i regula. Qui cōvitio v̄l ina
ledictione vel etiā crimiis obiecto. alt
quē leserit. meminerit satissaciōe q̄n
totius curare q̄d fecit. **D**ubitat se
cūdo. Per q̄t q̄s satissacē debet. **R**ū
detur q̄ tria p̄t hm̄di satissaciōe esse.
Vna p̄ verba. vi cū q̄s petit veniā de
offensa ab offenso. Sic faciebat Au
gustinus scribēs Hieronymo. Obse
cro te p̄ māsuetudinē Iesu xp̄i. si lesi
te. ignosce m̄bi. Alia ē p̄ corporis hūs
tate. Sic fecit Hemei David cui ma
ledixit. q̄. Reg. xix. Hemei p̄strat⁹ co
rā rege ad cū dixit. Ne reputes m̄bi
ad insiq̄ratē neq̄ memineris iluriā ser
ui tui tē. Tertia est p̄ obseq̄a. Sic Jo
acob munersb⁹ voluit placare fratrem
suū Esau. Ro. xij. Si esurierit inimi
cus tuus ciba illū. si sitit potū da illi
.q. d. q̄ hoc placabis illū. & redibit ami
citia. Dubitat tertio. an d̄libet offen
dens teneat ad om̄is hm̄di satissaciō
nes. **H**ū. q̄ nō. Sicut ledēs alii in re
bus. nō teneat nisi ad certā q̄ntitatē re
restituēde. Ira & offendēs in vbo. nō
tenet ad oēs satissacionēs. s̄ ad certā
fm̄ q̄ntitatē offense. Dubitat quarto.
q̄statim offendens teneat recōciliare
offensuz. **H**ū. Aut offensus ē absens.
aut p̄sens. Si absens. sufficit offendē
ti p̄positū satissaciēdi sine mora cum
poterit. sicut in restitutionib⁹. Nec
oporet q̄ vadat in hoc casu pedibus
sed sufficit ani. Si vbo est p̄sens. Aut
fuit leuis offensa ita q̄ n̄ credit offen
sus grauiter turbatus. vel gratis. Si
leuis p̄t differre satissaciō vsc̄ ad tē
pus modicū. Si vbo gratis. deb̄ sine
mora satissieri. **C**uz rōne debiti q̄d oī
die debet. Cum etiā rōne charitat̄ fra
terne. Debet enim operaz dare ne tra
crescat in odī. & trabē faciet de festu
ca etiam faciat homicidā. vi Augu
stinus vbi prius dicit. **D**ubitat qui

to. virtū Iesu in casib⁹ p̄dictis teneat
dimittere offendenti impenitēti. nec
satisfacienti. cum deus cuius misericordia
būnam excedit in infinitū nūc dī-
mittit impenitēti. **R**si. q̄ sic fratrem ad
remissionē intrinsecā cordis. q̄ ad ran-
corē vel iram. nō rōne illius. q̄ im-
penitens est. h̄ rōne suūp̄suis ne peccet.
Non est aut̄ simile deo cui⁹ ira nō
est peccatū. impenitēti tamē peccant
in nos. nō tenemur dimittere dimissi-
ōne exteriori. **D**ñi Iuc. xvij. Et se-
pties in die peccauerit in te frater tu⁹
et septies in die ad te conuersus fuerit
dicens. Penitent me. dimittre illi. dicit
glosa. Non subemur passim peccata
dimittere. h̄ penitēti. que intelligēda
sunt q̄ impenitēti peccanti in nos nō
tenemur peccata dimittere dimissiōne
exteriori. vel q̄ nō tenemur in foro pe-
nitēti impenitēti dimittere. **D**ubita⁹ sexto. quid sit illa dimissio exte-
rior quā dimittit offensus offendenti.
Non ē peccatum. quia hoc tm̄ dens
dimittit. Nec satisfactio. quia illa sol-
vitur tunc. **R**si. q̄ est acceptio satisfac-
tionis vel indicatio recōciliationis.
verbo v̄l facto expressa. vt cum offen-
sus offendētem flectētem genna ele-
vat. vel dicit. dominus parcat tibi. v̄l
parco. vel satisfactum est mihi. vel si-
millia. **D**ubitatur septimo. an post
huiusmodi satisfactiōne vel etiam an
te facta dimissione intrinseca. licet si-
gna rancoris retinere. **R**ū. Signorū
huiusmodi. q̄dam sunt p̄tinqua. q̄dā
remota. Propriūq̄ ingerūt p̄ba-
bilē suspitionē de rancore. vt cū aliquis
nūc vult alteri loq̄ et torno vultu sp-
cum respicit. et similia. Et ista nulli licet
retinere. q̄ ab oī specie mala absti-
nēndū est fin ap̄lin. Et sic Eleazarus
abstinuit a carnisbus q̄ similes erant
porcini ne scandalizaret. Ita nemo
debet illa signa facere per q̄ probabi-

liter crederetur esse in odio. Remota
sunt que non ingerūt argumētum de
odio. licet odii subsequāt. vt sūt. sub-
tractio familiatatis. et sustio p̄ aliquid
et similia. Et ista licet retinere oībus.
dūmodo nō fiat malo anō. smo p̄t
esse interdū meritorū. cū sit p̄pter bo-
nū alteri⁹. Qd̄ aut̄ interdū dī q̄ b̄ nō
debēt facere p̄fecti. si intelligat q̄ hoc
non ē p̄fectiōis. verū est. aliter nō vide-
tur cē verum. **D**ubita⁹ octauo. H̄rbs
injuriatus teneat q̄rere reconciliatio-
nē injuriatū. ipso non petete. **R**ū. q̄
non teneat ex hoc solo. h̄ rōne frater
ne charitat̄ posset teneri in casu sc̄z st-
crederet p̄babilit̄ q̄ p̄ hoc liberaret
aīam eius ab odio mortali. et nō esset
occasio mali in eo. v̄l in alijs hm̄oi ex-
cellēs humiliatio. Quod aut̄ David
injuriat̄ q̄sinit recōciliationē a Saul-
le non penitēti. et similia opa sanctor̄
nō oportet q̄ imitemur q̄ magne p̄fe-
ctionis opa fuerunt. **D**ubita⁹ nono.
Esto q̄ aliquis offendat aliū v̄bo in se-
creto. et p̄ta offensus satisfactiōne in
publico. nūqd̄ tenet ad hm̄oi satisfac-
tionē offendēs v̄l ecōuerso offendat
aliquis aliquē in publico vult suffici-
cere tm̄ in secreto. nūquid sufficit et?
H̄isito ad primū q̄ nō tenet nisi forte
q̄d factū fuit in secreto. publicū suffi-
cit. Sic sur q̄ latēnē accipit. nō tenet
publicē restituere. Ad sc̄d̄ v̄d̄. q̄ nō
sufficit. Argumētūz ē ad b̄ Icl. xvij.
de Paulo. cui publicē condēnato ad
carcerē nō sufficit occulte liberari. h̄
publicē. **D**ubita⁹ decimo. Ponat q̄
aliquis impulserit alteri culpā. et le-
sus nō vult accipe satisfactiōne a ledē-
te. nisi dicat se mētituz fuisse. nūqd̄ re-
netur ad hoc ledēs. **R**ū si ledēs sc̄it se
dixisse verū. nullo modo dī dicere cō-
trarium. nec hoc dī ab eo requiri. Si
autē sc̄it v̄l credit se dixisse falsum vel
dubium. fin q̄ habet in cōscia sua. sic

Preceptum V Cap. VIII

dicere dñ. Sic restituere tenet q̄s rem
 ablatā cū dāno sue ref. Pōt tñ adijce
 re aliq̄ alleuentia culpa suā. videlz q̄
 ex animi turbatōe illō dixit. vel q̄ ita
 audierat. vel credebat tūc. Iz modo re
 putet falsum. Ad hoc autē q̄ dicat se
 menitū fuisse nō tenet. q̄ p̄ hoc reue
 laret secretū mentis sue pctm. qđ sibi
 multū noceret aliq̄ nō p̄dēsz. q̄ ita
 restaurat fama alteri p̄ h̄ q̄ cognoscit
 se falsum dixisse. sicut si diceret se mē
Dicitū fuisse. h̄ oia H̄ubert⁹. **D**ubitāt̄.
 xj. qđ facere debeat offendēs q̄ petit
 veniā a lelo h̄ lesus nō vult dimittere.
An. Aug. i quodā fmone sic. Si fra
 tri tuo q̄ te offendō i corde myera h̄u
 llitatez charitate nō ficta dicis. Dimit
 te mībi. t̄ ille noluerit tibi dimittere.
 noli esse sollicit⁹. Fui estis ambo. vñū
 dñm habetis. Cōseruo tuo debes. enz
 rogasti. noluit tibi dimittere. interpel
 la dñm ambox. z qđ tibi dimitit dñs.
 si pōt exigat seru⁹. **V**ult Aug⁹. q̄ pe
 rēdo veniā a suo tali. t̄ post vel ante a
 deo liber ē. Iz si intulit damnu. pro sl
 lo satisfacere deber lesō. Et lesus gra
 titer peccat. culus. vt dicit Aug⁹. ora
 tio nō exaudit. munus nō accipitur.
P nec dimitit pctm. **D**ubitāt̄. xij. vñz
 prelatus aut aliis supiorz rōne istius
 precepti de recōcillatioe fratrī temea
 turveniā petere sī modū dīciū a sub
 dito suo. q̄ enz iniuste lesit. aut i corri
 gēdo modicū lesit. **A**n. Aug. in predi
 cto fmone dicens. Sūt p̄sonē hūiles
 p̄ ordinē seculi hui⁹. a q̄bus si petim⁹
 ventiā extollunt in subgīa. Et subdit.
Durū videſ vt subeā q̄ si hō dñs pec
 cat in seruū suū. iniuste litigādo. iniuste
 cedēdo. et silia q̄ dicat ille isti. Ignō
 sce. da mībiveniā. non q̄r non dñ fa
 cere. sed ne ille incipiat subgīre. Quid
 ergo faciat dñs an oculos dei penite
 nt eū. Et si non pōt discere fūo suo. q̄r
 non oportet. da mībiveniā. blande tñ
 illū alloquat. Glanda em̄ appellatio
 venie est postulatō. Et in regula dicit
 dñug⁹. Quando necessitas discipline
 vos dicere dura vba cōpellit. si etiam
 vōsipsi excessisse modū sentitis non a
 vobis exigit. vt avobis subditis vēn
 em postuleris. ne apud eos q̄s opor
 tet eē subiectos. duz nīmū seruat hu
 militas regendi frangatur autoritas.
Quo ad scdm̄ p̄ncipale sciendū. q̄
 xps alio mō luber ore bñfacere videlz
 inimicis bñdicēdo. els non detrahen
 do. **V**ni Lom̄. xij. Nemi malū p̄ ma
 lo reddētes. h̄ bñfacite p̄sequēntib⁹ vos
 bñdicitez nolite m̄aledicere. Et idem
 xps iubet **N**arth. v. dices. Dicte p̄
 p̄lequētibus. videlz p̄ oga. et calumni
 antibus vos scz p̄ verba. Calumniari
 etiē est nīti defectū in aliquo innē
 revel crīmē sibi imponere. Et est du
 plex calumniator. Unus ē qui falsus
 crīmen. aut defecctuz alteri imponere
 nit. aut siverū. tamē occultū. impo
 nit publice. non seruato ordine dīni
 nturis. Et facit hoc tm̄ in malū alte
 rius. vt inde puniatur vel diffametur.
 Alter est q̄ etiaz bñfacta ab alio cona
 tur ostendere mala. aut ficte facta. vt
 eum p̄ hoc hypocritaz ostēdat. aut vt
 ad penā vel malam famā apud alios
 trahat. **T**z dubitat̄. vtrum aliq̄s
 peccet infamia non repellēdo. **H**ndet
 Tho. quodlib. ix. q. vj. arti. ii. **H**trūc
 scz contēptus famē appetitus pōt es
 se laudabil⁹. victiosus. Fama em̄ non
 est necessaria homini. ppter seipm̄ sed
 ppter pximū edificādū. Appetere er
 go famā. ppter pximū charitatis ē. ap
 peterevero. ppter seipsum ad inanem
 gloriam spectat. Et econtrario cōtem
 ptus fame rōne suip̄stus humilitat̄
 est. Rōne p̄ proximī ē ignauit et cra
 delitatis. **T**llī ḡ quisbus incubit ex
 officio v̄l ex statu p̄fectōis alioz salu
 ti. p̄uidere peccat nisi li famā p̄ptam

suxta posse repellant. **A**lij hō qb^o magis custodia sue salutis imminet, pnt sue hūilitati pudentes famāvel infamia ptemnere. **S**z cū infamia duplē repellat. s. occasionē subtrahēdoz linguas detrahentū cōpescendo. **P**ro mō oēs tenet infamia vitare. als sine scandalo acutio fieri nō posset. qd sp est pctrī. **S**z scđ modo nō tenet nisi quātū debet alq̄s saluti. p̄mī. puidere. **P**ū Greg. omel. ix. sup Ezech. dīc. **I**nguas detrahentū sicut non debemus nrō studio excitare ne ipsi pereant. Ita q̄ iū maliciā excitatas debemus equanimiter tolerare vt nob̄ meritū crescat. **A**liq̄s eriaz cōpescere. nedum de nob̄is mala disseminat. eoz q̄ nos ad bona andire poterant corda innocentū corūpāt. **E**t j. **H**i etenim quo p̄vita in exēplū lūmītārōis ē posita. dñt si possunt detrahentū sibi vba cōpescere. ne eoz p̄dicationē nō audiāt qui audire poterāt. z i prauis morib⁹ remanētes benevitere cōtēnat hec de Cho. **P**ossunt tñ saluo pfectiōnis statu pfecti orare dñū vt liberant a calūniantib⁹ ne in eo p̄ficiōe ruant. **P**ū p̄s. **R**edime me a calūnijs. **T**hoimvt custodiā mādata tua. **Q**uo ad tertīū p̄ncipale subemur etiā ore orare. corde p̄ persequētib⁹ z calūniantib⁹ nos q̄tenus puerantur. **E**t hec oīo a fidelib⁹ diligētissime ē obseruan da. q̄ exaudibilissima est. z maxie mēritaria. q̄ ex magna charitate pcedit. **C**ōsumata em̄ charitas facit. p̄ inimicis orare magno desiderio vt puerantur ab errore vte sue. **N**ec quicq̄ vt dic Chryso. sic p̄pitū estvt inimicis amare. p̄ psequētibus z calūniantib⁹ orare. **C**rvicēversa int̄ oēs nr̄as oriones illa peior estz p̄culiosior irronabilior. q̄ oramusvt nos deus vñdicet de inimicis nr̄is. **T**alesvt Chryso. dicit. sagittas pernitōses infigūt. z dignos se

efficiūt malū qd inimicis imp̄cātur eis deus infligat. **E**t fm eundez. cū a proximis molestamur. nō boi cui cōpati deberem⁹. q̄ demoni boiez vexati indignari deberem⁹. **S**i em̄ ip̄e hō nāliter boi febriūtātē gūter cōdolet nō irascit. **C**ur aie demoniacū infirmitatib⁹ p̄esse q̄i iuriaſ ū p̄ateremur.

Capitulum. ix.
Dē tertio modo diligēdi inimicos. videlz bñfaciēdo cōtra eorum psecutiōes. vbi tria sunt dīcēda. **P**rimo vtrum ex pcepto teneamur inimicos nr̄os diligere effectue sic q̄ eis bñficia impēdamus extēria signa dīlectōis ostēdamus. **F**cōdōz sit magis meritorū. inimico bñfaccere q̄ amico. **T**ertio q̄malū sit rançorē p̄tra p̄mū tenere. **M**in⁹ ad p̄mū notandū fm Cho. ii. ii. q. xxv. q̄ bñficia z dīlectōis signa que q̄s exhibet p̄mīs i cōmunitvel p̄toto populo alicuius ciuitatis vel pro alicui⁹ monasterij cōstāte. talia bñficia z dīlectōis signa exhibere inimicis est de necessitate pcepti. ita q̄ homo in tal casti etiā inimicos suos ppter inimicitiā a generalitate nō excipiāt. fm modū de interiori dīlectōe supra tacitū q̄ effectus z signa charitatis extēria dñt p̄portionari interiori affectui. dīlectio autēt supra tacitū fuit in comuni etiā ad inimicū est pceptū. **E**t si inimicis p̄sat effectū nō exhiberēt. pt̄neret ad vindictā iūlustā. cōtra illō. **A**uit. xix. **N**ō q̄ras vñtionēz nō er̄memor iūrile p̄cūlū tuoz. **E**t fm H̄ich. iii. iiij. iniax. etiā hō tenet inimicis suis effectū salutatōis p̄sueter cōis ipēdere. id ē. tenet exhibere eis istā salutatōne q̄ ex cōl p̄suētudine illī loc ab oīibus solet ipēdi. nisi forte i casu q̄ timentret istū ex hoc p̄uocari vñseret ipsūz. vñtūmeret aliquod aliud malū ex hoc oīari. illa sunt beneficia aut dīlectio-

Preceptum V

nis signa. q̄ ds exhibet particularē solū alīqbus psonis. forte sibi magis familiari b̄z amicis. sine līne bñficia spūs sine corporis p̄pria anīe. vt oga miscōde spūalia. vt in versu isto p̄minent. Cōsu le. castiga. remitte. solare. fer. ora. H̄ne corporis. vt in v̄su. H̄estio. cibo. poto. do tectū. vīsito soluo. et filia. De his dicēdūz p̄mo q̄ necessarie obligatiōis est talia impēdere tā amicis q̄ inimicis tpe nccitatis. Vñ Math. v. apier h̄ xps ait. H̄nfacite his q̄ odest vos. et orate p̄ psequētib⁹ et calūniati bus vos. J̄t̄. j. Job. liij. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi. et viderit fratre suū necessitatē patientē et clauserit vīscera sua ab eo quō charitas dei manet in eo. Et amb. Pasce fame mortē tem. si nō paristi occidisti. ḡ a filiib⁹ nō cōsulisti in n cēitate. vel tūc a pecato nō defendisti. et hm̄di. occidisti. H̄ sub p̄cō tenemur nō occidere. ḡ in necessitate sub p̄cepto subuenire etiā inimicis. Scđo meritorū esse pōt q̄ quis talia bñficia et dilectōis signa exhibeat inimico oī cōgruo tpe et opor tunitate se offerēte. H̄ in extra casu. ne cessitatis nō est de nccitate salutis. nisi s̄m p̄parationē animi. P̄portet em̄ vt hō paratū aim habeat q̄ si occurret necessitas in illo casu inimico suo talia bñficia dilectōis exhiberet p̄posse. Et teneat exhibere etiā talia inimico q̄stūq̄ cas⁹ nccitat⁹ occurrerit et opor tunitas adest et plus tenemur amico in nccitate. H̄ q̄ aliq̄s ex casu nccitat⁹ hm̄di bñficia alicui inimico exhibeat ē superogatiōis et cōsilij. Quo ad scđm an sit maḡl meritorū inimico q̄ amico bñfacere. H̄n. q̄ sic. q̄n videlicit idē hō eq̄ intēsis actibus. et ex eq̄li charitate et ceteris parib⁹ diligat vno tpe amicū et alio tpe iūmiciū et vtrīq̄ bñfacit. vel si vñ⁹ diligat amicū et alter diligit iūmiciū et cetera sunt paria. s.

Cap. IX

q̄ diligūt eq̄ intēsis actib⁹ et ex eq̄li chārītate. et sūt eq̄li dispo sti. tūc dilectio inimicis bñficia ei⁹ sūt magis merito ria q̄ dilectio et bñficia amici. vñ Grego. Fuitia q̄nto sunt min⁹ debita. tāto sunt maḡl accepta. H̄z min⁹ debitu ē inimicū diligere q̄ amicū. Cui⁹ ē rō. q̄ s̄m Cho. ii. ii. q. xxvij. Et s̄m doctores i. iij. vīs. xxvij. q̄ttuor sunt q̄ augēt in n̄ris bonis actib⁹ meriti. Primus est libras. Quāto em̄ hō opaf plus h̄z rōnē et voluntatē nō nāliter mere nec coacte. tāto ceteri parib⁹ plus mereb̄ h̄ in dilectione inimici nec natura nec bñficia inimici mouet ad diligēdū simo magis ad odiū. Secundus est D difficultas. q̄ q̄nto act⁹ aliq̄s ex se est difficultior. tāto ceteri parib⁹ ē magis meritorior. Et dī norāt ex se. q̄ duplex est difficultas in opando. Una pueniēs ex ipso ope ex se. vt iefunare in pane et aqua ē difficult⁹ q̄ cū vīno et pīscib⁹. Et pauperē dare denariū de nccarijs est difficult⁹ q̄ dīsūtē dare denariū de supfluis et h̄ difficultas auget meriti. Alia ē pueniēs ex idispositōe opant̄ solū. pura q̄ se neglexit ad bonū dis ponere. v̄l male se habituauit. et h̄ nō auget meriti. P̄n p̄z q̄ iepē plus meret cū modico ḡuamine selunās religiosus q̄ male assuer⁹ mereat selunādo cū matore labore. H̄z certū ē q̄ facili⁹ ē amicū diligē q̄ iūmiciū. Terterū est charitas. Nā nullus act⁹ ē merito rītis nisi a radice aliq̄ mō pcedat charitati. et q̄nto act⁹ ex maiori charitate pcedit tāto ē deo acceptior. et maḡl p̄p̄ns eo meremur. H̄ dilectio iūmici ex charitate cāf rōlit̄ solū depēdet ex dilectione dei actuali vel hitualit̄ nullaz alia cām mouentē h̄z nisi deū. iūmici v̄o dilectio multas alias cās h̄z. pura bñficiū et alia. Quartū ē conat⁹ ad bonū. q̄ v̄bi maior conat⁹ ē ad bonū ibi mai⁹ ē meriti. P̄n. i. Cox. iij. P̄nus-

quisq; mercedē accipiet sūm suū labo-
rē h̄ certū est maiore conatū, exigi i di-
lectōe inimici q; amici. ergo **A**nno
ad tertū de difficulte rancorē dimitte-
tibus notandū. q; qdā sunt tā discor-
des q; raro vñ nū q; remittūt inūras.
Isti sunt valde mali p̄f tria. Primo
q; nō sunt veri xp̄iani. q; inungunt in
baptismo ad habēdum cor molle ad
pleratē. h̄ sunt tudei dure cernic̄. et in-
circūcī cordib⁹ et anrib⁹ resistētes sp̄
spūlscī. vt ait btū Stephan⁹ Act.
.vij. volunt h̄ie oculū p̄ oculo. dentē
p̄ dēte. Lcūt. xxiiij. Sc̄do sunt sicut
holofernes gētilis. De q; Judiū. iiij.
dī q; ferocitatē animi ei⁹ mitigare nō
poterant. Tertio q; p̄f est. sunt sicut
diabolus. De q; dicit Grego. q; nullo
p̄t placari obsequio. Contra hos est
q; de Alexādro magno legiſ. q; dum
offensus a quodā nullaten⁹ ire cedere
veller. ei ait suis maḡ Aresto. Nob̄i
lissimū tibi adhuc documentū trade-
re possum. Alexādro aut̄ dicēte. p̄sto
sum audire. ait Arestoti. Quis ē qui
regna supauit. nōne cor tuū et potēta
h̄ maiore victoriā acq̄ris hodie. anim
pp̄lū si viceris. si aut̄ neglexeris. aliū
victoriē habebis. Ad q; verba placat⁹
est. **N**ū Prover. xvj. Qui dñas anio
sonor ē expugnatoe vībiū. Hic legi-
tur de Iulio cesare q; nullius solebat
oblīuisci nisi liurias. Certū ē etiā He-
necā maḡm Neronis ad eū scripsis.
se librū de clementia. q; est sūm Tulliū
virtus p̄ quā anim⁹ in odiū alicui⁹ co-
citat⁹ benignitate retinet. Scribūt nā
les leonē pcere p̄stratis. nec regē apū
aculeū h̄ie. Ergo misera da res ē xp̄ia-
nū in rācore p̄manere. vbi monarche
mūdi placant. gētilis librū scribit. et
gialta bruta docēt. Preterea dīc op̄ls
Col. iii. Donātes vobis metip̄sis si q;
aduersus aliquē habet querclā. Item
Matib⁹. v. sancto p̄ est nō solū remisse

re. h̄ etiā bñfacere inimicis. Itē Chri-
stus p̄fissime orant p̄ crucifixoribus
Iuc. xxij. M̄longe ergo sunt ab apo-
stolica doctrina. a sanctorū vita et xp̄i
exemplō. q; remittere nolunt offendē-
tibus eos. Sunt aut̄ alij quidā discu-
tientes culpas offenditūt q; multas
p̄tendunt difficultatē in remittendo.
modo q; magne sūt offense. modo q;
multotiens cōmisse et remisse multo-
tiens. Nō sic facit deus. imo magna
remittit Jobel. ii. Prestabilis sup ma-
licia. Malicia em̄ sonat in culpā gra-
uē. Multa etiā dimitit. q; multus ē
ad ignoscēdū Esa. lv. Et multotiens
Marth. xxij. Non dico tibi septies h̄
vīc septuagesies septiles.

Capitulum.x.

De detractione que ē filia inui-
die. Nunc dicēda sūni ira p̄-
cipaliter. Primo qd̄ sit. et quā
do p̄ctū. Secūdo cur sit fugiēda p̄p̄
et magnū malū. Tertio quo peccat
detractores audītes. **M**ūm ad p̄
mū. notandūz sūm Tho. ii. ii. q. lxxij.
et Alex. in summa. ii. parte. q; detra-
ctio est alienē famē per occulta verba
denigratio. hoc est ablatio vñ dimit-
tio fame alterius q; verba que dicunt
absentie aliovel ignorāte eo cōtra que
dicunt. Nā derrahere est de aliquo ro-
to partē tollere. Nū detrahens. aliquid
de bono p̄m̄ trahit. q; imaginē dei
virtutes et naturalia de proximo non
potest trahere que sunt bona homis.
sed famaz eius potest diminuere aut
tollere. **F**it aut̄ detracțio sex modis
sūm Tho. directe quadrupliciter. Pri-
mo cum quis p̄ yba sua alteri falsum
crimē imponit et adiunxit. Est ē pes-
simā detractione. De qua Ecc. xj. dīc
de tibi a pestifero. fabricat em̄ mala.
Secūdo cū p̄ctū alterius suis verbis
adauget. vt cū p̄ctū dī p̄ximo narrat.
quod sōne verū est et altius adauget.

Preceptum V Cap.

X

verbis suis agguando plorat sit in se. De qd Ecc. xij. Et scintilla augetur ignis. et doloso augeat sanguis. id est periculum. Tertio qui quod occulte reuelat ita quod periculum alterius. huius veritatis occultum manifestat. non suato ordine charitatist fraterne correctionis a domino in euangelio instituto. Contra illud Ecc. xxvij. Qui denudat arcana amicorum sibi perdit. Quarto qui illud quod est bonum dicit mala intentione facit. ut cuius quis ieiunat. orat. et silia facit de genere bonorum. alter non potest accusare opus accusat intentionem quod in corde est. et quam scire non potest nechaz ad huius sufficietiam. Sic Iu. xij. iudei dixerunt christi. In belzebub principe demoniorum eisit demona. Quo propter Ecc. xij. dicitur. Bona in mala portentis insidiat. et in electis portat maculam. Indirecte autem sit detractio duplicit. Primo negando bonum alterius ut si de aliquo vere bona dicatur. quod sit doctri virgo nobilis virtuosus et filia. ego dicam. non est talis. Secundo si a me quis sit. ut per se bona in proprio sint. et ego respondendo negem. cum in sciâ sibi inesse. sic Job. ix. iudei negabatur. primo miraculū de illuminatiōne cecit. Secundo bonum alterius resistendo malicie. sicut si de proprio sit sermo quo bona fecerit me pater. vel a me quis de tali. et ego malicie taceam ex odio vniuersitatis. sic milites tacuerunt christi resurrectiōnē et iudei Matt. xxvij.

¶ Secundo non tamquam p̄tābō p̄tā sunt maxime ex intentione loquacis iudei. qui quis aliquid videt de illo illa iterat. ut per huius auferat minus famam ei p̄tūcere dicit. prius ei detrahebit. Et homines detractio est per se loquendo p̄tū mortale. Quid p̄bat primo. quod hoc. i. dicitur. Detractores deo odibiles. Quid iō addidit. et dicit glo. ibidem. ne purus leue esse p̄tū p̄tū huius quod persistit in verbis. Secundo sic p̄bat Nam p̄tū quod comituntur contra primū pensanda sunt penes nocimēta que per ea proximo infieruntur. sed per de-

tractionem malus nocimēta infieratur proximo quod per furtum aut rapinam. eo quod per detractionem infieratur homini fama. et per furtum divitiae. Fama autem multo preciosior est divitias. Unde Proverb. xxvij. Melius est nomen bonum quam vnguentum preciosum et divitiae multe. Et Ecc. xlj. Curā habe de bono noīe. hoc enim magis permanebit tibi quam in multis thesauri magnis et preciosis. Non per defectum fame a multis bonis homo impedit. tam in spiritualibus quam in corporalibus. Primo quia infamati doctrina minus sapit in proximo. Secundo infamatus prior est ad peccandum. quia conspicit se honorem perdidisse. Tertio uno infamato alii multi possunt infamari. ut patet in monasteriis religiosis. in domibus et ciuitatibus. Quartu in temporalibus contractibus matrimonij. mercantiarum et homini minus creditur. propter que homines interdum mori parati sunt causa defendendi famam. sicut in duellatis prout ergo plus est mortale quam furtum vel rapina temporalium. Sunt autem tres gradus de detractione. Quidam mali. qui detrahunt simplicibus proximis. alii peiores. qui detrahunt deuotum vel religiosos. vñ. liij. Hegel. ii. cū pueri male loquerentur de dilectione christi. quoniam duxit sic religiosi. dicentes pueri. Ascende calue. statu exire rūt duorum de illius occidentes quod dragitudo pueros. Tertijs pessimis. qui detrahunt plati et publicos spiritualibus vel carnaliibus deliberaente. iterante nocendi. et maxime ihsus qui pertinet ad eos offensivit dicit Alex. Quid p̄tū p̄tū. Exo. xxij. vbi dicitur. Dijus non detrahentes et principem populi tui non maledicentes. vbi plati dijus noianter. quod divisos homines suis sacrificis et doctrinis facere possunt. siue bene siue malevolentia. Itē. Numeri. xliij. de detractione facta plato reputat suā discessus. Quis quo detrahit miseri populus iste? Feriā igitur eos pestem.

lentia. **I**n Ecclastes. x. In cogitatōe
tua regi ne detrahas. glo. simplr mo-
net ne ira vel leuitate animi maiorib⁹
nris maledicam⁹. **S**cđo p illđ. ij. **E**e-
gū. vj. vbi Dza a dño pcuſſ⁹ ē. qz ma-
nū suā ad arcā dei extēdit. h religiosi
v⁹ denotiv⁹ plati sūt arca dei pfectioz.
in qb⁹ orinek māna dulc⁹ psolatōis vir-
ga correccioz scia discretōis. nec imē
rito tal⁹ a dño pcuſſ⁹ q irrenēter ma-
nn lingue tēplū dei tāgit. **D**ñ Greg.
Nlti dū plus vitā sacerdōuſ qz suam
discutiūt i erroris foneā dilabunt. mi-
nus psiderātes q nō eos vita sacerdō-
tū ledēret si būiliter bonis sacerdōuſ
Fadmonitōib⁹ aurē accōmdarēt. **C**er-
tio p3 idez i Chām Gen. ix. qz Hoc pa-
tris suiverēdē detegēs. i seie suo male
dictōes suscepit. vbi alij frēs būidictōz
recepērūt. **M**aledict⁹ inqz Chanaan
puer. seru⁹ fnoz erit frīb⁹ suis. **H**unt
etia alij gradus iusdle. qz qdam detra-
būt vbo. alij pei⁹ fcpro. alij cātilens.
Cū nū aliqz dīc aliqz vba qz minuitur
alteri⁹ fama. t nō intētōe nocēdi alte-
ri in fama. h dīc ex incōsideratiōe aut
ai leuitate. aut p̄t aliquā cāz. h nō ne-
cessariā. tūc manet pctm veniale. nū
vbo retractatorū adeo sit que qz no-
tabilitē hois famā ledat. p̄cipue i his
qz p̄tinēt ad honestatē vitez dispositōz
bonāvolūtatz. **H**oc. n. ex ipo genere
vboz hz rōnē pctm mortal⁹ dicit Cho.
Nazvi dīcē ē p̄cepto p. c. xliij. **D**. Si-
qz leuis ex quis signis firmiter credit
de p̄xio pctm mortale. ife in h peccet
moralitē. h alij de tali mortali accusa-
re etia ex leuitate sine neccaraz rōna-
bili cā pei⁹ esti⁹ mai⁹ nocumētū hois
nō solū h charitatē. h etia h iusticie eq-
itatē. g a fortiorē ē pctm mortale. vnde
etia ad restitutōz. sic diceſ ifra p̄cepto
. viij. c. viij. **E**xēplū ē ad. p̄positū. **S**i em
aliqz ex leuitate animi i reb⁹ v⁹ in cor-
pore magnū dānū iferret. quis culpa

etia sechlarib⁹ iudicijs iudicareſ. vt si
ludēdo necaret vulnereret. aut domū
incineraret. **S**ic ē de detractorib⁹ ex
leuitate in magnis reb⁹ vt dictū ē. **E**t
Alexander. Qui aut mala ea p q mi-
nuſ. p̄imi fama māifestat. nō oibus
indifferenter. h debitis circūstantijs
p̄t aliqz bonū v⁹ necessarlū ei qz p̄t
nō obesse h. pdesse. z h facit cā corre-
ctōis p̄imi nō cā nocēdi ei. talis ser-
uato ordie corrigendi euāgelico. de q
Matth. xvlij. nō peccat h mereſ. **D**ñ
Augl. i speculo ecclie. Si frater tuus
vulnus hz in corpe qz velit occultare
dū timeret secari. nōne crudelē a te sile-
refz miscōliter indicareſ. **N**eto g magl
debes manifestare. ne dererius pure-
scat i corde. **O**stū ad scđm p̄ncipa. **G**
le. **N**ō qz detractio ē valde detestabile
viciū. p̄t septē. **P**rimo. qz valde cōis
est z p̄uenta malicia. **D**ñ sup illđ. Pro
uef. xliij. **D**etractorib⁹ ne p̄miscearts
dīc glo. **H**oc spālē vicio p̄clitak fere-
torū humanū gen⁹ fm Cho. **T**um qz
stultoz infinitē numer⁹. **C**ū qz pau-
ci sūt qz p̄vā salutis ambulat. **C**ū etia
qz pauci aut nulli sūt. qui nō aliqz sex-
modoz positorz detrahunt. p̄xio suo.
aut intētōe nocēdi. aut ex leuitate ai.
aut ex cā nō necessaria. p̄t qz Iaco-
bi. lij. dicit. Siquis in vbo nō offendit h
pfectus ē vir. **I**n oī aut ira aut iuidia
hoies p̄mptissimi sūt ad detrahendū
aio nocēdi. qz ira ē appetit⁹ vñdicte. z
iuidia tristitia de alieno bono. **S**ill
vbi hoies p̄ueniunt. statū aliena facta
pponūt incaute. **J**o. Prover. xxliij. di-
ctū ē. **C**ū detractorib⁹ ne p̄miscearl. et
in p̄s. **D**etrabentē secreto primo suo
hūc p̄sequebar. Quapropter sup illo p̄s.
Pro eo vt me diligēret detrahebant
mihi. glo. terribilē dīc. **P**lus nocent
in mēbris detrabentes xpo qz animas
creditorz interficiant qz qui eius car-
nem mox resurrectaram p̄imerunt.

Preceptum V

Alexander dicit. q si compatio intel-
ligitur quodcum ad mortuū pncipiu. ve-
ra est autoritas. qz detractores ex cer-
ta malitia faciūt. non sic crucifixores
xpm occiderūt. Sed nō debet intelli-
gi compatio in genere. quia gen⁹ pcti
xpm crucifigentuz fuit matus qz de-
tractio sit. Scđo detractio detestabile
est viciū. qz non sufficit detractorē pe-
nitere de peccato ifamie. sicut de qui-
busdā alijs peccatis. h̄ oponer etiā re-
stituere interdū cū confusione. vt pate-
bit in seprimo pcepto. Tertio qz ma-
gne crudelitatis est detractor. quis ce-
cum. id ē. absentē. z surdū. id ē. nō an-
diente psequit. Cōtra illud Ieuit. xix.
Non maledices surdo. nec corā ceco
pones offendiculū. sed timebis domi-
nū deum tuū. Quis illa sint ad lram
crudelia. tñ fm glo. surdo maledicit.
qui absenti detrahit. Sic etiā ceco. id
est. andiente detractionē offendiculā
ponit credēdo faciliter. z iudicādo te-
merarie postea detrahēdo proximo

b Quarto detractor mltis malis assi-
milat. Prio. porco. qui tota dle rostrz
tenet in luto vscioy. Un Mar. v. De-
mones dixerūt. Mitte nos in porcos
Serpēti assimilatur qui ē animal pro-
ditosum in silento mordēs z toruo-
se incedēs. Onde Ecclesiastes. x. Si
mordeat serpēs in silento. nihil eo mi-
nus habet qz occulit detrahit. Est etiā
bestia similis vrse quazvidit Daniel.
Einsde. viij. tres ordines dentium habē-
ti in ore. qz necat animā. p̄fiam. famā
proximi. z inficit audientes detrac-
tionem. Detractor em est silis homini. z
est bestia humanū sanguinē. id ē. pec-
catū sitiēs. nūc aperta bona dimīn-
ens. nūc occulta reuelans. nūc h̄o fal-
sa imponēs. Est sepulcruz patēs. fm
p̄s. Guttur eius z lingua ei⁹ gladius
acutus. H̄t em detractores dapiferi
diaboli qui carnes humanas boibus

Capi. X

comedēdas pponūt. Onde sup illud
Prover. xxiiij. Noli eē in cōutuijs po-
tator. nec in cōmessatiōib⁹ eoꝝ qz car-
nes advescēdū conferūt. glo. Carnes
advescēdū pferūt qz in collo cutib⁹
cūlīa p̄ primo p̄victissim discere studēt
Quinto vetractores mltis nocent. 3
Deo cuius iudiciū v̄spāt. Iuez. vij.
Nolite iudicarez nō iudicabim⁹. no-
lite cōdēnarez. Proxim⁹ nocēt quem
auditu corūpūt cui detrahit. Sib⁹
qz sufflat i puluerē alieno p̄ defectuū.
z se cecat fm Greg. Nocēt etiā ecclie
qz detractores faciūt a bonis Interdū
cessare. Sexto puniunt grauiter. Nā
Nūeri. xij. Maria soror Moysi lepria
inficit. qz ei detractit. Nūeri. xliij. De-
traxerūt filii israel terre pmissiōis i ma-
lum suū. Daniel. xij. Duo senes. Su-
mannā in famātes turpiter occisi sunt.
Septimo dissuaderūt exēpla scōp̄z pho-
rū multipli. Legit qz beatus d̄lugz. in
mensa p̄ detractores versns istos scri-
ptos habuit. Quisqz amat dictis ab-
sentū rodere vitā. Hāc mēla z veritam
nouerit eē sibi. Quo s etiā delere mi-
nārē quibusdaz ep̄s detrahētib⁹ nō
cessarēt. In vita spatrūz legit. Cū frēs
de multop̄ absentū loqrent vicijs. ab-
bas pior faciū plenū arena a tergo et
minore in pectorē pēdēs. egrediebat,
a quo cū cām qzissent. ait. p̄p̄ijs p̄ctis
magnis oblīt⁹. aliena parua p̄racto.
orate qz ovt miti mea dīmittant. quo
audito tacuerunt detractores. Refert
beat⁹ Gregz. j. libro dīal. qz cū beatus
fortunat⁹ ep̄s demonē a quodā elec-
set. demon in specie peregrini sero clā
mitabat p̄ plateas cīnītatis. Virum
sanctū Fortunatū. pegrinū a suo efe-
cit hospicio. tūc qdā pegrinū istū ho-
spicio recepit. Et cū ls qz sitiū pegrinū
suscepserat. p̄sente vrore paruulū inuasit
z in ignē projectū cōcremouit. Et dic
p

Gregorius. q̄ mala & detractoria inten-
tione iste pegrinū hospitauit. ac si epi-
scopus immisericors fuisset. **S**ic i vi-
tis phorum de Socrate dicitur. q̄ all
quando seriose suis detractoribus au-
ditū prebuit. **C**ausam autē sciscitanti-
bus reddidit. **N**am si eoz que insunt
dixerint corrīgemur. si vero non. nihil
ad nos. oportet inquit ita fieri ut si bñ
discunt. corrīgamur. si male nihil ad
nos. **S**ic cū quidam Diogeni diceret
de amico suo. quō Diogeni maledi-
xisset. **A**ndit Diogenes. an amic⁹ ista
dixerit nō iudico. sed cert⁹ est te ista
mibi de amico meo retulisse. **S**ic etiā
Xenocrates phs tantū a senatu bono
ratus ut testis nunq̄ iurare cogeretur
cū in presentia quorundā detractorū
taceret. eis causam querentibus. Re-
spondit. Ne dixisse aliquādo penitus
Ist. tacuisse ho nunq̄. **Q**uo ad tertium
sciendū. q̄ nō solū peccat detrahentes
sed alij plures. & interdum plus q̄ de-
tractores. **F**m Tho. **P**rimo qui alti⁹
ad detrahendū inducit. **S**cđo qui de-
tractorez audit. & sibi detractio placet
xp̄ odii ei⁹ cui detrahit. vñ xp̄ aliquā
aliā maliciā. vñ ergo illoꝝ peccat. & non
min⁹ q̄ detrahētes. **Vñ H.** No. 5. **N**ō so-
lū q̄ talia agūt. supple. s̄ morte digni
h̄ etiā qui facientibus p̄sentiantur. **I**tē
inducens & complacens detractori fa-
cit p̄tra charitatem proximi. quia pri-
mus ledit famā. & secundus cōplacet
in p̄simi malo. **Vñ H.** ii. ll. de cō-
sideratione ad Eugeniuꝝ. Detrahere
aut detrahētē audire quid h̄oꝝ dñm
nabilius sit nō facile dixerim. **Q**uñ
asit contingit q̄ alijq̄ audit detrahan-
temit nō placet sibi detractio. nō tamē
repellit detrahētē. nec ei resistit. &
hoc xp̄ter aliquā humanū timorē aut
xp̄ter negligentia vel verecundia. tunc
ad huc peccat. q̄ ea rōne q̄ q̄s tenetur
subleuare asinuꝝ alterius iacentē sub

offerere p̄cipit **H**ecit. xxij. **E**dez rōe
tenemur nō pati detrahētē fame pro-
ximi. s̄ si possum⁹ iuuare tenemur.
Vñ Hiero. Si eēt in nob̄ diligentia
ne passim obirectato:ib⁹ crederemis
sā oēs detrahēre timerēt. **E**t i ep̄la ad
Nepotianū. **H**iero. dicit. **N**emo ius-
to auditore libenter detrahit. **S**agitta
in lapide nō figit. **H** interdū resiliēdō
pcutit dirigentē. **D**iscat detractor duꝝ^z
tevidet nō libēter audire nō facile de-
trahere. **E**t dlc Tho. q̄ talis non resi-
stens ex causis lā dictis. peccat plerū
q̄yentialiter. **Q**uñ etiā fit p̄cm mort-
tale. vt cū alcui ex officio incubit de-
trahētē corrīgere. vt forte sup̄iori re-
spectu inferioꝝ. vel cū de tali detrac-
tione natū ē seq̄ magnū p̄culū nisi. p̄bi
beat. vñ xp̄ radicē. s̄. timorē h̄uanū. q̄
pōt eē p̄cm mortale. **S**unt autē rep̄. **N**
h̄essiles trib⁹ de causis q̄ detrahētes
audīt. & eis nō resistūt & libēter audi-
unt. **P**rimo. q̄ vñdēt frēs suos a cani-
b⁹ olacerarit nō resistūt saltē clamo-
re cū p̄strel lapidib⁹ correctiōis. qđ si
nō faciūt bestievidēt. **Vñ E**cc. xij.
Que cōicatio sc̄ti hois ad canē: **S**e-
cūdo nō resistētes & placabilis se ad de-
trahētes habētes fassā eis ministrant
q̄ frēs comedūt. q̄ detractionib⁹ sine
audientiū leto vultu commissio carnū
humanā in detractionē insipida forer.
Vñ Hiero. **N**eo inito auditore libēt
narrat. **Vñ P**rouer. xxv. **H**ent̄aq̄lo
dissipat pluviast̄ facies tristis lingua
detrahētē. **T**ertio audiētes detrac-
tores libēter iuste agūt p̄ legē nāe sc̄p̄n-
re h̄uanā. q̄ freq̄nter credūt vni testi
cū tñ in ore duoꝝ vñ tr̄tu testiū stet oē
vñbū. **E**t qđ p̄ci⁹ ē citi⁹ interdū ō bono
viro credif vni ribaldo q̄ vecē. p̄bū ad
p̄trariū vbi ē vitas mera. **P**rop̄ hoc
Henr. dicit. **L**ingua detractoris ē vñp
pera ferocissima q̄ lateralē tres interfi-
cītyno flatu. s̄. detrahētē. cui detrahit.

Preceptum V

Quod ipm q detractionib delectat. **S**i dubitab quod ho debeat resistere oī de trahēti. cu dicat Eccles. iiiij. **N**ō cōtradicās vbo vtratis vlo mō. qīcī aut alī quis detrahit verbā veritatis dicēdor. **N**ū. q si detractorē scio falsūz de alio dicere possim sibi sic resistere. q enī p vba arguā de falsitate. **S**i aut scio enī verū dicere de alio. tūc nō debedo enī d falsitate arguere. **H** debedo vbi corrigere. de b q peccat fratri detrahēdo. vel saltē debedo ostendere q mihi displicet detraction. **E**t b debedo principalē ostendere p tristiciā faciē. **Q**ui ei detractioni hilare ostendit faciē. facit enī putare q placeat sibi detractō sua. et sic audaciō sit ad detrahēdū. **Q**ui aut tristē sibi exhibet faciē. facit enī cīt obmutre scere. **P**rop̄ b dī Prover. xv. **H**ēt qd dissipat plūtias. et facies tristis lingua detrahētē. **S**i h̄ p̄dicta faciūt quidā. **N**ā qn̄ alīq detractores corrip̄int a bone pscie vtris statim rūdēt. **E**go vtritatē dico d isto. et si pīs eēt cui detrahabo sibi i faciē dicere. **R**ūdēt q tales qūl̄ errāt q putat q i faciē alīquē cōuitari leui p̄cm̄ sit. cu tū p̄cīstī clū q detrahēre. vt oīlūz ē de ptumeilla in materla de ira. **S**cō rūdendū est talib. q nō sufficit ad vitādū p̄cm̄ dicere vtritatē. **H** oporet vt debilitis cī custatiūs dīcat fm illud. **N**ō iustū est luste exēqr̄ls. **D**eut. xvij. **T**ertio rūdēt q rap ē apō qsdā detractores. illa eos audere i faciē dicē. q a tergo euomūt.

Capitulū. xj. de correctiō fraterna.

Quia interdū infamātē. q nō dī detraction. **H** poti aie. p̄xim̄ de more p̄ci suscitato. et q̄ occidit frat̄ in elī dīmissiō ut Aug. dīc. Idcirco nunc tria sunt dicēda de fraterna correciō. **P**ro qntū noceat omission elī et p̄ficiat eius exercitiū debitū. **S**cō quō fieri debeat. Tertio q̄s ad eam te

Cap. XI

neat. **H**ētum ad p̄mū. notandū. p̄mo. q fraterna correctiō ē fm doctores amonitio fris de emēdatiōe delictor̄ ex frātia charitate. **D**f p̄mo amonitio. q̄ obsurgatio vbi i castigatio vbo p̄mit ad platū. **H**āmonitio q̄ solū verbū p̄mit ad oēs. **D**f etiā de emēdatiōe delictor̄. q̄ ille finis et̄ eē debet. **D**f ex charitate. ex q̄ p̄cedere debet. **S**cō norandūz q̄ valde pīculose peccant vīmitētes sūse rōnabili cā fraternā correctionē. q̄ pīz tripl̄r. **P**rimo q̄ sicut loquēdo q̄s peccare pōt. ita tacēdo. **E**st em̄ vt dī Ecclesiastes. iii. **T**ps tacēdi. et tēpus loquēdi. **D**n̄ Esatas. vi. lamētāt se tacuisse dīcens. **D**e mīlī q̄ tacui. glo. q̄ Dītā et alios libere nō rep̄hēdi. **S**cō quia sci de b terribilitē sentētāt. **D**f Gre go. **Q**ui p̄xim̄ mala p̄spicūt et silētio p̄tereūt q̄s p̄spectis vulnēb vīlūz medicaminis subtrahūt. et ideo moris autores sunt. q̄ vīlūz q̄d curare poterāt nōlūt. **E**t Aug. **T**u vīlūz frātis cōtēnis. tu enī perirevides et ne gligis. p̄tor̄ es tacēdo. q̄ ille cōmitēdo. **T**ertio oēs doctores p̄corditer te nent q̄ rens ē cum fure. q̄ scit fūrū. et nō indicat corrīgēdū. **E**t eadē rōvīdet de participatiōe culūlibet delicti. **C**ū ḡtātūs xp̄ha peniteat. s̄p̄ h̄mōt. cu zsci tā ḡue b̄ iudicēt. et cu h̄ oēs m̄grōs b̄ reputat̄ p̄lēnsus i delictis. dīc brūs Aug. **I**nnoctēs q̄ppē si estis si vīos frēs q̄s iudicādo corrīge potest. **T**ace do p̄ire q̄mītīt. **E**t vere nō sūt tales innocētes tripl̄tēi de cā. q̄ nocēt sibi peccati i socijs. **P**ro noceat sibi labia polluēdo delicto alieno. vt nō sīt dīgnū deū laudare. **E**sa. vij. **D**ēm̄ q̄ tacui q̄ vīr pollutiō labijs ego suz. s. ex ista taciturnitate. glo. q̄ Dītā et alios non correxi. io cu angellis deū laudare p̄merui. ne dicat mīlī. **Q**uare tu enarras iusticias meas et assūmis te

p 2

stamētūz mēu p̄ os tñū r̄c. Sed o no-
cent ei qui ē corrigēdus. Vñ Augus-
tin ep̄istola ad Hierony. Obsecro te p̄
māstinetndinē Iesu ch̄risti. si lesi te di-
m̄istras misbi. nec me vicissim ledēdo
reddas maluz pro malo. Ledes autē
si tacueris misbi erroē mēu quē in fa-
ctis meis. vñ in dlcis inueneris. Int̄
pretatū ḡ tot occidim⁹ quot ad mo-
rē tre tepidi ⁊ tacētes videm⁹. Tertio
nocēt socijs q̄ eoz exēplo tacētes idē
petri taciturnitatis incurruunt. Sicut
etiam econtra pestilēte castigato stu-
tus saplētior erit. si autē corripueris
sapientē. intelliget disciplinā. Prouer.
C xix. Porro ex frātna correctiō se-
xplex pōt seq̄ fruct⁹. Primus ē aie
liberatio. Si (inquit Christus) te au-
dierit. lucrat⁹ es animaz frātris tui
Matth. xviiij. Si autē te nō audierit.
saltē lucrat⁹ es aiaz tuā. Vñ. Ezech.
.iii. Tu vo siam tuam liberasti. scili-
cat postq̄ dixisti lmpio lmpietatē suā
et noluit cauere. Scđs ē diaboli fuga-
tio. Fugit em̄ sicut lupus. dum exclā-
mat. Quo cōtra dicit. Herh. Secur⁹
accedit tēptator vbi nullus timeſ rep-
hensor. Tertius ē peti cognitio. Fre-
quēter em̄ cōmittēs culpm̄ non ad-
pertit quod fecit. aut si aduertit non
cogitat se malum fecisse. aut si maluz
nō mulū male. Quartus ē cautela d̄
futuris. Quintus ē puritatis augmē-
tatio. Vas em̄ aureū vñ argētū q̄nto
plus confritat tanto magis purificat
Ita boni virt̄ ⁊ religiosi. Et iō intelli-
gētes hoc non ferunt gravit. Eccl. x.
Hir prudēs ⁊ disciplinatus nō mur-
murabit correcus. Exēplum de Au-
gustino qui dixit. Ego senex ⁊ epis̄co-
pus paratus suz ab off̄ibus corrigi ⁊
emēdari. ⁊ illū amicū mēu estimo ca-
ius lingue h̄ifilio ante diē extremi in-
dicis aie mee maculas tergo. Sextus
est amicie acq̄sito. Quidam em̄ religio-

sus correctus interdū serat moleste in
principio. ad cor tñ reuertēs amicū ire
ligit. **Dñi Prover.** xxvij. Qui cor-
pit hoīes iuueniet grāz postea apō illū
magis q̄ ille qui q̄ lingue blādimēta
decipit. **Propk** ista bñus Aug. quēl-
bet hortat. ad correctiōz frātnā omel.
.xij. sup Joh. sic dicens **D**uis co
medit zelo dom⁹ del. nisi q̄ oīa q̄ lbtv
det guersa satagit corrige ⁊ cupit emē
cart. si emēdare non pōt tolerat ⁊ ge-
mit. nō ē maior dom⁹ tua q̄ domus
vbi habes salutē eternā. si q̄ in domo
tua. ne guersuz aliquid fiat satagis. i do-
mo dei vbi salus xposita est ⁊ requies
sine fine nō debes pati q̄niu in te ē si
qd forte ibi guersuz vider̄ cē. **P**erib
grā. **V**ides fratrē tuuz currē ad thea-
trū. phibe. mone. ptestare. si zelus do-
mus dei comedit te. vides alios cur-
rere ⁊ inebriari velle. aut alia q̄ non li-
cet ppetrare. phibe q̄s potes tene q̄s
potes. terre q̄s vales. q̄bus nō potes
blandire. noli tñ qdescere. fac qcqd po-
tes. ventiat in mētē fūus ille q̄ abscō-
dit talentū ⁊ noluit superogare. nūqd
accusatus fuit q̄ pdidit. ⁊ nō poti⁹ q̄
sine lucro fuauit: **S**ic q̄ frātres mei
nō quiescatis. nolite quiescere lucrari
xpo. q̄ lucratī estis a xpo. hec **A**ngu.
E Sed q̄reres qui correctionis frātnā
omissio si pctm ⁊ quādo nō. **R**ū. fm
Cho. ii. q. xxij. q̄ aliquādo ē meri-
toria. Aliquādo pctm mortale. aliquā
veniale. **N**am triplicē contingit cor-
rectionē omittit frātnā. **D**no modo
meritorie. vt cū quis differt correctio-
nē vsq̄ ad oportunuz tēpus. vel ideo
omittit. quia non sperat eoz emēda-
tionē. hyperimilititer estimat q̄ ex hoc
pter impatientiā ipsi corrigēdi dete-
riores fiunt. aut q̄ aliquād aliud maluz
ex B seq̄tur pel⁹ q̄s correctio si bona.
aut ex aliquād alla causa rōnabili. **G**i tñc
omittit ex charitate. tūc omissionē ē me

Preceptum. V

istoria. **Dñ Aug.** i. de ciui. dei. Si ppter ea qd obiurgadis et corripiendis male ageribz parcit. vt oportuni tempus inqrat. vñ elusde ipis metuit ne deteriores ex hoc efficiant. vel ad bonitatem pia erudiendos impediunt alios infirmos et priuēt ac auertat a fide. nō videb eē cupiditatis occasio h̄ p̄filiz charitatis. Et dicis notāter. qn nō sperat emēdationē fratri s̄verisibz putat deteriorationē fore qz peccateret me vel p̄cipere graue odii cōtra me. aut aliō pctm p̄mitteret p̄ qd pelor fieret. qz p̄ primū pctm. Tūc enim nō solū laudabile. h̄ etiā debitū est cessare a correctione. qz ordinat ad bonū fratris. et nō ad malū. Et illud vult scriptura **Dñ uerb.** ix. Et Greg. sup eo dēvī postea ponet. Nisi enim ex correctione verisimiliter melius aliquod pueniret. qz p̄cauent̄ mafosa mala qz odius illius sit malū. tūc est odii quoniam aliquid timendum. Et cū melius bonū ex correctione sequitur qz sit odii malorum. tūc odii malorum est contemndū. In quo casu **Johannes Herodē** correxit ppter edificatoez aliorū. vrvult Chrysostomus. Et sic interdu etiā sancti correxerūt tyrānos sup psecutione xpianorum. cū in scitierū ex hoc odiā magna generari in eos. et aliqui cōsequēter in martyrest in se seq̄ p̄piaz mortē. Scđo p̄tingit correctionem fraternalm omitti cū pctō morali. vt cū quis delinquēt occurrit ē oportūnū tēpus corripiēdi. et sperat ei emēdatione. nec timet aliquid aliud malū petus inde puenire. et non ē aliud p̄ns cui ex officio incubat corrigerē. vel si ē p̄ns. negligēt tūc appetit. si tunc hō hmōt delinquentēm omittit corrigerē. forte ppter timorē humanū vel mundanū. vt qz sicut dicit **Aug.** vbi. 5. Judicūt timor vngi aut carnis excruciationē. vel etiā pemptionē. vel aliud tale minus malū qz pctm illius p̄ quo corr-

Capi. XI

gi deberet. tūc vides peccare mortalit. Quia ex quo sperar emēdatōz fratr̄ et omittit corrigerē ppter timorē. tūc contēnit diuinū p̄ceptum. Et videtur hmōt quoz omissionē timet charitatis fraterner saluti. p̄ximū p̄ponere. cū tñ fin ordinē charitatis aia p̄ximū plus sit diligēda qz p̄priū corp̄. Exemplum de elemosyna corporali. Videbo hoiem famescētē qz non hz. nec ex se habere pōtrū pascāt. nec appetet aliis illud faciēt. nec potēs facere. ego teneor tālem finē mēā possibilitez nutritre. qd si negligo. peccō mortaliter. et ei occisor reputor. Sic si videro p̄ximū tendētē ad pctm mortale. p̄ qd moreret in aia. et spero ipm posse corrigit p̄ ammounitionē mēā. et nō ē verisimile qz se quanq; alia peiora. nec ē aliud qz cōrigat. teneor ex p̄cepto multo plis ibi uenstre aie ne pereat qz corpori in casu pcedēti. **Dñ Greg.** in omel. sup Cū atq; disset **Johannes** in vinculis. Plus est aiam in eternū vñcturā pabulo vbi reficere. qz ventrē carnis morture terreno pane satiare. Vel scirem aliquē esse in pctō mortali. et haberē spem qz emēdare ad correctionē mēā. nec timerē aliud peius secuturū. et nō ē m̄ biverisibz qz p̄ aliū corrīgat. aut qz per seipm emēdetur. h̄ qz verisimiliter in isto peccato moriat. tūc ex p̄cepto teneor enī corrigerē ne cia moriatur eternaliter. **C**ertio hmōt correcōis omisso est pctm veniale. vides qn timorē cupiditas aliquē tardiorē faciūt ad corrigenđū delicta fratris. nō tñ ita qz si ei constaret qz fratre possit a pctō retrahere ppter timorē vel cupiditatē dimittēret quibus in animo suo p̄ponit charitatē fraternalz. Et h̄ mō aliquid etiā viri sancti negligēt corrigerē delinquētes. Et dicis in p̄dilectis notāter. si sperat emēdatio fratris p̄curari p̄ hmōt correctionē. qz finis fraterne correcōis est

p 3

emēdatio fris. et ista itētō e fieri debet.
Obi ipso probabiliter timet. quod ammonitionē
ipse frater non recipet. sed ad peccata
labore. nec alio bonū inde pueiret
ut alio p̄ edificatio quod scādaltatī sit. aut
scandalizant verisimiliter. tūc eēt ab hīmōl
correctōe desistēdū. quod ordinānū ad
finē habet rōnēm bonī ex ordīne ad fi
nem. **Dñ Prouer. ix.** Nō s̄ arguere
derisorē. ne oderit te. **Dñ** dicit glo. et
est Greg. Nō est timendū ne s̄ q̄ ar
guis contumelias tibi inferat. sed p̄ po
tius puidendū ne iractus ad odīum
inde peccator fiat. Et vī Tho. vbi p̄ us.
Diligēter puidendū ē ne ex correcti
one sequat odīum ex nra culpa. p̄ p̄ in
discretā correctionē. Si autē sine nra
culpa ad odīum p̄ uocat. ex illo ex q̄ de
beret ad dislocationē incitari. nō est cu
randū. p̄cipue q̄n el p̄ctī in dāminūz
alio p̄vergit. vel etiā demnū sequens.
vel p̄ctī ip̄m est grauius odīo q̄d in
nos cōcītamus. vel q̄n speram⁹ q̄d odī
um paulautim tepeget. et in correctio
sequat. Quia sic dicit Greg. Melius
est odīum ppter deuz q̄ amicita que est
pter ip̄m. Cū em ppter ip̄m amamur
debitores dei sumus. cū odio ppter ip̄m
habemur. debitore eū nob̄ facim⁹ hec
sentētialiter Tho. **C**ancellarius parisi
ensis magis Johannes Gerson tradit
regulas tres in de florib⁹ regulap̄ mo
raliū. Prima. pene sunt restringende
sic q̄ absq̄ vtilitate reipublice vel eius
cui infligit. neq̄ institutus neq̄ institute
exequi deberet. et peccat̄ oppositū fa
ciētes. vel eas cū instituerint non tol
lentes. Secunda. in omni republiça tolera
ri p̄nit aut dñtvictia. que absq̄ deterio
ri periculo neq̄ corrigi neq̄ extirpari
valēt. Q̄n autē illud ēt q̄n nō. difficile
est sepe impossibile generaliter diffi
nire. nisi p̄t cīcūstatijs p̄ticularib⁹
inspectis p̄tot sup̄iores et sapiētes de
terminabūt. Exemplū est de meretrīci

būs. v̄suris et similiib⁹. q̄ q̄n p̄mitiūt
Et ita de p̄cubinarijs sacerdotib⁹ p̄ loco et tpe staret fore esse faciēdū. Ter
tia. Dis error facit ins. ad hūc sensu
vel intellectū et s̄les. q̄ plati et p̄ncipes
sepe aliqua faciūt aut p̄mitiūt iustissi
me ob errore subditoy cōem q̄ als si
fieret aut p̄mitteretur. ad culpā eosde
obligaret. **G**ed cū teneamur cori D
gere. p̄ximū p̄ mortalibus. dubitatur
etiā an deveniālib⁹ p̄ctis. **H**ī. Hüber
tus in expositiōe regule bti Augl. De
nītā sunt dispositio ad morale. **S**ed
quedaz sunt dispositio remota. qdam
ap̄inqua. vel rōne multitudinis. sicut
ille qui assidue hīmōl sine numero co
mittit. vel rōne magnitudinis. sicut sūt
aliqua mēdaciāz aliquā detractiōes et si
milia. vel rōne cōexionis cū morta
li. sicut sunt colloquia et impudicuſ vi
sus et hīmōl circa mulierē. Sicut ergo
aliquāvidēs aliquā aliū incidentē q̄ vi
am q̄ quaz credit et statim incurrit
periculū mortis. peccaret nisi retrahē
ret eū. Ita p̄t alliq̄ peccare mortalit
nisi corrīgat frēm de hīmōl ientalib⁹.
que sunt dispositio ad morale et de ra
libus ē peccantia oculoy. **T**enemur
ergo interdū ad correctionē de venia
libus. non inq̄tūvenialia. sed q̄tū ad
mōrale ductiva. sed iste. **Q**uo ad se
cundū p̄ncipale. s. quō fieri debeat fra
terna correctio. **N**orādū et sex in mo
do sunt attēdēda cū maria diligētia.
Naz ibi agit de cura. sicut nobilissime.
que si nō fieri oportet. p̄cīcī sia in per
petuā damnationē. et infiniti boni dei
minister occidit. **M**agis etiā crebo ibi
de bono fame. que est inter regalia bo
num maximū. **Dñ** primo fieri debeat
cū lenitate. q̄ delinquētes sunt quasi
infirmi. **A**d Gal. vi. Instruite hīmōl
in spū lenitatis. **S**cđo cū humilitate.
Sup̄bus em est animus. et ideo cum
quis ei lugbe loquist̄. sequuntur iurgie

Preceptum V

nō fructus. Iuxta illud Proverb. xiiij.
Inter subiectos semper sunt iurgia. Ter-
tio cum copassione. Nō enim est vere in-
sticie indignari peccatorib⁹ sed compati. et
ex copassione eos corrigendo dirigere
ps. Corripere me iustus in miscōia. s.
copassionis. Quarto cū discretōe. qz
aliter sūt corrigēdi maiores. aliter pa-
res. aliter minores. aliter grauita p̄cīa.
aliter lenta. aliter occulta. aliter manifesta.
In oībus obseruādus ē locut⁹ ips⁹ et
oportunitas. q nō obseruantes qdām
emulationē dei qdēz habēt fm aplm
h nō fm scia. No. x. Dñ Herū. Zelū
tuū refrenat scia. s. discretōis. Quito
cū moderamine. Nō enim de festicis p
ximoy sunt trabes faciēti. sic faciunt
illi q docti sunt in culpis alioy aggra-
vādis. ii. Thimoth. ij. Herū dei cuz
modestia corripiente. i. cū debito mō
Est autē debit⁹ mudus. vt pot⁹ semper
culpe allentēt q aggrāven. Cōtra
qz quidā faciunt omni frangere cupiē
tes securi. et ad extinguentū muscas
querūt gladiū. Sexto fieri debet cuz
trāquillitate. Correctio em q sit cū tur-
batus ē anim⁹ freqūter ē qdā impatiē
effusio mētēs se correctionē. Exemplū
pz i Platōe q dixit kno dnz offendēti
Risi eēm irar⁹ te verbarē. Modos
psatos inuūt vba bti Aug. fmōe dñt
in monte. li. j. cū inqt. Necessitas nos
cogit aliq̄e rep̄hēdere. Primo cogi-
tem⁹ virū tale vngviciū habuim⁹. Et
si nūqz habuim⁹ cogitem⁹ nos hie po-
tuisse. hoies em sumus. Si vo habuim⁹
mus. tāgat mēorlā cōis infirmitas. vt
rep̄bensionē illā nō odīt h miscōia p-
cedat. H̄ si nos idē viciū habem⁹ in
quo ē ille quē rep̄hēdere volum⁹. nō
rep̄hēdam⁹ illū. h̄ ī gemiscam⁹. t nō
illū ad obtēperandū nobis. h̄ ad parti-
ter conāduz inuistem⁹. hec ille. Sed
dubius est. q causa sit q̄ fa cante est in
correctiōe fraterno pcedēdū. H̄. fm

Cap. XII

Tho. vbi p̄ns. Cū qz peccat. illō noc-
aie. et si publicabit̄ ēt nocet fame. Et
qz p̄uidēs medicus nitit sanare vnuz
membrū sine lesione alteri⁹. Ideo sic
debem⁹ q fraternā correctionē conari
ad hoc vt sanem⁹ fratris aiam sine le-
sione faine qmuz fieri potest. Et si nō
pot̄ oīno sine lesione fieri. tunc fiat cū
minorī lesione qua fieri pot̄. Herū qz
aia p̄ciosior est fama. Ideo si aliter nō
pot̄ frater sanari. tūc oporet̄ en̄ pot̄
in tota fama dānificari q publicā de-
nūciationē vt ania salua fiat. Est autē
tribus de causis summe cauenduz in
correctione ne indebitē ledatur fama
peccatis. Primo quia melius est no-
men bonū qz diuitie mīste. Proverb.
.xxij. Ex qz pat̄ qz auſert famā. plus
nocet qz qui tollit diuitias. Secundo
diuitie ablate possunt restituī. h̄vit fa-
ma. qz forte post dissimilatōz excusant
et nō credere. Dñ bene dīcīt in glo-
sup̄ Lucā. qz fama ē res lubrica. Sicut
em lubricū elapsū vix rehabet̄ p̄t.
ita fama. Tertio qz infamat n̄ solū reū
infamat. h̄ etiam ledit oēs audientes.
sicut qz lutu mouet nō solū se. h̄ om̄es
astātes inficit. Dñ Ambro. Colera-
biliōres sunt fures qz vestes et alia bo-
na rapiunt. qz qui famā. Tuū qz magis
recepit. Tuū qz nūqz restituit. Tum
etia qz nō vni. h̄ multis nocet. Dñ su-
per illud Lucā. j. Ad virginē despon-
satam. dīc glo. Maluit dñs aliq̄s de
suo ortu qz de virginis pudore dubita-
re. Ecce qmuz Christus curauit de fa-
ma aliena.

Capitulū. xij. de ordine fraterne cor- rectionis.

Dordine ergo corrigendi dīcē
dūm est modo. Obi tria sunt
videnda. Primo quottuplex
est correctio. Scđo qz ordo sit debi-
tus pcedendi in correctione fraterna
Tertio qz ad correctionē fraternā te-

Aet neat. **D**icitur legi ad primum notandum
fim Tho. vbi prius. q. xxxiiij. et in. iij
dis. xix. q. duplex est correctio. **Q**uedam
est potestativa. qua non solus intendit
intendatio fratris. sed etiam intendit per
ratio boni communis. **E**t illa non sit so-
lum per simplicem ammonitionem. sed etiam
quod per penitentia in inflictione est ipse frater
vel alij timet et a peccato desistat. **E**t
hec correctio solum pertinet ad fratres
et superiores et iudicantes respectu inferiorum
suum. et nunquam ad inferiores respe-
ctu superiorum. **E**t de hac nihil dicimus
hic. et aliquid dictum est in primo capitulo.
Alla est fratre correctio. et est simplex
ammonitione fratris de emendatione de-
ictorum. **E**t ista correctio propter ordinata
in emendatione fratris delinquenter. et
est actus charitatis. quod maxime malum
primi. i. pectus per correctionis lumen tol-
lit. **E**t pertinet correctio hec ad quemlibet
adulterum in charitate existente in casu
sive sit superior sive inferior. et etiam respe-
ctu superiorum et inferiorum. **S**ecundo
notandum quod ordinari corrigendi ponit
Christus. **I**n Matth. xviij. dicens si frater
tuus peccaverit in te. **E**t si doctores
pronotatos et alios communiter intelligi-
tur sic. **P**eccatum proximi tui. aut est oc-
cultum. aut manifestum. **S**i est publicum.
quod non peccat in me solum. id est.
me solo scierte. sed etiam eius scientibus. tunc
illud peccatum est coram eis coram quibus fa-
ctum est. et ad quos noticiaverunt publice
arguedum. **N**on. i. **T**hymoth. v. **P**ec-
cantem coram oib[us] argue ut ceteri timore
habeat. **Q**uo intelligi de pectus publi-
cis fim Aug. in fimone domini in monte.
Hoc dicit est. quod correctio talis famam
non minuit rei coram eis coram quibus sit
cum p[ro]p[ri]o sciant et etiam peruidet eorum scien-
tia. **S**i autem perim sit occultum in te. tunc
quod etiam peritis occulisse potest parari of-
fensa p[ro]ximo. **A**d h[oc] diceendum est. quod autem
est in documentum constitutis seu militum

aut patricorum. **S**i in multis seti constat
corporale vel spirituale. pura cum quod occulte
trahit cum aliis quod clivitas sit
tradita hostibus. vel si hereticus pr[ae]-
vate hoies a fide auerteret. tunc non est
expectanda secreta ammonitione. sed statim
aut alterius quod p[otest] et plato. vel al-
terius sup[er]ioris qui tale periculum p[re]cauere
potest. est denunciatum. conservando famam
illius quantum potest cum salute respublice et
non alterius. **S**i si ille cui rectio civitatis
plus pertinet. cui claves tradidit esset il-
la nocte ea traditur hostibus vel aliquod
homini. et nullo modo vult desistere. nec po-
test isti periculo aliis p[ro]uidi. tunc est
isti nocturnum descendit. **C**ancantis ne cla-
ues illi bac nocte tradatis. quod p[ro]ditur
est civitate. **H**oc dicit est. quod bonum coita-
tis p[ro]ferendum est bono p[ro]uato. **S**ic cum
fama sit de maximis bonis religiosorum
vni si unus religiosus scandalizat alios
et secreta ammonitione non inuenit. plato di-
cendit est. ut p[ro]uideat fame constitutis.
Sic etiam de heretico est intelligendum.
Nisi aliquis forte firmiter estimaret et
statim per secretas ammonitiones possent
homini mala impediti. **E**t id iudicium est
habendum de sibi casibus. **V**nde. **H**iero-
nimo. Que miseria est parceremus in multis
in discrimatione adducere. polluit pluris ex
uno pectore sic ex una que universus
greci. sp[iritu] ligato bonum militum de p[ro]ferrit bo-
no vni. **S**i autem p[ro]p[ri]o proximi occultum
est in nocturnum vni vel paucorum. tunc si
est nocturnum tam parvum quod melius sit il-
lud parvum partem quam alium dissimilari. quod si
forte non non corrigit. postea forte cor-
rigit. ut si eet ei facturum danum modicum
et in modico valore tunc de corrigere si co-
venienter potest. **H**oc non de reuelare. **S**i autem
est notabile nocturnum ut et quod vult occi-
dere nocte vel hoies spoliare cum laceat
in camera. vel vult decipere filiam. vel vro-
re abducere. domum coburere. vel homini
silla facere. et non sperat quod per secretas am-

Preceptum V

monitione possit hīmōl dānū impediti.
nec p aliquid altū modū, tunc me-
linis est innocēti seruare indemne q̄
illī seruare famā. Illud tū sic dicen-
dū est in secreto & sub sigillo secreti. q̄
nō possit agere ad illī infamia rene-
lando. nec ad penā ipm denunciando.

H solūmodo ad sūl cautelā. **S**i autē
pctm fratrī sit occultū. q̄ nō est infa-
matus de illo. nec pōt sufficiēter pba-
ri corā iudicio illī q̄ haber corrigere. &
si est solū in nocumētū peccatis. & for-
te eius in quē peccat. q̄ ab eo ledit v̄l
p solā noticiā. tūc ad hoc solū tenden-
dū est vt frari subueniat & emēdet. &
ideo si sperat q̄ p correctionē corriga-
tur vt ē pmissus. tūc pmo corripēdū
est secrete. vt inocētiā recuperet & famā
nō pdat. Et h̄ voluit dñs. cū dixit. Cor-
ripe eū inter te & ipm solū. nō solū se-
mel h̄ pluris. & sp secrete. & q̄dū p-
babiliter spes habet q̄ p eā corrīgat.

Quā aut̄ p babiliter estimat q̄ secrete
ammonitio non pficit. nec ē verisile
q̄ ex testū inducētō aliqd pēl̄ sequit
h̄ verisimilit. pficit ad frīs correctōez
tūc est ylterī pcedēdū. vt pmo pau-
cis vni vel duob̄ monstref pctm fra-
trīs. q̄ possunt pdesse. & de qbus non
credit q̄ obsint diffamādo. vt sic salte
sine multitudinis infamia emendet.

Et illī testes adhībenf pncipaliter.

Primo vt fratre āmoneat & corrigat.
Scđo vt āmonitionis frīs sint testes.
Tertio vt negantē corā supiore pūin-
cant de actu. si actus iteret. **S**unt em̄
testes inducēdi vt actu iteratū videat
fm Aug. **H** aut̄ iterari ostēdi testib̄
nō possunt. debet tū adhīberi vt corā
ip̄sia recoḡscat. vel salte. vt ipsi eū am-
moneant. & vt obliurgatio plurimo p
ip̄m corrigat. **E**t has duas causas tā-
git glosa sup ybo. Adhībe tecū vñā,
vel duos testes. **S**i aut̄ ad talū testū
inductionē nō corrigit. tūc q̄ pscētia

Cap. XII

pferēda ē fame. debet i publico ven-
ciari supiori. vt sic tū cū dispendio fa-
me a pctō libere. **E**t h̄ voluit xps cuž
dixit. Dic ecclie. Id est. plato. v̄l alter
supiori p publicā denūciatiōne. & ille
pot p̄tēt eīns publicare. vt aliū scien-
te ab eo custodiare ne insiciant. **E**t pōt
eū punire in reb̄ v̄l in corpe vel p ex-
cōmunicatiōne vt resipiscat a pctō. &
xp̄ter cōmūnē iusticiāz vt aliū vidētes
penā illī caueat sibi. ctiā timore pene
a similiib̄ pctis. q̄ pene sunt medici-
nales. **D**ñ fm Aug. in regula. **S**i q̄s
oculi petulatiā i aliq̄ aduerterit. Pr̄
mo statim d̄z s̄monere fratre ne cepta
pgredit. Scđo si nō emēdat. plato
tanq̄ p̄l si haberek indicandū est. vt
secreti correctō nō innotescat ceteris
Tertio si si iuuat. testes debet adhī-
beri. **Q**uarto in publicū pduct pūin-
cendus ē si negauerit. **S**z duo media
dñs in uno cōprehēdit. **S**ed Tho. in
tracta. de frātia correcōe. sic pcedē
docet. & pceptū d̄ correctōe frātia fm
q̄ p̄tinet ad oēs sic d̄z fm eūdē docto-
rē q̄s exeq. **C**ū d̄. **S**i peccauerit in te
.3 te. tūc ē pceptū de dimittēdo. vel
in te. l. scīete te. **E**t h̄ pōt fieri dupl̄. v̄l
te solo scīete. tūc corripe eū in te & eū
solū. **S**i te audierit. lucrāt̄ es aīaz fra-
trīs tul. **S**i te nō audierit. nō debes v̄l
tra pcedere. **N**ō em̄ potes addere vñā
vel duos. cū nullus aliū scīat. m̄ po-
tes ei dicere q̄ pōt pdesse non obesse.
Si aut̄ ptingat q̄ aliū postea scīat. et
sit adhuc in illo pctō. tūc debes vñā
vel duos adhībere ad eū corripēdū.
& sic ē pcedēdū si pctm ē occultū. **S**i
aut̄ sit māfestū ita q̄ plures scīat. tūc
est sic pcedēdū. **S**i peccauerit in te. l.
te scīete nō tamē solo. corripe eū ante
te & remaneat. **S**i te audierit lucrāt̄
es aīam fratrīs tul. **S**i aut̄ te non au-
dierit. adhībe tibi vñā vel duos scīez de
illis q̄ scīūt. nō scīez p auditū h̄ q̄ vñūm

ut dicit glosa. ut q̄ ad vni^o monitionē corrigi noluit. multoꝝ obiurgatione resipiscat. Si tenō audierit. dic ecclēsie. i. plato. tunc potes ea dicere denū ciando. et tunc vñ^o adhibēdus est. q̄a si denūciatiōe vt q̄dam dicūt sufficit vñ^o testis. Sed si sic. videt q̄ publicet p̄cīm occultū. h̄n. q̄ p̄cīm vñ^o occultū tripl̄t. Primo si h̄o scit vt solus deus et nō allo mō. vel vñ^o h̄o loco dei. s̄ic ille q̄ ex sola sacramētali p̄fessiōe scit. tūc nō p̄t corrigere vel aliquid facere. h̄ta cēre. s̄ic q̄ nescit. Scđo mō si scit p̄cīm vñus solus h̄o vt h̄o. tūc debet eū corripere inter ser ip̄m solū. nec debet v̄l tra p̄cedere vt dictū est. Tertio mō dī occultū si p̄anci scit. et tunc occultū et manifestū nō cōtradicunt. Si tunc te audierit. nō est p̄cedendū. Si non tunc adhibēdus ē vñ^o vel tres. Sinec vñū nec tres audierit. et plures nesciant. quomodo tunc dicet ecclēsie. q̄ sic videt alteri^o p̄cīm publicare. Dicēdū q̄ ecclēsia nō dicit hic congregatio siue multitudo fidelium. h̄ dicit ecclēsia. prelatus cui p̄t dici. eo q̄ p̄t p̄desse non obesse. vnde nō est publicatio c̄r̄ minis. hec de Cho. vbi p̄tus. Alter aut̄ eset p̄cedendū quādo correctio eset p̄testatiua. plati videlicet. vt ibi dē dicit. Quo ad tertiu principale. q̄s corripe teneat. h̄n. fm Cho. Fraterna correctio p̄ier ad quēlibet adul tum regularis q̄ charitatez h̄z. sine sit platus sive subdit^o. xp̄e q̄d dī. xxliij. .q. liij. Tam sacerdos q̄ reliq̄ oēs fide les summā debet hie curā de bis qui pereūt. q̄ten^o eo p̄ redargūdōe aut cor rigant a petis. aut si icorrigibiles ap pareant ab ecclēsia sepenſ. Imo sic inse rior debet corripe platu sive. aut aliuz supiōrē. q̄ est opus mie. q̄d maxie plato debet. h̄n Eccē. xvij. Unicusq̄ mādauit deus de primo suo. Tū cū modestia debet fieri ad platos. fm ll.

Iud. i. Th̄imoth. v. Sentore ne inere pateris. h̄ obsecra vt p̄iem. Dictū est aut̄ notan̄ q̄ correctio p̄tinet regula riter ad quēlibet. q̄ in casu nō p̄tinet ad q̄sdaz. h̄n Gora sup Matt. xviii. q̄ in q̄ncasib^o q̄s absoluſt a p̄cepto fraterne correctiōis. Prim^o cū nō est aliq̄ spes correctiōis. h̄n Hiero. Fro stro niti et n̄b̄sl altū q̄ odii q̄rere ex extreme demētie ē. Et Prouer. ix. No li corrigere derisōne ne oderit te. Se cūdūs cū timet defect^o. p̄batōis et cri minalis agit. vbi. s. obligat actor ad ta lionē si in p̄batione defecrit vel deficiat. Terti^o cū plato tanq̄ iudicet notū est factū. q̄ ille nō oritur vel p̄iuctus ē. Quart^o cū meliori ope vel ad minus eque bono vacat. s̄ic monachi qui nō obligant. in dispēdiū siaꝝ suꝝ extra monasteriū vagari. Quint^o cū mālitūdo vel p̄ias est in culpa. vbi correctio plus nocet et ecclēsie q̄ p̄dasset. h̄n versus. Non spes. nō testis. plebs. p̄ ful scit monachus sum.

Capitulum. xiij. de scandalo.
Expedita materia correctionis fraterne. qua q̄s intendit aliū remendare in anima vniuersitati re. Tractandū est de scādalo q̄d dire cte contrariaſ correctioni fraterne. q̄s p̄ scādalū q̄s vere v̄l interpretatine intē dit aliū in morali vita corrūpere. De quo scādalo tria sunt p̄ncipali dicenda. Primo q̄d sit. q̄ntum et q̄tuple. Scđo q̄n̄ sit p̄cīm morale. veniale. v̄l nullū. Tertio q̄ sint p̄p̄ scādalū v̄tanda vel facienda. Quidam ad primū notandum fm Cho. scđa. ii. q. xluij. Et in. iiiij. dis. xxxvij. q̄ scādalū fm Hieronymū sup Matt. xv. est dictū vel factū vel omittū minus rectū p̄bēs occasionē ruine. Dicit primo. dictū. nō cogitatū. q̄ cogitatio nō opponit alciui. vt offendiculū. Dicit secundo dī.

Preceptum V Cap. XIII

etum vel factum vel omissum. qz istum modis pot pstm ruina pati a nobis. **Dicit** tertio. min rectum. non q ab alio superat in rectitudine. s qbz aliquem rectitudinis defectum. vel qz e fm se malum sicut petra. vel qz bz spem mali. Iz de se no sit mali. pbet tñ occasionem ruine. vt p de inclinante se idolo non quiesca intetio. **Nu** apls. i. Thessal. v. Ab o specie mala abstinet vos. **D** quarto. pbens occasionem ruine. Nihil em pot hoi esse sufficiens ca peccati. qd e specialis ruina. nisi pria voluntas. ideo dicta vñ facit alteri pnt ce cā impfectorat occasio peccati. **D**ocat aut scandalum grece. latine offensio. impulso. vel ruina. Quia sic contingit q alios obex ponit alicui in via corporali. cui impingens disponit ad ruinam. et talis obex dicit scandalum. Sic silt in processus spualis contingit aliquem disponi ad ruinam spualem. p dictum vel factum vel omi illum alteri. in cprum. s. aliquis sua ammonitio vel inducitio. aut exemplo aliud trahit ad peccandum. et hoc pprte dicit scandalum. **E**st aut scandalum valde detestabile peccatum. vt ondit xps qnruptiopter Matth. xviiij. vbi dicit. Qui scandalizaverit vnum. ergo plus peccat q multos de pusillis istis. l. infirmis. Hiero. ibi dicit q recte dicit pnullus. qz qui magnus e. l. robustus in fide et charitate moueri no pot. Proverb. xij. No coristabit iustum quicqz ei acciderit. qui in me credut quia magis fideliu scandalum est cauedi. Ecce iam pctm scandalis positum est. **N**unc sequit primo pena. Expedit ei. l. minus malum ei foret. vt suspedita mola asinaria in collo ei et demergat in profundum maris. Et fm Hiero. loquis fm rituz palestine. vbi p maioribz criminibus ligato saro ad collum solebat ho in mari project. **N**ola asinaria. l. quicunqz gravis lapis. vt est asinus vel qui one

rat asinum. Et dicit mola q volvunt affini p equis cu rota in mole dominis. Scdo alia pena innuit. De mudo a scandala. **N**at tot aiap mors percurat q scandala fiuntur exponit Her. illud Esa. xxviii. In pace amaritudo mea a maritudo mea amarissima. Amara in nece martyrum per tyrannos amarior in persecutio hereticorum. h amarissima in scandalizatibz falsis xpianis. Tertio pot spale malum pcti moralis ibi. De hoi p que scandalum veit. Quarto ondit malum scandalum in multiplici pena. et spale ignis eterni. **N**u sequit. Melius est tibi tc. qz mitti in igne eternu. Quinto alia pena addit de verme Matth. ix. vbi de m illi scandalum dicit. vbi scz in gehenna vermis pscierte scz eorum no moriet. Sed potuisset qz a xpo qsisce. Ita malum e alios scandalizare. cur pmittis scandalum euentre. **I**o rudit xps. Ne cesse e. i. expedit ad alio pbatonem. vel necesse si mudi vult male vincere. **S**cdo potuisset qz itez quesisse. **S**i est nece. ergo scandalizates no sunt puniendi. **N**u. qz imo. qz ve hoi illi q que scandalum venit. Et ista dia dicta sunt de scandalo actio seu dero. qz illud est aliquando spale peccatum. **E**st autem duplex scandalum. **N**u actuum seu datum qd diffinitum est. et isto dicit qz scandalizare. Aliud est scandalum passuum seu acceptum in eo q ex dicto vel alteri facto ruit. et illud no e spale peccatum. s generale. et ipso dicitur quis scandalizari. Itenondi q dictum vel factum aliqui pot alteri e occatio peccati duplicit. **N**o mo pse. alto mo per accidens. Per se qz quis intendit suo malo ex exemplo vel facto aliud ad peccatum inducere. vel erit si ipse hoc no intendit ipsum factum est tale q de sui naeronem habet ut sit inductum ad peccandum. viptore cuz aliquis publice facit pctm. vel aliqd qd habet similitudinem

peccati. Et tūc iste q̄ h̄ facit p̄p̄le dat alteri occasiōne ruine. potissime qn̄ h̄ intēdit. r̄vocat scādaluz actiuū. Per accidēsh̄ vñ vel faciū vni⁹ est alteri cā peccādi. qn̄ p̄ter intentōz oponit p̄ter p̄ditionē opis aliq̄s malus male disposit⁹ inducit ad peccādū. puta cū q̄s iudic̄r̄ bonis alioꝝ. Et tūc iste q̄ fa- cit tālē actū rectū. nō dat alteri occasiōne peccādi s̄ ali⁹ sumit. Q̄t̄ iō hoc est scādalū passiuū sine actiuo. q̄ iste q̄ recte agit n̄ dat occasiōz ruine q̄ alter patit. Et de passiuo scādalo loq̄ xps vbi p̄us Mat̄. xviii. Si oculus tu⁹ scādalizat te. si man⁹. si pes. Contin- git ḡ qn̄q̄ q̄ s̄l̄ sit scādalū actiuū iyno ⁊ passiuū i altero. puta cū ad inducī- onē vni⁹ alter peccar. Qn̄q̄ est actiuū sine passiuo. puta cū q̄s inducit aliuz verbo vel facto ad peccādū. ⁊ iste non cōsentit. Qn̄q̄ vñ est passiuū sine actiuo. vt p̄us dicit̄ ē de dicto vel facto q̄ accūs in malicioſo. Q̄t̄ ad p̄nci- pale. qn̄ scādalum sit p̄ctm veniale. ⁊ qn̄ mortale. ⁊ quor mōis fiat p̄ctm est hec excludit fm Cho. ⁊ alios. q̄ scāda- lum actiuū seu q̄ se nunq̄ est sine cul- pa scādalizātis. ⁊ scādaluz passiuū nunq̄ est sine culpa scādalizati. Actiuū tñ bñ est sine culpa scādalizati. ⁊ passiuū sine culpa scādalizātis. Dia pars p̄z. q̄ om̄ne scādalū actiuū vel est p̄ctm vñ h̄ sp̄m p̄cti. si ē p̄ctm p̄z. p̄po- sitū. si vñ nō sit de se p̄ctm s̄ h̄eat sp̄z p̄cīt comedere idolatricz corā infir- mis. d̄z dimitti ex charitate ad tollen- dū leſtōne p̄ximi. Et qui nō d̄mittit. p̄tra charitatē agit. sicut dicit̄ apl̄s Cho. .xiiij. Si p̄ter cibū frater tu⁹ p̄ristat. sā nō fm̄ charitatē ambulas. Itez p̄z Mat̄. vbi. 5. Alle tres pres patet et vltio notabili p̄facto p̄cedēti articulo

C̄th aut̄ scādalū sit sp̄ale p̄ctm vel ge- nerale. Añder Cho. q̄ scādalū actiuū per se quando videlicet procedit

ex intentione agentis. vt cum aliquis suo dicto vñ facto intēdit aliū trahere ad p̄ctm tūc est sp̄ale p̄ctm. Cum quis ibi ex intentione sp̄alis finis sorit̄ rōez sp̄alis peccati. eo q̄ finis dat sp̄em in moralib⁹. Cum etiā q̄ sp̄ali vñuti op- ponit. vñdeſz charitati. put̄ imp̄at cor- rectionē fraternā. q̄ scādalizans in- tendit aliuz corūpere. vbi fraternalis corrigēs intēdit aliū emēdere. Scā- dalum vñ actiuū qđ fit preter intentionē agentis. puta cum aliquis suo fa- cto vel verbo inordinato nō intēdit al- teri dare occasiōne ruine. s̄ solū fāciere sue voluntati. ⁊ sic nō est specia- le p̄ctm. q̄ quod ē p̄ accidē nō p̄st̄ru- it sp̄em. s̄ est tūc circumstātia aggrovā- sc̄ q̄ in publico fit. Scādalū aut̄ pas- siuum nō p̄st̄ esse speciale peccātū q̄ ex dicto vel facto alterius cōtingit aliquid ruere fm qđcunq̄ gen⁹ pecca- ti. Sed quādo scādalū est peccātū P mortale vel veniale. Si. Thom. Scā- dalum actiuū q̄ se fit mortale peccātū Primo quādo quis intēdit aliū indu- cere ad peccandum mortaliter. Scđo quando quis intendit inducere aliuz ad peccātū venialiter q̄ actū pecca- ti mortalit. Tertio aut̄ est veniale qn̄ quis intendit aliū inducere ad pec- cātū venialiter q̄ acuz p̄cti venialis Scādalū vñ actiuū q̄ accūs. qn̄. s. q̄s nō intēdit aliū trahere ad peccātū. Primo est mortale peccātū. quando aliū actum peccati mortalit cōmit- tit. Scđo quando quis suo actu con- temnit salutē proxim. vt cum pro ea cōseruanda nō pretermittat aliq̄s fa- cere qđ sibi libuerit. Nō etiam in scri- pto dicit̄ Cho. q̄ qn̄ q̄s cōmittit actum in quo nō intēdit p̄ximi nocimētū. q̄ actus alio est veniale. vel indifferēt ha- bens tñ filiūdīnē p̄cti mortalit. tñc scādalū actiuū eēt p̄cti mortale ex ali- quib⁹ circumstātib⁹ cōcurrētib⁹ ex qui-

Preceptum V

bus estimari. p̄babsliter posset q̄ insir
mi aspiciētes peccarēt mortalit̄. Ve
niale aut̄ p̄t̄ eē dupl̄. Primo q̄s
actū cōmittit p̄cī ventalis. Scđo q̄s
quis actum comittit. qui nō est fm se
pc̄tm se habet aliquā sp̄em mali cum
Galīq̄ leui indiscretōe. Qū aut̄ passi
uum scandalū sit mortale v̄l ventale.
Nōndū q̄ cū scandalū ip̄oret ipactio
nē q̄ndā p̄ quā aliq̄s disponit ad rui
nā. tō scandalū passiū q̄nq̄ ē peccatū
veniale. q̄n̄ habet impactionē tm̄. pu
ta cum aliq̄s ex inordinato dicto vel
facto alteri⁹ cōmouet mortu ventalis
p̄cī. Qūq̄ v̄l ē mortale q̄si cū impa
ctione habēs ruinā. puta cū aliq̄s ex
inordinato dicto v̄l facto alteri⁹ p̄ce
dit v̄q̄ ad pc̄tm mortale. Is de Tho.

Quo ad tertīū p̄ncipalē q̄ b̄a sint
dimittiēda v̄l nō dimittiēda ppter scād
alū videlz passiū. i. ne alio⁹ scādallzef.
Nōndū p̄mo q̄ tr̄plicia sūt b̄a. Pri
mo q̄dā sp̄ualia q̄ sūt v̄l nēcessitate salutis.
Scđo q̄dā sp̄ualia q̄ nō sūt de nēcessita
te salutis. Tertio q̄dā thalā. Scđo no
tādū q̄ tria sunt ḡna boim in qb⁹ scā
dalū v̄l p̄t̄. P̄to q̄dā ex malicia
p̄pria scādallzant. puta cū aliqui yo
lunt impedire bona sp̄ualia p̄mo vel
secūdo modo dicta. Et illud dī scāda
lū pharsleoz. Alij scādallzant inter
duz ex ignorātia. puta q̄ ignorāt oga
q̄dam esse licita que tamē sunt licita.
Et tertio ali⁹ ex ifurmitate scādallzant
non vt p̄mis ex malicia p̄pria. et talium
videlicet secundo et tertio mō dī scāda

lūm pusilloz. Quādo ergo queris
que bona sint dimittiēda ne q̄s scāda
lizerur. Nī. fm Tho. p̄ma bona q̄ vi
delicet sunt de nēcessitate salutis. pu
ta que non possunt p̄termitti sine pec
caro mortali. talia nullus debet dimitt
tere ne alins scādallzef. etiā quicūq̄
Ratio est. q̄r̄ quilibet tenet se diligere
pius et plus p̄ altez. et ergo ea q̄ sunt

Cap. XIII

de nēcessitate salutis nō debet dimitti
pter scādalū alterius vitandū. Unde
p̄t̄ q̄ q̄n̄ cōsilioz obseruatio et im
pletio operū miscōle t̄galium vel spi
ritualium est de nēcessitate salutis. tunc
talia non sunt ppter scandalū alio⁹
dimittiēda. vt p̄t̄ in his qui aliqua cō
silia voverūt. et in his qb̄ne iminet ex
debito defectib⁹ alioz subuenire tpa
lib⁹ vt pascēdo esurētē. vel sp̄ualib⁹.
vt docēdo ignorātē. siue hm̄t̄ fiant v̄
bita ppter iniūctum officium. vt pat̄
in platis. siue ppter nēcessitatē indigē
tis. quia de talibus eadē rō est sicur v̄
nēcessarijs oiam. Non solū aut̄ pc̄tm
mortale v̄nq̄ est factendū ppter vitā
dum scandalū cuiuscūq̄. sed etiā nec
ventale peccatū est v̄nq̄ cōmittendū
vt videat scandalū alterius. licer aliq̄s
actus q̄ alias esset p̄ct̄i veniale vt ver
bum ociosum aut simile. fieri possit
nullum peccatū ppter vilitatē alteri⁹.
Dicit em̄ b̄t̄ Hierony. q̄ dimittiē
dūm est scandalū om̄e qd̄ potest p̄ter
miti. salua tr̄plici veritate sc̄z. v̄ste in
sticte. et doctrine. Que declarāt sc̄t̄s
Tho. in. illij. vbl supra sic dicit. Nullo
modo aliq̄s peccare debet vt pc̄tm al
terius v̄t̄. q̄cūq̄ aut̄ veritatē relinq̄t
peccat. Veritas em̄ de q̄ loq̄mūr con
sistit in hoc q̄ homo in dictis et factis
suis recitūdīs dimittit siue diuine le
gis regule se conformet. cui quidē hō
p̄formari debet. et in his q̄ ad cognitio
nē p̄tinent. et hoc p̄tinet ad veritatē do
ctrine. Et in his q̄ ad actionē spectant.
sine ea debeat aliquis p̄ seip̄m agere.
qd̄ p̄tinet ad veritatē v̄ite. sine ea de
beat ab alijs obv̄āda p̄mulgare. qd̄
p̄tinet ad v̄itatē iusticie. q̄ consistit in
recitūdīne iudicij. Nō in quicūq̄ p̄
termittit aliquid in quo se diuine legi
conformari p̄t̄ veritatē dimittit. q̄r̄ il
lo remoto v̄itas adhuc remanere po
test. Sed iūc dicit aliquis veritatē di

mittere. qn̄ omittit vel facit aliqd quo
omisso vel facto veritas non manet.
qd sine pctō esse nō pōt. Et ideo veri-
tas nullo mō xp̄ scādalū passiuū al-
terius dimittēda est. hec Tho. **D**nde
Ray. dicit. Doctor vel h̄dicator nō de-
bet falsum docere p̄ aliq scādalu. race-
re tñ pōt r debet. si oēs abstinentia sunt
ita q̄ deteriores efficiant. H̄i ej. li. v.
vñlī scādalū nasci qm̄itit q̄ veritas
relinquat. Veritas scz. doctrine vite.
r iusticie. Scđo vo mō bona spūalia
que non sunt de necessitate salutis. vt
sunt consilia. **D**nde p̄mo dico. q̄ illa
nō sunt dimittēda. nec ad tēpus. nec
semp xp̄ter eos q̄ scādalizant ex ma-
licia. **D**ico secūdo q̄ vbi periculū nō
imminet. bñ sunt differēda vel occul-
tāda xp̄ eos q̄ inde scādalizant p̄
babilitē nō ex malicia. s̄ ex ignoran-
tia vel infirmitate. **T**ādiu aut xp̄ ta-
les oga que nō sunt de necessitate sa-
lotis. vbi periculū nō imminet. sunt oc-
cultāda vel differēda. qusq̄ debite red-
dita rōne instruātur aliq q̄ nō debent
ex talib scādalizari s̄ potius edifica-
ri. Et si post redditā rationē hm̄oi scā-
dalū duret. iam videt scādaluz esse ex
malicia. nō ex ignorātia vel infirmita-
te. **D**nde in sc̄ptio dicit Tho. q̄ xp̄ter
tale scādalū passiuū p̄silia sunt ad tē-
pus intermitēda. vel occulte agenda
nō aut oīno dimittēda. q̄ bō plus si-
bi q̄ p̄ximis in spūalib p̄uidere de-
bet. Et ignorātia s̄ diu duret in mal-
iciā p̄ obstinatōz cōputat. **T**n attēden-
da est q̄ntitas scādalū r boni qd p̄tin-
git ex cōsilio seruato. r fin hoc aliquā
cōsilia sunt intermitēda xp̄ scādalū
pusilloz. vel scādalū p̄temmendū xp̄
cōsilia. hec Tho. **S**ed quid de ope-
ribus alijs a cōsilijs seu superogatio-
nis operib q̄ vocant idifferēta ex ge-
nere. vt comedere carnes. bibere vīnu
temporalis modo licito acquirē. acquis-

sita custodire. debita repetere. r sic de-
alijs. nunq̄d sunt xp̄ scādalū dimittē-
da. **S**ūt em̄ triplicia oga. Quedā ne-
cessaria ad salutē. Alia superogatiōis
r cōsilij. **A**lia vo indifferēta ex genere
hū. **R**ich. in. lliij. dis. xxxvij. **O**ga in-
differēta ex ḡne quoq̄ omissione nulli
aliq p̄iudicat nisi organi. r etiā in tem-
poralib tm̄ omissione sūt ad vitandū
scādalū p̄ximi p̄ueniēs ex infirmita-
te vel ignorātia. qn̄ p̄babilitē apparet
q̄ nisi tele opus omitat p̄xim scāda-
lizabit. Et si p̄babile ē q̄ scādalizetur
mortalis. tūc omissione illi opis ē in p̄-
cepto. **S**i aut̄ p̄bable ē q̄ nō scādaliz-
zēt. nisi ventalit tūc omissione isti opis
est in cōsilio postcē s̄. p̄xio ē oīsum q̄
ex tali ope scādalizari nō debet r debi-
to mō suasum vt nō scādalizēt. sic nō
tenet omittere istud opus p̄p̄ p̄ximi
scādalū vitandū. q̄ scādalū post talia
orū hortamēta p̄ueniē p̄p̄rie cēt ex
malicia. vñ xp̄ter istud nō est dimittē-
dum. **R**ich. Et dicit. Duran. in. lliij.
dis. xxxvij. Que sunt indifferēta sic
comedere carnes. vel abstinenre ab eis-
dē. oīo dimittēda sunt. q̄diu durat scā-
dalū pusilloz. **I** ille. Et p̄bat p̄ Aug.
in finione dñi in mōte. **V**andū ē rē. vt
postea patet. Et dicit notāter q̄diu
durat scādalū pusilloz. xp̄ eos q̄ in-
formati i scādalū phariseoz incidunt
ex malicia. vt involētib impedire bo-
na. sepe apparet. **I**tē vt statī diceat fin
Tho. r oēs cōiter. **C**eporalia nō sūne
dimittēda xp̄ scādalū orū ex mal-
icia. q̄ multo mīn abstinēcie r hm̄ol.
q̄dam plus seruētia virtuti q̄ p̄salia
EEt dicit Guil. sup Ray. q̄ nō debet
quis esse facilis ad credēdu q̄ aliq scā-
dalizant de bono ope quod facit. nec
debet quis facile xp̄ter metū scādalū
cessare a bono ope. q̄ dñ plūm ere de
alijs porto q̄ sūt boni q̄ q̄ mali sūt.
semp em̄ iudicadū ē in idifferētib in

Preceptum V Cap. XIII

parte meliore. **T**u durate pscia qz alij scādalizēt dīmittere v opus occulare. **H**o pmi dicti videlz qz xp̄ scādalu orū et malitia nō debeat qz dīmittere oga bona p̄silij. qz si xp̄ malicias talis bona deberet sp̄ omitti. malt bona frequenter impedirent occasio da rei malis malignādi. **D**u hoc scādalu est phariseor̄ qd̄ etiā xps docuit nō curare. **D**u postqz xps Matt. xv. p̄tib̄ scrib̄t̄ phariseis p̄dicass̄ xpo discipuli dixerūt. **S**cis qz pharisei audito hoc v̄bo scādalizati sunt. At iste r̄idens ait. **D**is plātatio quā nō planauit p̄ me celestis eradicabili. **S**int̄ istos. ceci sunt z duces cecor̄. **C**ec̄ aut̄ si ceco ducat̄ h̄ster ambo in soue am cadūt. **H**o secūd̄ l̄videlz qybi peri culū non imminet. oga superogatiōis sunt differēda vel occultāda xp̄t scan dalū ex ignorātiā vel infirmitate p̄nies quousqz tales informent. z aliq̄ mō cōforent. **H**o inquā est ista. qz ex occultatiōe opis superogatiōis. v̄l ex dilatatiōe. pr̄imi malū vitat̄. qui infor mabit. z xp̄riū bonū nō minuit. **D**u dicit Rich. sup. llii. dli. xxxvii. qz tunc merito xp̄io nō preiudicat. qz sic op̄ superogatiōis intermittere meref eq̄ le premiū. premiso debito ogl supero gationis qz omittit. vel maius. vnde talis omissione n̄shil minuit de pfectiōe charitatis. h̄ magis ad eius augmētū disponit. **D**u xps hoc scādalu pusillo Matt. xviii. vitare subet. vt patuit supra. Et Matt. xvii. Ne scādalu h̄aret drachma petētes. istud p̄soluit Et idem supra patuit de aplo Rom. xlii. Ex h̄dictis pt̄z qz frequēter ami ci qui scādalizant de ingressu aliciū in religionē scādalu habet phariseo rum. Propter qd̄ Hieronym⁹ i ep̄la ad Heliodor̄ dic̄t. Licer in limine la ceat. pater siccis oculis ad verillū crū cis euola solū genū p̄teratis ē. in hac

re esse crudelem. **T**ertio modo bo na tempalia qnādo sint dīmittēda ne alijs scādalizēt. distinguendum est. **N**am bona tempalia fm Thom. aut non sunt nostra sed nobis pre alijs cō missa ad conseruandū z disponendū pro cōlitate. sicut bona eccl̄sie cōmittunt̄ prelatis. z rectoribus res publice cōmittunt̄ bona cōmūnia res publice talia nō sunt xp̄ter scādalu dīmittenda. qz talū conseruatio sicut deposito. iminet his qbus sunt cōmissa ex ncēitate precepti tuenda. z tō nō sunt xp̄ter scādalu dīmittēda. sic nec alia bona p̄ma qz sunt de necessitate salutē. **D**u beat⁹ Thomas Cātuartensis. repe tit̄ res eccl̄sie cū scādalu regis. **A**ut bona tempalia sunt n̄ra quorūz nos dñi sum⁹. **T**ūc itēx distinguendū ē. qz cū ea dare nō volum⁹ vel ap̄d alij detēta repeterem⁹. Aut scādalu or̄t̄ ex malitia alicui⁹ alienū volētis usurpare v̄l detinere qd̄ ē scādalu phariseor̄. Et illud scādalu nō ē curandū. z bona tempalia tunc sunt repetenda. **T**ūqz noceret bono cōl. Daret enim illis occa sio rapieđt̄ aliena. **T**um etiā qz noce ret raplētibus iniusta rapieđo. vel re tinēdo alienū peccarēt. **D**u dicit Gregor⁹ in moral. loquēs de raptoribus alieno. Quedā seruata. equitate p̄ bibēda sunt. nō sola cura. ne n̄ra sub trahat. h̄ ne raplētes n̄ sua semelip̄os perdāt. Aut scādalu or̄t̄ ex ignorātiā vel infirmitate alio. qd̄ dicit scādalu pusillo. **T**ūc xp̄ter illud dīmitten da sunt tempalia ad tempus. quo usqz sedet scādalu per admonitione vel qz aliquē alij moduz. **D**u beatus Aug⁹. in sermone domini in monte. Hāndū est qz nec tibi nec alteri noceat quātū ab hoie credi pōt. z cū nega uer̄z qd̄ petit. id scāda ē ei in sc̄ia z me li⁹ ei alijqđ dabis cū petēte iluste corre xeris. **S**i aut̄ post sufficiēcē āmonitio

nem & sufficientē instrucionē scādalū
nō sedaref. pfectōis ē sua dimittere. h
nō ē ncētas. **Dñ Matth. v.** Si quis
vult tecū in iudicio cōtēdere. et mītē
tuā tollere. dimittit eis palliū. Et loq̄
de psilio. Et si sit pceptū intelligēdūz
est ut dīc Aug. Fm pparationē aī. s. vt
hō parat⁹ sit talia facē si hō impediat p
motionē fidei bonoꝝ moꝝ. **S**ed du
bitum ē quō p̄dicator p̄dicādovl p̄sin
cep̄s vel p̄lat⁹ et es silēs se dīt habere
circa malos & scādalizatores bonoꝝ.
P̄sertim qn̄ multitudō est in cā. Rn. q
mali aliqui tolerādi sūt. aliqui puniēdi
Dñ Ulricus li. vij. tractatn. iij. q. viii.
assignat q̄tuor causas dissimulatōis
circa p̄cā iniquoꝝ ppter q̄s nō p̄t v̄
nō expedit zlzanīa euelli. **Dñ** ē cūz
mali sunt occulti. nec possūt discerni
a bonis. **U**lia cā est si multitudō rāta
est in cā q̄ nō possūt extirpari sine sci
smate ecclesie. In q̄ etiam boni inuol
uerent. et sic eradicaref eriāt triticum.
Dñ Aug⁹. Nos ad doctrinā sacram
ptinere arbitramur. vt et canes i ecclia
pter pacē ecclie tolerem⁹. **N**el sīn⁹
solus ēvel pauci. h̄ hoc nō p̄t fieri si
ne scādalo bonoꝝ. eo q̄ eos latet cri
men nocētis. sic dīs nocētē **Judam**
v̄sc̄ dignū exītū tolerauit. **Q**uā tamē
multitudō ē in culpa. p̄t alīq̄ magis
rei ex eis puniri ad terrorē mītūdis
vel turba in quoꝝ cū facultas ē in po
pulis. p̄mēdi fīmonē. generali obiur
gatiōe seriēda ē. vt dīc Aug. ptra **P**
mentanū. **T**ertia cā est qn̄ p̄babilitē
p̄sumit de eoꝝ correctōe. eo q̄ peccat
ex infirmitate v̄l ignorātia non obsti
nata malitia. **S**i em̄ tales extermina
rent sepe eradicaref triticuz. i. ipsi qui
postmodū pueri fuerint triticu faciū
sic p̄ de **Paulo**. **Dñ beat⁹** **Dñlc⁹** sp̄n
xphētico inter hereticos igni traden
dosvnū fecit reseruari. q̄ post multos
annos cōuersus fuit. **Quarta cā** si ex

ercitando bonos p̄sunt ecclesie non
obsunt. **T**ūc em̄ tolerari p̄t ne boni
ocio torpeat i charitate. et sic eradicet
triticu. **Dñ Ps.** Dīs oīdit mihi sup
inīticos meos ne occidas eos ne qn̄
obliuiscans p̄pli mei. **Qd fm Heri.**
ad līam hōde de iudeis p̄t itelligi.
Dñ etiā Judic. ii. Nō delebo gētes
quas dīmisit Iosue. vt i ipsis experi
ar israel. hec de **Ulrico Ray**. Addit q̄
si p̄cīm qd faciūt autoritate defendūt
q̄ nō sit p̄cīm. tūc nō dī p̄ta tales dor
mire severitas discipline. Nam tales
etiā heretici p̄t dīci de pe. dī. vij. c. i.
in fine. Et fm eundē. Ide videt fūan
dū circa p̄blicā delinquentē multitu
dinē vel p̄ncipē. p̄dicatōe qd dictū est
de correctōe excoīcatōe faciēda vel
dissimulāda. Satis p̄cordare viderit
Cbo. iij. q. cvij. **H**e materia scan. P
dali tradit **Cancellari⁹ nouis q̄tuor**
regulass de florib⁹ regulaz moralium
Dīma. nullus agēs bñ fm oēs cīcū
stātias dīcī dī dare scādalū alteri quā
tūcūq̄ scādalizet alī⁹. q̄ scādalū est di
ctum vel factū min⁹ recrū p̄rebēs alte
ri occasionē ruine. nā i via oīno recta
sīq̄s ceciderit nō ex scandalovle. h̄ ex
ap̄rio defectu p̄uenier. **S**cōda. Solus
ille scādalizat actiue. q̄ aduertens aut
aduertere debēs alios. p̄niores ee ad
peccandū ex modo suo agendi q̄ sibi
non ē in p̄cepto. n̄ihilomin⁹ ip̄e op̄ari
nō desistit. **H**ec⁹ in casib⁹ hic exclusis
vbi malitia p̄pria ē scādalū gratis ac
ceptū. vbi p̄terea nō ē aduertēta. nec
esse dī de scādalo alteri⁹ vbi q̄s ad il
lud op̄andū teneref. **T**ertia regula. Il
le dīcī ex malitia sua peccare & scād
alū accipe nō ex acu alteri⁹ q̄ informa
tus sufficiēter de bonitate hmōl act⁹.
n̄ihilomin⁹ cadit in ruinā. vt si ex vo
to religiōis emissō paretes post suffi
cientē de religiōis pfectōe informa
tōuem se scādalizari conquerantur

Preceptum V

scandalū est hoc nō sā pusilloꝝ h̄pha
riseoꝝ acceptū. h̄ nō datū. Quarta re
gula. Nullibet ab oīl acī cīl nō est
astrīcꝝ alīl de tēnē desistere. q̄ aut tī
met aut timere dī fm̄ vēhemētē conſe
cturā scādalū pusilloꝝ. quonſq; de il
lo cōpēcēdo. diligētīa cōplēnerit. nī
ſi forte p̄ cōvīlītātē. vñctio ſpūſācīl
doceat illud tūc agēdū. vt x̄p̄ ſecit in
publicatōe vītatis sacramētū.

Capitulum. xiiij.

Preterea cīl deriſores ſen ſtrīſo
res māḡ mala faciant in ecclīa
occidētēs acceptū ſpāales bo
noꝝ operꝝ. de irriſōis vīcio tria pīncī
paliter vidēda ſunt. Primo q̄le vīciū
ſit. et qđ ſit irriſo. Scēdo q̄de reſtablie
ſit. Tertiō vīp̄ rīſus ſit licet². **D**ixi
Ad pīmū notat Tho. ii. ii. q. lxxij. et ſe
quētibꝝ. q̄ iniurīa et iniuſtīa ſit vībo q̄
q̄ui mōḡ vīcia. Sūt em̄ q̄ntuplīa bona
bois q̄ptū ad xpoſtū ſufficiūt. vīdeſ ſa
ma. honor. amicītīa. gl̄ia ſeu teſtimō
nūtī cōſcie. et bōa nāe et forūne. Petra
etor ſamā recipē nītī. Cōtūmēloſus ſeu
pūciator honore. Iſuſuro amicītīa ſiſer
aliquoſ vālt tollere. Deriſor ad p̄fuſiōnē coiaſ p̄ximi. et erige vult
glōrīa bonoꝝ aie. Malediſens vībo pe
nā ſimp̄cat. et ſi p̄ctū alicui optat. ſi il
lud ſacit in pena. p̄xio. Et q̄tuoꝝ pīma
vīcia eo ordīe quo ponunt ſe excedūt
in malīcia q̄ detracitor ē malus. pētor
p̄tūmēla inſerēs. quē excedit iſuſuro
q̄ amicītīa recipē gēſtīt. Et adhuc pētor
est irriſor. intelligē ſemp̄ ceteris pari
bus. h̄ etiā interdū pēſſimi ſunt male
dīci. **Q**uale aut̄ p̄ctū ſit irriſo. et ab
alijs diſtinctū. Nōndū ſcēdo h̄ Tho
vbi p̄us. q. lxxv. q̄ p̄ctā verboꝝ ſunt p̄
cipue pēſanda fm̄ intentionē p̄feren
tis. Et lō fm̄ diuersa que quis intēdit
cōtra aliū loquens. hm̄oi p̄ctā diſtin
guuntur. Sicut em̄ aliqui cōnielan
do intēdit cōviſtatiſ bonoꝝ deprime

Capi. XIII

re. et derabēdo diſminuerē ſamā. et ſa
ſurrando tollere amicītīa. ita etiā irri
dendo aliquis intendit. q̄ iſte qui irri
deut erubescat. Nam de ope virtuoso
aliquis apud alios et reuerentīa mere
tur ſamā. et apud ſeſhm̄ bone pſcen
tīe glōrīa. fm̄ illud. ii. Cap. i. Gl̄ia no
stra hec eſt teſtimoniū pſcītētē noſtre.
Onde ecōtrario de acī turpīz vīcio
ſo apud alios qđē tollit bois honor. et
ſamā. et ad hoc cōtūmēloſus et deri
ctor. de alio dicunt. Apud ſeſhp̄m aut̄
per turpīa que hic dicunt aliquis per
dit cōſcientīe glōrīa per quandā con
fūſionēt erubescētā. et ad hec turpīe
deiſcēt deriſor. et q̄ hic eſt finis diſtin
ctiſ ab alijs. id etiā peccatū irriſiōnēt
diſtinguiſ ab alijs peccatis. Secundas
em̄ cōſcientīe et quies ſtūtū magnū
eſt bonū. fm̄ illud Proverb. xv. Se
cura mens quaſi in ge cōniuſ. Et ſe
qui conſcientīa alicuius inquietat cō
fundēdo ſeſhp̄m. aliqđ ſpāle nocumen
tum et infert. **C**uando vībo ſit p̄ctū
mortale. h̄. ibidē ſic. Irriſo non ſit
niſi de aliquo malo vel defectu. Na
lū aut̄ ſi ſit magnū. nō pro ludo ac
cipit. h̄ ſerioſe. vnde ſi in ludū vel rīſuſ
vertat. ex quo irriſōis vel illuſionis
nomen ſumis. hoc eſt. quia accipit ut
parūt. Poteſt aut̄ accipit alſqđ maluſ
ut paruum duplīt. Omo modo fm̄ ſe
Alio modo rōne persone. Cu aut̄ ali
quis alterius pſone maluvel defectu
in ludū vel rīſuſ ponit qđ fm̄ ſe par
uum malū eſt. veniale eſt parūt pec
cau ſi ſi genus ſuſ. Cu aut̄ accipit
q̄ſi parūt rōne pſone. ſic defect⁹ pue
rōꝝ ſtūtoꝝ parūt ponderare ſolem⁹
ſic aliquē illudere v̄l irridere eſt eu ſi
no partuſpendere. et eu tamuſtem eſti
maret de eius malo nō ſit curandū.
h̄ ſit q̄ſi p̄ ludo bſidus. Et ſic deriſo
eſt p̄ctū mortale. et grauiss q̄ p̄tūme
lia. que ſimiliter eſt in maniſteſto. quia

Contra meliosus vnde pessime malum alterius seriose. Irrisor autem illuditur ita videtur esse maior contemptus et dehonoratio.

Et si hoc illusio est graue peccatum. et tanto grauius. quanto maior reverentia debetur persone quam illuditur.

Dicitur Grauissimum est irritare deum. et ea quae dei sunt finis illud Esa. xxxvii. Cui exprobasti quae blasphemasti. et super quae exaltasti vocem tuam. Et post subdit. Ad sanctum Israel. Deinde enim locum tenet irritatio parentum. Unde Prover. xxx. Quemque qui subsannat patrem. et despicit partum matris sue effodianem eum comi de mortuis et comedat eum filium aquilem. Deinde iustorum deriso grauissimum est. quod honor est virtutis premium. Et protra hoc dicit Job. xii. Deridet iusti simplicitas. Que quidem irritio valde nociva est. quod per hoc hochoies a benigno agendo impeditur. Nam illud Gregorius. Qui in alio acerbis bona exortari conspicuit. mox et manu pestifere exprimitur. Et quod ludus non importet aliquod contrarium charitatis respectu eius. cum quo luditur. Inter amicos enim interdum ludatur. potest tamen importare aliquod contrarium charitatis respectu eius de quo ludatur. propter contemptum vel dictum est. hec de Thom. Quic ad secundum principale. Irritio etiam de detestabilibus tripli ci de causa. Propter quod irritores diabolus occidit. necat. et suffocat parvulos ecclesie. cum bonum inchoatum propter eos dimittit. et interdum plus nocet quam hereticum. Unde sicut Pharaon per submersione parvolorum populum Israel delere voluit Exo. j. Sunt sicut Herodes qui per suum peccatum occidit innocentes I Mat. xij. Secundo irritores malis a malibus assimilantur. et eis peiores sunt. Draco enim stetit Apoc. xij. ante mulierem quam erat parvula. ut cum peperisset deuoraret filium eius. Sed irritores partum matrem non expectant. videlicet ecclesie fructum.

Quae posito bono conceperunt eius adolescentes. Sur vulpecula vineas domini demolientes. Canit. ij. Capite nobis vulpeculas parvulas que demolivimus vineas.

Sunt etiam bufones. qui non possunt odorem et florae bone vestre sustinere. Tertio irritores nocent multistri impii sunt in omniis.

In deum. quod rursus crucifixum filium defecit. Heb. vij. Et si pater. Super dolor evanescens eius additur. duabus alias per quod mortem sustinuit ei auferuntur.

Sunt irritores impii in proximis. dum vulnus ei spiritus rituale tamquam penitentia sanatur. ite rex regnatur et coidit Job. xvij. Coidit me vincere super vulnus.

Sunt impii in matrem eorum ecclesiastam. in militanteque triumphante. dum defrandatur eam gaudio quod habere debuit de conversione peccatorum.

Magna reuera crudelitas necare iniuste filium quem mater propria genuisset magnis doloribus.

Sic in positivo magna est crudelitas penitentem magnis flagibus ecclesie conuersum querere irritis omnibus.

Naz. Job. xvij. Quis est qui parit tristiciam habet.

Sunt et impii in se. quia cum in mari mundi scilicet naufragetur propter eorum peccata. tamquam penitentia tabula secundum post naufragium contemnitur vel veli suspenditur.

Dicitur in sacra scriptura propterea irritantes graves penas fulminatas commemorat. Nam. j. Reg. xxv. Nabal verba nunciorum David deridens. sit. Quis est filius Isai? Hodie increuerunt servi qui fugient dominos suos.

Primus post pauca misere mortuus est deo eum necatus. prius autem David iuraverat eum per dominum suum totas interficiere. Sic. ii. Reg. vi. Postea David luserat an arcum domini et saltauerat. egressa est in occursum David Nicholai eius uxoris et deridendo ait. Nigrosum fuit rex Israel hodie discooperiis se ab ancillas suorum suoque et nudatus est quasi si nudatus esset de scuris. Igne Nichol filius Saul.

Preceptum VI

non est natus filius vobis ad dilectionem monitum. Et. iiiij. Reg. iiij. cu[m] descendereb[er]et Ihesus per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebat ei discentes. Ascende calue, ascende calue. Egressi sunt duo ypsi de saltu et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. Iuc. xvij. postquam Christus predicanit. Nemo potest duobus dominis servire, non potestis deo fui[r]e, et mamonae. Sequitur. Andiebat autem hec dia pharisei qui erant anari et deridebat eum. Et ait illis Iesus. Hos estis qui instruatis vos coram hominibus deus autem nout corda vestra. Unde Act. iiij. discipulis deuotissime spiritum sanctum accepit et ibi alii eos irridebant. discentes. Quia multo pleni sunt, ideo spumato cecidi manetes caruerunt. Quo ad tertium dubium, utrum rideat sicut pater. Num. xxiiij. Alex. de hal. parte. Quidam erit unus qui causat ex societate spumam, et iste non est pater. H[oc] est meritorius vel effectus meritorie coplacecie. Est enim fructus spuma de qua apostolus ad Gallos. v. loquitur ubi numerat etiam gaudium benignitatem, et alia. Et Phil. iij. Gaudete in domino spiritu vestro dico gaudete. De quo risu etiam dicit de miscere forti. Proverb. xxxij. Videbit in die nouissimo. Hic risus non est cum cachinno. Unde beatus Benedictus tertius gradus humilitatis ponit non esse promptum ad risum. Sic etiam modestus risus in extrapelia meritior fieret. Unde Alber. sup Iuc. vij. De vobis quod rideatis dicit. Bonus homo non cachinnis, sed moderate vix rideat. Et Seneca. Scito quod verum gaudium servare res est. Num illud Eccles. xxij. Fatum in risu exaltat vocem suam. sapientia autem vicitate ridebitur. Secundum est quod causa est ex manus studine nature, et est passio humana proprius effectus, et potest fieri sine peccato et mortali. ut in dormientibus. in pueris. et in quibusdam tam subito ut ratione puenire nequeat, sic alio quodam passio est. Tertius est

Cap. I

quod puenit ex cordis lascivia seu ex fornicata delectatione, et si tunc homo delectatur in creatura propter se, et ibi constituit voluntatis finis bonus, sic dictum fuit supra precepto primo. c. v. b. tunc est mortal e peccato. Sicut si morose delectatio consensum habet in actu pietatis mortalis, ut dicatur in penitentia, precepto. Sicut si copulatio deliberate in cogitationib[us]. vobis vel opibus, quod alias sunt mortalia pietatis. De isto risu dicit Christus Iuc. vij. De vobis quod nunc rideatis, qui flebitis. De autem dicte pietate morale. Si autem ex surreptione quis rideret, vel sine consensu in morale spiritu ex quodam levitate animi, veniale fieri posset. Sic Sara Gen. xviiiij. De propria risu quod est pietate morale super illo Iuc. vij. De vobis quod nunc rideatis, dicit expositores certe. Qui rideatis secundum interpretationem leticiam ad pietatem morale delinquentem illud Proverb. ij. Qui letantur cum maleficerit, et exultant in rebus pessimis. Ordine quo contrario factum est modus lugendo ut solemur. Nam in malis Proverb. xliij. risus dolore miscerbitur, et extrema gaudium lucitus occupat, et in detractione Matth. v. Beati qui flent quoniam ridebuntur. Et postea ait. Entrantes libenter flebant militares semina sua. Venientes autem venient cum exultatione. Iuc. xxiiij. Nonne sic oportuit parti christi et terra intrare in gloriam suam. Amen.

Secundum. vi. Preceptum. Capitulum I.

Discepto occurrit descendens in quodam. Non mechaberis. Nechia autem ipsae de adulterio viri. Adulteriu[m] vero est oisiosus adulterio publis marie et femine, quod publicis thomis violatur. In h[oc] et sexto mandato dominus volens prohibere oem iordinatum publicum, non dixit generaliter. Non adulterabis ha[bitu] spalit. Non mechaberis. Est non prope mechabia adulteriu[m] viri. Non de po-

g[ra]m